

POLSKA GOSPODARCZA TYGODNIK

1 9 3 1

Koncern Maszynowy S.A. - Warszawa Polska Strona 1a 19

**POLSKIE
KOPALNIE SKARBOWE**

NA GÓRNYM ŚLĄSKU

SPÓŁKA DZIERŻAWNA
SOCIÉTÉ FERRIÈRE DES MINES
FISCALES DE L'ÉTAT POLONAIS
EN HAUTE-SILÉSIE.

**KRÓLEWSKA HUTA G. ŚL.
RYNEK, L. 915.**

TELEFONY. KRÓL. HUTA 636-640 I KATOWICE 972.

SPRZEDAŻ

WĘGLA, KOKSU, BRYKIETÓW I SIARCZAMONU
Z KOPALNÍ KRÓL' BIELSZOWICE, KNURÓW.

ADR. TELEGR. SKARBOFERME KRÓL. HUTA.

DOSTARCZAMY NASTĘPUJĄCE
PRODUKTY PRZEMYSŁU AZOTOWEGO DLA CELÓW TECHNICZNYCH:

SALETRE AMONOWĄ

SALETRE SODOWĄ

S A L M I A K

KWAS AZOTOWY

AMONIAK SKROPLONY

WODE AMONIAKALNĄ

T L E N :: :: :: ::

PAŃSTWOWA FABRYKA
ZWIĄZKÓW AZOTOWYCH

W CHORZOWIE
NA GÓRNYM ŚLĄSKU

SPIRYTUSOWE MIESZANKI NAPĘDOWE W POLSCE

PRACA ZBIOROWA:

H. GRABIAŃSKIEGO, ST. TRZECIAKA, PROF. ŚWIĘTOSŁAWSKIEGO,
PROF. DR. B. STEFANOWSKIEGO, INŻ. H. KRASIŃSKIEGO,
PLK. INŻ. MEYERA, KPT. K. WALLMODENA I S. SZYDELSKIEGO

Oświetla wszechstronnie sprawę zastosowania mieszanek spirytusowych DO NAPĘDU MOTORÓW

DO NABYCIA WE WSZYSTKICH KSIĘGARNIACH.

Skład Główny: **GEBETHNER i WOLFF**, Warszawa, ul. Sienkiewicza 9

Podróżujmy najwygodniej, tanio
i nie tracąc niepotrzebnie czasu:

CZAS PRZEJAZDU:

Warszawa	—	Bydgoszcz	1 godz. 50 min.
"	—	Gdańsk	2 " 20 "
"	—	Katowice	2 " — "
"	—	Kraków	1 " 50 "
"	—	Lwów	2 " 30 "
"	—	Poznań	2 " 10 "
Kraków	—	Wiedeń	2 " 50 "
Lwów	—	Bukareszt	6 " 20 "
Katowice	—	Brno	1 " 45 "
Brno	—	Wiedeń	1 " — "

BLIŻSZE INFORMACJE:

telefon 547-60
lub w większych
biurach podróży

WYCINKI

Z GAZET I CZASOPISM CAŁEGO ŚWIATA
W KAŻDEJ ŻĄDANEJ SPRAWIE

JAKO NAJLEPSZE ŹRÓDŁO INFORMACYJ, NIEZBĘDNE DLA WSZYSTKICH

biur i instytucyj: państwowych,
społecznych, kulturalnych, prze-
mysłowych i handlowych oraz
dla osób wszelkich zawodów,
zbiera i na zamówienie dostar-
cza, tudzież załatwia prenume-
raty dzienników i czasopism
krajowych i zagranicznych

INFORMACJA PRASOWA POLSKA

DYREKCJA i EKSPEDYCJA:
Warszawa, Bracka Nr. 5. Telef. 241-53

KORESPONDENCI WE WSZYSTKICH STOLICACH

POLSKA GOSPODARCZA

DAWNEJ PRZEMYSŁ I HANDEL

TYGODNIK WYDAWANY PRZEZ MINISTERSTWO PRZEMYSŁU I HANDLU
PRZY WSPÓŁDZIAŁE MINISTERSTW: SKARBU, ROLNICTWA ORAZ KOMUNIKACJI
WYCHODZI W SOBOTY

TREŚĆ ZESZYTU

	STR.		STR.
ROZWÓJ PRZEMYSŁU W POLSCE — CZESŁAW PECHE Z ZAGADNIENIŃ MIĘDZYNARODOWEJ POLITYKI TA- RYFOWO-KOLEJOWEJ — J. BUTLER	851 857	ZMIANY KAPITAŁÓW ZAKŁADOWYCH W SP. AKC. . . . . TERMINY OGÓLNYCH ZEBKAN W SPOŁKACH AKCYJNYCH . . .	874 874
ŻYCIE GOSPODARCZE:		SKARBOWOŚĆ I FINANSE:	
Z MINISTERSTWA PRZEMYSŁU I HANDLU	860	KREDYT	875
GÓRNICCTWO I PRZEMYSŁ:		Wznowienie obsługi pożyczki m. Wilna z 1912 r. — W. D.	
GÓRNICCTWO WĘGLOWE	860	RYNEK DEWIZ I PAPIERÓW PROCENTOWYCH	876
PRZEMYSŁ NAFTOWY	861	PRZEGLĄD ZAGRANICZNY:	
ROLNICTWO.	864	WOBEC OTWARCIA MIĘDZYNARODOWEJ WYSTAWY KOLONJALNEJ — B. WITWICKI	877
Międzynarodowa konferencja w sprawie znakowania jaj — H.		KRONIKA ZAGRANICZNA:	
HANDEL:		OGÓLNE	879
TRAKTATY I KONWENCJE	865	FRANCJA	880
Gospodarcze uchwały genewskie — Ł.		NIEMCY	881
HANDEL ZAGRANICZNY	868	WĘGRY	881
KRAJOWE RYNKI TOWAROWE	868	RUMUNJA	882
RYNEK AKCYJNY	870	JUGOSŁAWIA	882
KOMUNIKACJA I TRANSPORT	871	SZWECJA	883
Organizacja agend do spraw turystyki — J. G.		HISZPANJA	883
ŻEGLUGA I SPRAWY MORSKIE.	872	GRECJA	883
Komunikacja wodna w świetle doświadczeń przedwojennych — Zenon Pielkiewicz		Z. S. R. R.	883
PRAWO I SAD W ŻYCIU GOSPODARCZYM:		TURCJA	884
ORZECZNICTWO SĄDOWE	873	SPRAWY CELNE ORAZ REGLAMENTACJA HANDLU ZEWNĘTRZ- NEGO W PAŃSTWACH ZAGRANICZNYCH	884
KRONIKA BIEŻĄCA:		Z RYNKÓW ZAGRANICZNYCH	886
PRZEGLĄD USTAW I ROZPORZĄDZEŃ	874		

ROZWÓJ PRZEMYSŁU W POLSCE¹⁾

ROK 1931 rozpoczął się w gospodarstwie polskim pod znakiem natężającego się kryzysu. Kurczące się rynki zbytu, zmniejszanie się produkcji, wzrastająca liczba bezrobotnych, trudności finansowo-kredytowe, wreszcie katastrofalny spadek cen płodów rolnych — słowem wszystkie ujemne zjawiska kryzysu — podziałyły depresyjnie na psychikę gospodarczą społeczeństwa, przesłaniając mu istotny stan rzeczy i skłaniając do przesadnie pesymistycznej oceny rzeczywistości.

¹⁾ Artykuł ten został zamieszczony w zbiorowym wydawnictwie „Drogi” p. t.: „Pięć lat na froncie gospodarczym”.

Tymczasem zaś, gdy spokojnym okiem spojrzymy na ubiegłe lata rozwoju gospodarczego Polski i gdy ocenimy ten rozwój pod kątem widzenia piętrzących się tyłu różnorodnych trudności, to musimy przyjść niezawodnie do wniosku, że poczyniliśmy na polu gospodarczym wielkie postępy; porównując zaś obecny nasz stan gospodarczy z położeniem gospodarzem państw całego świata, należy, mając na uwadze specjalne warunki polskie, oceniać go relatywnie. W takim rzucie porównawczym przedstawi nam się nasze życie gospodarcze we właściwszych barwach i w prawdziwszym ujęciu.

Jakkolwiek tematem tych rozważań jest rozwój przemysłu polskiego w ostatnim pięcioleciu, t. j. w latach 1926 — 1930, to jednakże nie można tego tematu rozpatrywać w oderwaniu, lecz należy uświadomić sobie, że życie przemysłu w tym pięcioletnim okresie musiało ukształtować się na peryferjach całości polskiego życia gospodarczego lat ubiegłych. A jeżeli rozwój przemysłu w tem pięcioleciu nastąpił szybciej, niżby tego można się było spodziewać na podstawie lat ubiegłych, jeżeli osiągnął on pewien wyższy poziom organizacji i tężyzny, to jest to skutkiem działania świeżych sił dynamicznych, jakie zostały wydobyte w tym okresie na powierzchnię polskiego życia gospodarczego. Jeżeli wszakże — mimo regeneracji życia gospodarczego — przemysł polski nie zrealizował w wymienionem pięcioleciu programu, który powinien był być zrealizowany, to przyczyną tego były perturbacje gospodarcze światowe oraz trudności, które zaciążyły nad naszym przemysłem w pierwszych latach istnienia Państwa Polskiego; trudności, które — z natury rzeczy — musiały powstać w każdym nowem państwie, a zwłaszcza w Polsce, która przetrwała 150 lat niewoli politycznej i która w początkach swego istnienia stanowiła mechanicznie powstały konglomerat trzech zaborów, stanowiących nieskoordynowany organizm gospodarczy. Być może, gdyby od samego początku inaczej układały się stosunki polityczne i gospodarcze, gdyby odrazu został był wyłoniony racjonalny program gospodarczy, to i obecny okres byłby się ułożył dla przemysłu polskiego daleko pomyślniej. Niestety, poczyniono wiele — może nieuniknionych — błędów i obecnie niejedną lukę należało wypełnić i niejedną fałszywą linię wyprostować. Dzisiaj nawet jeszcze ta praca daleka jest od końca.

Mimo wszystko wszakże nie bez słusznej dumy możemy obejrzeć się wstecz na cały ubiegły okres, a w szczególności na ubiegłe ostatnie pięciolecie przemysłu polskiego, stwierdzając, że rozwinął się on nie tylko w dziedzinach produkcji dawnej, lecz stworzył także nowe dziedziny wytwórczości. Oddajmy głos cyfrom, które z najlepszą plastyką udowodnią, jak wielki był postęp przemysłu polskiego w omawianych latach.

Przedewszystkiem zwróćmy uwagę na podstawowy artykuł dla rozwoju przemysłu, t. j. na węgiel kamienny. Biorąc cyfry okrągłe, produkcja węgla kamiennego w 1926 r. wynosiła 35,747.000 tonn; w 1928 r. podniosła się już do 40,000.616 tonn, a w 1929 r. osiągnęła rekord — 46,235.000 tonn. W ubiegłym 1930 r. produkcja węgla kamiennego w porównaniu z 1929 r. spadła do cyfry 37.506.000 tonn, a więc mimo wszystko utrzymała się na wyższym poziomie, niż była w 1926 r., t. j. w tym roku, kiedy wobec strajku w angielskim przemyśle węglowym otworzyły się dla polskiego węgla specjalnie pomyślane koniunktury eksportowe, mimo wzrastającego w ciągu 1930 r. kryzysu w przemyśle i mimo ogólnego zmniejszania się konsumpcji węgla. Cyfry te świadczą przedewszystkiem o rozwoju przemysłu węglowego, zwłaszcza, jeśli weźmiemy na uwagę, że spożycie węgla kamiennego w kraju w latach 1926 — 1930 wzrosło o 44% na jednego mieszkańca. Ale ten wzrost produkcji węgla świadczy także, że rozwijały się w danym okresie i inne dziedziny przemysłu, zwłaszcza przemysłu przetwórczego, dla którego węgiel stanowi podstawowe źródło energii. Biorąc wskaźnik wydobywania węgla kamiennego z 1924 r. za 100, wydobywanie

w 1929 r. wyrazi się w cyfrze 143·2, a w 1930 r. w cyfrze 115·3. Tak więc stwierdzamy, że produkcja węgla kamiennego w latach 1926 — 1930 wybitnie się zwiększyła.

Produkcja surowki żelaznej wynosiła w 1926 r. w cyfrach okrągłych 328.000 tonn, a w 1927 r. wzrosła już niemal dwukrotnie, bo osiągnęła cyfrę 619.000 tonn; w 1928 r. dalej się podniosła do 684.000 tonn, a w 1929 r. do 706.000 tonn. W 1930 r. spadła do 478.000 tonn, a więc mimo koniunktury kryzysowej była i tak wyższa o 150.000 tonn, niż w 1926 r. Wskaźnik produkcji żelaza, licząc 1924 r. za 100, wynosił w 1929 r. — 209·8, a w 1930 r. — 143·8. Ten rozwój produkcji surowki żelaznej wiąże się z inwestycjami gospodarczymi i z rozwojem przemysłu przetwórczego.

Produkcja stali wynosiła w 1926 r. 789.000 tonn, w 1927 r. podniosła się już do 1,244.000 tonn. W 1928 r. osiągnęła cyfrę 1,439.000 tonn, spadając w 1929 r. na 1,377.000 tonn, a w 1930 r. na 1,238.000 tonn, a więc prawie do poziomu 1927 r. Wskaźnik produkcji stali, biorąc 1924 r. za 100, wynosił w 1929 r. 204, spadając w 1930 r. tylko na 187·4.

Dla pewnych dziedzin wytwórczości charakterystyczny jest rozwój produkcji cynku. Wynosiła ona w 1926 r. 124.000 tonn i powiększała się w ciągu pięciolecia systematycznie, nie zważając na rozwijające się przesilenie gospodarcze, aż do chwili obecnej, osiągając w 1930 r. cyfrę 175.000 tonn. Wskaźnik produkcji cynku wykazuje stały wzrost ze 100 w 1924 r. do 187 w 1930 r.

Produkcja wyrobów walcowanych wynosiła w 1926 r. 563.000 tonn, w 1928 r. 1,050.000 tonn, a w 1930 r. nieco spadła, osiągając mimo wszystko cyfrę 905.000 tonn.

Produkcja koksu wynosiła w 1926 r. 1,114.000 tonn, w 1928 r. podniosła się do 1,668.000 tonn, a w 1930 r. nieznacznie spadła, osiągając — mimo kryzysu w przemyśle — cyfrę 1,582.000 tonn.

Podniosła się również — acz nieznacznie — produkcja soli, która osiągnęła w 1926 r. 444.000 tonn, w 1928 r. 549.000 tonn, a w 1930 r. 535.000 tonn.

Jedynie w kopalnictwie ropy naftowej obserwujemy odwrotne zjawisko — zmniejszanie się wydobywania ropy, bo z 797.000 tonn w 1926 r. spadło ono na 743.000 tonn w 1928 r., a w ubiegłym 1930 r. wydobyto ropy naftowej już tylko 663.000 tonn. Kurcząca się wszakże produkcja ropy naftowej nie może być charakterystycznym zjawiskiem dla ogólnej dynamiki życia przemysłowego, bo jest ona uzależniona od produkowanych złóż ropy w Polsce, które kurczą się stale od lat jeszcze przedwojennych. Geolodzy jednak twierdzą, iż Polska posiada jeszcze bogate złoża naftowe, należy tylko rozwinąć wiertnictwo, a szczególnie wiertnictwo pionierskie dla skonstatowania i odkrycia nowych zagłębi naftowych. Rzeczywiście, te wiercenia próbne, które są prowadzone przez przemysł prywatny, przez powstałe z inicjatywy Rządu towarzystwo „Pionier” oraz przez Państwową Fabrykę Olejów Mineralnych „Polmin”, wskazują, że istotnie można mieć nadzieję na odkrycie nowych źródeł ropy. Zmniejszanie się więc produkcji ropy pochodzi z wyczerpywania się starych złóż naftowych i z braku narazie nowych.

Oto mamy główne charakterystyczne dane rozwoju przemysłu polskiego w latach 1926 — 1930. Wymie-

niliśmy tutaj cyfry, odnoszące się przede wszystkim do przemysłu wydobywczego, o który opiera się cały przemysł krajowy, a także odnoszące się do tych dziedzin przemysłu przerobczego, które dostarczają półfabrykatu dla innych dziedzin przemysłu przetwórczego. Przeto więc nie dalibyśmy dostatecznego obrazu rozwoju przemysłu w omawianym okresie, gdybyśmy nie dorzucili jeszcze cyfr, ilustrujących postępy przemysłu przetwórczego, również zresztą tylko w główniejszych jego dziedzinach.

Produkcja cukru zwiększyła się z 579.000 tonn w 1925/26 r. do 745.000 t w 1928/29 r. i 920.000 t w 1929/30 r., spadając w 1930/31 r. na 720.000 tonn. Przemysł cukru buraczanego przeżywa na całym świecie ciężki okres, bo poza ogólną dekonjunkturą gospodarczą musi zwalczać konkurencję cukru trzcinowego. Rozwój zaś naszego przemysłu cukrowniczego oparty był nie tylko na wzroście konsumpcji krajowej, ale również na wzroście deficytowego eksportu. Ograniczenie tego dumpingowego wywozu było rezultatem świadomej i celowej polityki gospodarczej.

Mimo spadku wydobycia ropy naftowej obserwujemy — co jest bardzo charakterystyczne — wzrost produkcji benzyny. W 1926 r. wyprodukowano jej 94.000 tonn, a w 1930 r. 122.000 tonn. Przyczyną wzrostu produkcji benzyny jest rozwój automobilizmu i lotnictwa w Polsce.

Produkcja cementu wzrosła z 558.000 tonn w 1926 r. do 1,051.000 tonn w 1928 r.; w 1930 r. nastąpił spadek do 824.000 tonn. Przed cementem polskim stoją piękne perspektywy, nie tylko w związku z rozwojem ruchu budowlanego i inwestycji publicznych w Polsce, ale także i dobrych konjunktur na rynkach zagranicznych, gdzie cement nasz jest wysoko ceniony.

Produkcja papieru wynosiła w 1926 r. 89.000 t w 1928 r. podniosła się do 128.000 tonn, a w 1930 r. osiągnęła 130.000 tonn. Rozwój produkcji papieru wiąże się z dużymi inwestycjami maszynowymi, jakie poczynił w ubiegłym pięcioleciu przemysł papierniczy, który zwiększa stale swoją produkcję na niekorzyść importu.

Odnosić możemy stosunkowo bardzo znaczny wzrost produkcji jedwabiu sztucznego w Polsce. Produkcja w 1926 r. wynosiła zaledwie 840 tonn, a w 1928 r. podniosła się do 2.250 tonn, poczem w 1930 r. wzrosła dalej do 2.700 tonn. Zwiększenie się produkcji sztucznego jedwabiu nastąpiło w ciągu pięcioletniego okresu zgórą o 300%.

Produkcja szkła podniosła się z 67.000 tonn w 1926 r. do 109.000 tonn w 1929 r., osiągając w 1930 r. tylko 78.000 tonn, lecz mimo wszystko większą pozycję niż w 1926 r.

Przemysł metalowy, biorąc różne działy, wyprodukował w 1926 r. 418.000 tonn, w 1927 r. — 601.000 tonn, w 1928 r. — 876.000 tonn, spadając w 1929 r. do ca 700.000 tonn. Niestety za 1930 r. cyfry analogicznej nie posiadamy, wykazałaby ona prawdopodobnie spadek. Jednakże, jakkolwiek zdajemy sobie rację z wadliwości skonstruowanych w ten sposób globalnie cyfr produkcji przemysłu metalowego, to tem nie mniej te cyfry dają pojęcie o tem, że rozwój przemysłu metalowego w tych latach stale postępował.

Również bardzo charakterystyczne są cyfry rozwoju produkcji nawozów sztucznych, gdyż świadczą one o stałym ulepszaniu produkcji rolnej. I tak produkcja nawozów sztucznych wynosiła w 1926 r. w tonnach: azotowych 134.000, fosforowych 250.000,

potasowych — 208.000; analogiczne cyfry dla 1923 r.: 194.000,—345.000,—342.000; a dla 1930 r.: 170.000,—297.000,—306.000 tonn. Rozwój produkcji nawozów sztucznych wpływa na zmniejszenie się ich importu.

Na rozwój przemysłu rzucają także światło cyfry spożycia poszczególnych artykułów przemysłowych, w przeliczeniu na jednego mieszkańca. Spożycie to wzrosło w 1929 r. w stosunku do 1926 r. o następujące cyfry procentów dla poszczególnych artykułów: dla węgla kamiennego o 44%, dla koksu o 78%, dla benzyny i gazoliny o 147%, dla surówki żelaznej o 116%, dla wytworów walcowanych gotowych o 57%, dla cynku o 55%, dla blachy cynkowej o 129%, dla ołowiu o 92%, dla miedzi o 500%, dla kauczuku o 550%, dla wyrobów z kauczuku o 150%, dla cementu o 71%, (1928 r.), dla kwasu siarkowego o 26% (1928 r.), dla papieru o 56% (1928 r.). Stały spadek wykazuje od 1927 r. konsumpcja tkanin bawełnianych, schodząc do poziomu 1926 r., lecz w dziedzinie konsumpcji wyrobów bawełnianych wybitną rolę odgrywa ludność rolnicza, która ograniczyła swe zapotrzebowanie wobec złej konjunktury w rolnictwie.

Zaobserwować można jeszcze jedno charakterystyczne zjawisko dynamiki rozwojowej przemysłu w ostatnim pięcioleciu. Jest to, mianowicie, pogłębienie się konsumpcji wewnętrznej na niekorzyść wywozu polskich artykułów przemysłowych. Wywóz węgla kamiennego stanowił w 1926 r. 45% całkowitego wydobycia rocznego, a w 1929 r. — tylko 34%. W tym samym okresie czasu skonstatować możemy zmniejszenie się procentu wywozu w stosunku do produkcji rocznej w następujących artykułach: produkty naftowe z 60% na 38%, sole potasowe z 11% na 3%, cynk surowy z 92% na 86%, rury żelazne z 65% na 54%, kwas siarkowy z 18% na 6%, ołów z 82% na 62%, naczynia emaljowane z 51% na 35%, maszyny włókiennicze z 92% na 70%, superfosfaty z 15% na 7%, cement z 19% na 8%, dykty z 77% na 46%. Powyższe dane wskazują, że rynek konsumpcji krajowej dla artykułów przemysłowych pogłębia się i coraz bardziej uniezależnia od rynku zagranicznego. Natomiast wzrost eksportu w stosunku do spożycia krajowego wykazują artykuły przemysłu chemicznego i włókienniczego, sól kamienna i warzonka, materiały kapelusznicze, a przede wszystkim cukier, mianowicie, z 40% na 65%.

Aby zakończyć przykłady cyfrowe, charakteryzujące dynamikę rozwoju przemysłu w ubiegłym pięcioleciu, pozwolimy sobie jeszcze rzucić trzy cyfry: średnie załadowanie dzienne 15-tonnowych wagonów wynosiło w czerwcu 1926 r. — 13.899, w tymże miesiącu 1928 r. — 17.314, a w marcu 1930 r. — 13.304, a więc spadło prawie do poziomu 1926 r. Cyfra średnich załadowań dziennych w 1928 r. wynikała z rozwoju obrotów artykułami przemysłowymi, spadek zaś 1930 r. wiąże się z ogólnym kryzysem, zmniejszeniem konsumpcji, oraz eksportu.

Oceniając globalnie ruch w przemyśle na zasadzie przytoczonych powyżej tak różnorodnych danych, mamy prawo najobjektywniejszego stwierdzenia, że pięcioletni ubiegły okres lat 1926—1930 przeszedł dla przemysłu polskiego pod kątem stałego i konsekwentnego rozwoju, relatywnie nawet w końcowych latach kryzysowych. Obserwowaliśmy bowiem wzrost produkcji artykułów przemysłowych, wzrost konsumpcji krajowej, stwierdzić mogliśmy zdobycie przez przemysł polski nowych rynków zagranicznych (np. dla węgla rynki skandynawskie), coraz większe uniezależ-

leżnienie się w różnych dziedzinach produkcji od zagranicy (np. papiernictwo, przemysł chemiczny, elektrotechniczny i t. d.), wreszcie stałe wzmoczenie aktywności przemysłu polskiego we wszystkich jego kierunkach. Jeżeli zaś te zjawiska, konsekwentnie z sobą związane, następowały z roku na rok z coraz większą siłą, to musiały być jakies tego przyczyny, musiały być wprowadzone w działanie motory, które wpłynęły tak ożywiająco na całość naszego przemysłu i które pozwoliły mu stawić czoło kryzysowi. Omówieniem właśnie tych nowych sił aktywnych w przemyśle polskim zajmiemy się w dalszych wywodach niniejszego rozważania.

Od pierwszych dni powstania Państwa Polskiego toczy się bez przerwy aż do chwili obecnej szeroka dyskusja na temat programu gospodarczego. Tego rodzaju dyskusje, obracające się około zagadnień natury teoretycznej, prowadzą zazwyczaj do wniosków, formułowanych w dżametralnie przeciwnych kierunkach. Tak też dzieje się z dyskusją na temat polskiego programu gospodarczego. Niedawno ukazał się artykuł, w którym Autor doradzał Rządowi, aby „opracował” na piśmie program gospodarczy na daleką metę, bo, rzekomo, tego rodzaju programy istnieją w państwach zagranicznych i dlatego tam dzieje się lepiej. A więc, pomijając już akademickość projektu, jeszcze obecnie stawiane są przez pewne koła polityczno-gospodarcze obecnym rządowi zarzuty bezprogramowości na tej podstawie, że jest kryzys; bo, gdyby Rząd posiadał program gospodarczy, to albo nie byłoby kryzysu w Polsce wcale, albo nie osiągnąłby on tak wysokiego natężenia. Dyskutować z podobnymi argumentami jest trudno, ale wystarczy powołać się na przytoczoną wyżej cyfrę produkcji węgla kamiennego w r. 1930 i stwierdzić, że mimo kryzysu ta cyfra jest znacznie większa niż w 1926 r., kiedy w związku ze strajkiem w przemyśle węglowym angielskim koniunktura dla eksportu węgla polskiego była najlepsza. Wzrost produkcji węgla mimo kryzysu musi być uważany za ważki kontrargument przeciw tak formułowanemu zarzutowi bezprogramowości.

Przyjście do rządów Marszałka Piłsudskiego było oparte na konieczności ujawnienia tych sił twórczych w narodzie, które dzięki specjalnej strukturze politycznej, wytworzonej przez przerost sejmowładztwa, tkwiły w społeczeństwie niewyzwolone i bezprodukcyjne. I te siły, wyzwalając się pięć lat temu, zapoczątkowały także regenerację życia gospodarczego, a w szczególności przemysłu.

Sytuacja przemysłu polskiego w pierwszych latach odrodzenia Państwa układała się, właściwie mówiąc, w ramach inercji okresu przedwojennego. Każdy warsztat przemysłowy pracował na doraźne rynki zbytu, opierając się o swoje stosunki przedwojenne, albo wojenne. Wskutek zaś mechanicznego scalenia dzielnic polityka przemysłu nie była uzgodniona, i częstokroć przemysł jednej dzielnicy zwalczał analogiczny przemysł dzielnicy innej, a w każdym bądź razie wypadki niezrozumiałej i szkodliwej konkurencji były bardzo częste. W takiej sytuacji nie mogłoby być mowy o wypracowaniu jednolitego programu produkcji. Dla tego zadania musiały powstać odpowiednie warunki, a najważniejszym warunkiem musiało być scalenie pozaborczych dzielnic w jeden organizm gospodarczy i uporządkowanie spraw organizacyjno-prawnych życia gospodarczego całej Polski.

Pierwsze lata niepodległości były właśnie okresem zmagania się tych zagadnień. I trzeba przyznać, że bardzo dużo zostało zrobione na tem polu, mimo tego, że ówczesne sejmy nie miały warunków do pozytywnego traktowania spraw gospodarczych, nie mogąc się zdobyć na wydanie nawet ustaw zasadniczych, jak np. ustawa przemysłowa, ustawa o izbach przemysłowo-handlowych, ustawa akcyjna i t. d., które zostały zrealizowane przez rządy Marszałka Piłsudskiego na drodze dekretów Prezydenta Rzeczypospolitej. Dlatego też pierwsze siedmioletnie przemysłu polskiego może być uważane za okres niwelowania różnic międzydzielnicowych i zapoznawania się przemysłu, zgrupowanego pod jeden dach odrodzonego Państwa.

Gdy ten okres ząbkowania organizacyjnego przeminął, gdy ostrości różnic gospodarczych między dzielnicami jako tako się przetarły, można było zacząć mówić o stworzeniu ram organizacyjnych dla całości kształtu przemysłu. Idee te zaczęły się ujawniać, lecz były one narazie rozbieżne i tak przytłoczone rozgrywkami partyj politycznych, iż nie mogły stać się motorami aktywności życia gospodarczego. Trzeba było dopiero tak generalnego wstrząsu w umysłowości polskiej, jak przewrót majowy, aby zdrowe siły gospodarcze mogły wejść w działanie i mogły stać się podstawą dla wytworzenia nowej dynamiki przemysłu.

Rządy Marszałka Piłsudskiego przyniosły program nowego stosunku obywatela do Państwa, stosunku, opartego o konieczność rezygnowania z pewnych praw i zdobyczy osobistych na rzecz interesu państwowego i podporządkowania się temu interesowi w działalności prywatnej. Marszałek Piłsudski postawił zagadnienie to nie tylko przez samą ideę, bo ta idea nie była obca umysłom światłych obywateli w Polsce przedrozbiorowej i współczesnej, ale stworzył on możliwość realizowania tego nowego stosunku obywatela do Państwa przez ujęcie w swe ręce rządów politycznych i sprawowanie ich przez dłuższy okres. Wydobył też idee państwowej ze skarbcza potencjalnych sił narodowych i wprowadzenie jej w działanie — jako aktywnego elementu rzeczywistości polskiej — stanowi nowość twórczą nie tylko w odniesieniu do okresu sejmowładztwa Polski współczesnej, ale także w odniesieniu do sejmowładztwa Polski przedrozbiorowej.

Wprowadzając w życie to naczelnne hasło swego programu w stosunku do wszystkich zagadnień polskich, rządy obecne musiały je realizować także i w działalności na polu gospodarczym i przemysłowym. I to jest naczelnna siła dynamiczna, która ujawniła swoją aktywność w rozwoju przemysłu ostatniego pięciolecia, a która dała przemysłowi możliwość dostrajania linii rozwojowej do ogólnych potrzeb państwowych.

Mimo wielkich trudności gospodarczych, związanych, z jednej strony, z samym faktem powstania Państwa Polskiego, a z drugiej — z ogólnymi trudnościami gospodarczymi świata, przemysł polski okazał bardzo dużo zdrowej inicyjatywy i odporności. Jednakże te przyrodzone zalety przemysłu objawiły się w pierwszym okresie istnienia Państwa Polskiego tylko w kierunku utrzymania warsztatów pracy, ich restauracji z gruzów powojennych, ich inwestycji i ulepszenia metod produkcji, wreszcie w kierunku zdobycia rynków zbytu, zarówno wewnątrz kraju, jak i zagranicą, co było koniecznością wobec utraty rynków rosyjskich. Była to walka przemysłu o byt.

Ale walka o byt, gdy się wyraża wyłącznie w utrzymaniu stanu posiadania, a nie ma w sobie pierwiastków zdobywczych w nowych kierunkach, jest mało produktywna i nie posiada szans ostatecznego zwycięstwa. Tymczasem było i jest dotąd wiele dziedzin, w których otwiera się piękna perspektywa dla rodzimej wytwórczości, a w których, niestety, ciągle, zupełnie bezzasadnie, zwycięsko konkuruje z przemysłem krajowym import zagraniczny. Przyczyną tego stanu rzeczy jest, oczywiście, zasadniczo brak w tych dziedzinach kapitału i inwencji polskiej, ale z drugiej strony, winien jest także i konsument, który siłą przyzwyczajenia przedwojennych oddaje pierwszeństwo fabrykatowi zagranicznemu, nie starając się częstokroć nawet porównać go z krajowym. Nie chcemy przez to powiedzieć, że wszystkie dziedziny wytwórczości zdolni jesteśmy własnymi siłami opanować, ale możemy to uczynić w olbrzymiej części wypadków. Przepojenie tą prawdą przemysłu rodzimego i wzbudzenie wiary we własne siły — stało się jednym z najgłówniejszych nakazów działalności programowej rządów Marszałka Piłsudskiego. Ten nakaz był realizowany na drodze praktycznej przez żądanie od przemysłu polskiego nowej produkcji na zamówienia rządowe, oraz dla konsumpcji rynkowej. Do realizowania tej idei walcnie przyczyniła się zaborcza polityka niemiecka w stosunku do Polski, a przede wszystkim długoletnia wojna celna polsko-niemiecka, która wzbudziła wytwórczość polską w szeregu nowych dziedzin.

Wskutek piętrzących się między Polską a Niemcami barjer celnych z konieczności powstawać musiała w kraju wytwórczość przemysłowa nawet w tych dziedzinach, które dotąd były ekskluzywną domeną penetracji przemysłu niemieckiego. I tak obserwujemy w ostatnim pięcioleciu powstanie lub wzrost produkcji krajowej w dziedzinach przemysłu elektrotechnicznego, chemicznego, galanteryjnego, instrumentów precyzyjnych, urządzeń technicznych dla fabryk, przemysłu szklanego, papierniczego i t. d. To planowe popieranie rodzimej wytwórczości przemysłowej stało się jedną z ważniejszych dźwigni życia przemysłowego w ostatnich latach.

Dla dania możliwości rozwojowych przemysłowi we wszystkich kierunkach Rząd prowadził odpowiednią politykę celną, przede wszystkim w stosunku do przywozu maszyn i urządzeń technicznych z zagranicy, oraz przez obronę przemysłu polskiego w traktatach handlowych i w całej polityce handlu zagranicznego, a następnie przez przychylnie ustosunkowywanie się do inwestycji warsztatów przemysłowych. Wielką tu rolę między innymi odegrały ulgi celne, których w samym roku 1930, a więc w roku restrykcji inwestycyjnych wskutek kryzysu, udzielono na sumę zł 7 miljn., biorąc w okrągłych cyfrach. Oczywiście, że w latach poprzednich, w latach lepszej koniunktury gospodarczej, udzielone ulgi celne na sprowadzane maszyny i urządzenia fabryczne inwestycyjne zamknęły się w daleko wyższych cyfrach. I tak, Ministerstwo Przemysłu i Handlu zaopiniowało do przywozu z ulgą celną maszyn i aparatów w roku 1927 na zł 87,500.000, w roku 1928 na zł 110,000.000, a w roku 1929 na zł 82,500.000; nie wszystkie te zaopiniowane ulgi celne zostały zrealizowane, ale w każdym bądź razie bardzo znaczny ich odsetek został wykorzystany, a wysokość cyfr tych świadczy o dynamice przemysłu w kierunku inwestycji. Charakterystyczne również będą cyfry rozwoju kredytu,

udzielnego przez banki państwowe na potrzeby przemysłu. Na koniec roku 1926 udzielono tych kredytów na ogólną sumę zł 517 miljn., cyfra ta wzrastała stale i na koniec roku 1930 osiągnęła zł 1.544 miljn.

Gdy zanalizujemy cyfry naszego wywozu, to okaże się, że jakkolwiek wywóz ilościowo (w tonnach) zmniejsza się, to wartość wywozu nieznacznie, ale stale się powiększa. W 1924 r. wywieźliśmy blisko 16 miljn. tonn różnych towarów wartości ok. zł 2.200 miljn., w 1926 r. wywóz ilościowo wzmożł się bardzo i osiągnął cyfrę 22,300.000 tonn wartości zł 2.246 miljn., a więc w stosunku do roku 1924 była znaczna różnica w tonnach i bardzo nieznaczna w złotych — oznaczało to, iż zwiększyliśmy wywóz produktów masowych, a więc surowców o niskiej wartości pieniężnej. Od roku 1926 ta sytuacja się zmienia i wywóz w tonnach się zmniejsza, a natomiast zwiększa się wartość wywozu, tak że w 1930 r. (mimo kryzysu) wywieźliśmy 18,922.000 tonn, których wartość wyniosła zł 2.434 miljn. (w okrągłej cyfrze); w porównaniu więc z rokiem 1926 wywieźliśmy o blisko $3\frac{1}{2}$ miljn. tonn mniej, a mimo tego wartość wywozu wzrosła o blisko zł 200 miljn.

I rzeczywiście, wartość statystyczna wywożonej tonny w roku 1926 wynosiła przeciętnie zł 95, w 1928 r. zł 111, a w 1929 r. — zł 122. Cyfry te świadczą, że jesteśmy na dobrej drodze do zwiększania eksportu fabrykatów gotowych, a zmniejszania wywozu surowców. Świadczy to o rozwoju naszych stosunków gospodarczych, a w szczególności o rozwoju przemysłu. Nie bez wpływu jest tutaj także ogólna polityka eksportowa Rządu, wyrażająca się w premjach eksportowych i zwrocie cel przy eksporcie wyrobów gotowych. Zwrot tych cel w 1925 r. wynosił średnio miesięcznie zł 63.000, w 1926 r. zł 363.000, w 1927 r. zł 508.000, w 1928 r. zł 694.000, a w 1929 r. zł 1,341.000 (lipiec). Wartość wywiezionych gotowych fabrykatów w 1926 r. stanowiła zł 309 miljn., poczem stale się podnosiła, osiągając w 1928 r. cyfrę zł 365 miljn., a w 1930 r., mimo kryzysu, cyfrę zł 525 miljn. Cyfry te świadczą, że przemysł nasz nastawia się w kierunku przeprodukowywania surowca na miejscu. Jest to objaw bardzo pocieszający.

Rozwój produkcji przemysłowej wymagał, jak wyżej zaznaczyliśmy, budowy nowych warsztatów lub zastąpienia starych urządzeń technicznych nowymi — dla ulepszenia metod produkcji i przystosowania się do nowych w tej dziedzinie wymagań. Polityka celna i kredytowa Rządu sprzyjała tego rodzaju procesowi, a dzięki dobrej koniunkturze gospodarczej przemysł mógł sobie pozwolić na przeprowadzenie dość szerokiej inwestycji, co wywołało konieczność ulokowania w nich dość znacznych kapitałów, stwarzając w niektórych dziedzinach produkcji zjawisko t. zw. przeinwestowania. Oczywiście, że to, jako zjawisko gospodarcze, musi być ocenione ujemnie, lecz znamionuje ono, z drugiej strony, wszechstronny rozwój przemysłu.

Jedną z potężnych sił dynamicznych w rozwoju przemysłu ostatniego pięciolecia było przystąpienie do zrealizowania dotąd zaniedbanego programu morskiego, a mianowicie, silne pchnięcie naprzód budowy portu gdyńskiego i stworzenie zaczątków własnej żeglugi morskiej. Realizacja tych zagadnień wpłynęła na przemysł dwojako: z jednej strony pobudziła go do uruchomienia tych działów produkcji, które są związane z budową i eksploatacją portu morskiego oraz z bu-

dową i eksploatacją morskiego tonnażu, a z drugiej—wpłynęła na przemysł pośrednio, przez otworzenie szerokich dróg zbytu fabrykatów polskich na drodze handlu morskiego.

Gdy idzie o pierwszą stronę zagadnienia, to przemysł zyskał pole do dostarczania portowi gdyńskiemu urządzeń technicznych, jak dźwigi, urządzenia przeładunkowe i t. p. oraz wziął udział w dostawach do tych wszystkich przedsiębiorstw, które powstały w związku z uruchomieniem portu, jak np. chłodnia, magazyn, bocznicę kolejową i t. p. Gdy zaś mowa o pośrednim wpływie zagadnienia morskiego na przemysł, to tu obserwujemy, z jednej strony, rozwój eksportu polskich fabrykatów, o czym była mowa wyżej, oraz powstanie całego szeregu przemysłów w Gdyni, jak np. ryżowego, olejowego i t. d. oraz zintensyfikowanie przez przemysł możliwości handlowych przez uzyskiwanie w porcie własnych terenów i budowanie na nich składów i urządzeń, związanych z eksportem drogą morską. Nie od rzeczy tu będzie przytoczyć, że zubożenie rynków zbytu w krajach bałtyckich i skandynawskich przez polski przemysł węglowy odbyło się właśnie drogą morską. Jak dalece realizacja programu morskiego wpłynęła na aktywizację przemysłu, niech świadczy fakt, że przez skrawek morskiego wybrzeża idzie już obecnie 40% całego naszego obrotu handlowego z zagranicą.

Ważną siłą motoryczną dla przemysłu w ostatnim pięcioleciu było także inwestowanie urządzeń gospodarczych publicznych przez Państwo oraz przez samorządy. Mamy tu na myśli: budowę nowych kolei, których trasa w porównaniu z 1926 r. zwiększyła się o 700 km i stale wzrasta (np. budująca się kolej Katowice—Gdynia); budowę nowych dróg bitych i częściową regulację rzek; budowę nowych przewodów telegraficznych i telefonicznych, których długość zwiększyła się pod koniec 1929 r. w porównaniu z 1926 r. o 40.000 km; wybudowanie wielkiej nowoczesnej fabryki nawozów sztucznych w Mościcach; budowę portu w Gdyni i związanych z nim zakładów przemysłowych; wybudowanie szeregu gmachów publicznych i szkół—od roku 1926 do końca roku 1930 zainwestowano w budynki państwowe, nie licząc budownictwa Ministerstwa Komunikacji, Spraw Wojskowych, Poczty i Telegrafów, Monopolu Tytoniowego, górnictwa oraz szkół powszechnych samorządowych, 194 miljn. A przecież to wszystko były inwestycje nie konsumpcyjne, lecz produktywne, które zwiększały same przez się oraz wpłynęły drogą pośrednią na zwiększenie bogactwa narodowego i pociągnęły za sobą ożywienie całego życia gospodarczego.

W związku z rozwojem życia gospodarczego i wzmacnianiem się jego tempa rozwinął się w Polsce automobilizm i awiacja, t. j. dwie nowe dziedziny życia gospodarczego. Wywołało to konieczność uruchomienia specjalnych warsztatów fabrycznych, pracujących na rzecz tych dwóch dziedzin, a także wzmogło produkcję pośrednio—w innych fabrykach, związanych z nimi, jak np. wzrost produkcji benzyny, smarów i t. d. Wreszcie zaś dodać należy, iż automobilizm wpłynął i na rozwój turystyki w Polsce, co znowu z kolei rzeczy nie jest obojętne dla całokształtu naszych stosunków gospodarczych. W każdym bądź razie jest to nowa planowo przez Rząd potraktowana strona dynamiczna naszego życia przemysłowego.

Szczupły zakres niniejszego artykułu nie pozwala na mnożenie przykładów, zresztą nie uważalibyśmy

tego za celowe, bo chodzi nie o szczegóły, lecz o wykreślenie linii rozwojowej przemysłu polskiego w ostatnim pięcioleciu i o stwierdzenie, że na jego rozwój, oprócz już poprzednio działających, wpłynęły nowe siły dynamiczne, które zostały albo wzbudzone, albo rozwinięte z potencjalnie istniejących poprzednio już możliwości.

Przemysł znajduje się obecnie w okresie kryzysu, lecz kryzys ten nie rozbił jego perspektyw twórczych; zmniejszył je, przysto ował do obecnych warunków konsumpcji, ale nie zabił możliwości niezwłocznego powiększenia fabrykacji, skoroby tylko na to warunki pozwoliły. Mimo wszystkie trudności przemysł zachował swój stos pacierzowy i zwycięsko walczy z kryzysem, czego dowodem jest choćby zwiększająca się wartość eksportu gotowych polskich fabrykatów w 1930 r. w porównaniu do lat ubiegłych.

Jeżeli stwierdzamy tę odporność polskiego przemysłu, to analiza sytuacji skłania nas do postawienia pytania, skąd się wzięła ta odporność doniedawna jeszcze tak rozproszkowanego i tak nieskoordynowanego wskutek odrębności dzielnicowych przemysłu? Odpowiadając na to pytanie, musimy znowu odszukać istnienie jakichś nowych elementów dynamicznych, gdyż nie możemy przypuścić istnienia skutku bez działania przyczyn. I oto stwierdzamy, że działają tutaj momenty organizacyjne, które wynikają przede wszystkim ze zorganizowania samorządu gospodarczego (izby przemysłowo-handlowe i rzemieślnicze), a następnie z postępu organizowania przemysłu w konstrukcje zawodowe, jak syndykaty, kartele i t. p. W zdrowej bowiem i racjonalnej kartelizacji przemysłu, mającej na celu obniżenie kosztów własnych, potaniecie i ulenszenie metod produkcji oraz rozszerzenie i uporządkowanie rynku zbytu należy upatrywać potężny czynnik twórczego postępu.

Jeżeli już mowa o czynniku organizacyjnym, to powtarzamy, większość ustaw gospodarczych, na których podstawie rozwija się organizacja przemysłu, zostało wydanych w ciągu ubiegłego pięciolecia, a między innymi ustawa przemysłowa, ustawa o izbach przemysłowo-handlowych, nowe prawo akcyjne, ustawa o obrocie węglowym, ustawa o Państwowym Instytucie Eksportowym, i kilkadziesiąt innych ustaw z dziedziny gospodarczej. Wszystkie te ustawy zostały wydane na podstawie pełnomocnictw sejmowych w formie dekretów Prezydenta Rzeczypospolitej. Wiele z nich, jakkolwiek okazały się tak pożyteczne dla życia gospodarczego i dla przemysłu w szczególności, nie mogło być wydanych w poprzednim okresie, gdyż rozbita opinia sejmowa nie mogła się zdobyć na skrytowanie poglądu. Do tego rodzaju ustaw należą między innymi ustawy: przemysłowa, o izbach przemysłowo-handlowych i akcyjna. W tak rozwiniętym w latach 1926—1930 czynniku ustawodawstwa gospodarczego upatrywać należy dalszy element dynamiczny przemysłu polskiego.

za hamulec w rozwoju przemysłu i za objaw etatyzmu uważane jest częstokroć prowadzenie przez Państwo własnych przedsiębiorstw, zwłaszcza tych, które produkują na wolny rynek towary, wytwarzane przez przemysł prywatny. Lecz czyż można robić Rządowi zarzut z tego, że gospodarzy w przedsiębiorstwach, które odziedziczył po zaborcach lub które musiał stworzyć, na zasadach handlowych? Wynika to z obowiązków dbałego gospodarza o swój majątek. I chodzi właśnie o to, aby Rząd produkował w swych

przedsiębiorstwach racjonalnie co do techniki i kalkulacji. Jeżeli przedsiębiorstwo państwowe bilansuje analogicznie do przedsiębiorstw prywatnych, jeżeli czyni wszystkie wymagane przez zdrową kalkulację odpisy, jeżeli płaci podatki państwowe i komunalne i korzysta z sił pracowniczych rynkowych, to nikt nie może uczynić takim przedsiębiorstwem państwowemu zarzut, że rozbija rynek prywatny. W tych warunkach wpływa ono na zrationalizowanie w danej dziedzinie produkcji i na unormalnienie obrotów handlowych. A przecież wszystkie skomercjalizowane przedsiębiorstwa państwowe są w ten sposób prowadzone; jeśli w niektórych z nich nie został jeszcze osiągnięty należyty poziom racjonalizacji, to zdążają one ku niemu.

Zarzuca się niejednokrotnie Rządowi, iż buduje on nowe przedsiębiorstwa fabryczne. Gdyby istotnie tak było w pierwszej lepszej dziedzinie, gdzie jest rozwinięta produkcja prywatna, to, rzeczywiście, istniałby poważny zarzut, że Skarb Państwa z funduszy podatkowych tworzy przemysłowi prywatnemu niepotrzebny i niebezpieczny konkurent. Lecz tak nie jest; Rząd wybudował lub buduje tylko te przedsiębiorstwa, które winien był wybudować dla celu interesów wyższych, lub do których budowy nie kwapił się kapitał prywatny. Stąd powstały Mościce, port gdyński, chłodnia w Gdyni, stąd powstają środki komunikacyjne i t. d. Prowadzenie więc produkcji w tym wypadku, gdy nikt jej prowadzić nie chce lub nie może, mimo że wymaga tego interes publiczny, nie może być uważane za program świadomej konkurencji dla przemysłu prywatnego, a więc sprawa ta z programem etatyzmu żadnego związku nie posiada.

Na tem kończymy swoje rozważanie, w którym

staraliśmy się uwypuklić nowe elementy dynamiki rozwojowej przemysłu polskiego, jakie zrodziły się albo rozwinęły pod wpływem rządów ubiegłego pięciolecia. Te nowe siły dynamiczne obracały się zasadniczo około wszechstronnego rozwoju polskiej wytwórczości przemysłowej w kierunku jej usamodzielnienia i oparcia o strukturalne właściwości gospodarki narodowej.

Przed polskim przemysłem przyszłość stoi otworem i jest ona bardzo obiecująca, nie tylko dla dobrych konjunktur eksportowych i konsumpcyjnych rynku krajowego, lecz także dla szerokich możliwości inwestycyjnych niemal w każdej dziedzinie naszego życia gospodarczego, które stoją odłogiem i wymagają kapitału i przedsiębiorczości.

Lecz same te dobre horoskopy nie wystarczą, przemysł musi oprzeć się na skonsolidowanym programie zrationalizowania i potanienia produkcji, zorganizowania jej ram wytwórczych, a przede wszystkim stworzenia planu produkcji, który uwzględniłby momenty zdrowej konkurencji, a odsunąłby szkodnictwo rynkowe. Plan ten pozwoli zainwestować kapitały w tych dziedzinach, które stoją dotąd odłogiem a zaniecha inwestowania innych, gdzie inwestycje muszą być uznawane za niecelowe, a nawet szkodliwe.

Kończąc te uwagi, pragniemy jeszcze raz podkreślić, że przemysł polski, zarówno w ciągu ubiegłych pięciu lat, jak i w okresie od początku istnienia Państwa Polskiego aż do chwili obecnej poczynił ogromne postępy. I postęp ten winien być uważany za dodatni prognostyk przy ocenie stopnia tężyzny nie tylko samego przemysłu, ale i całokształtu polskiego życia gospodarczego.

Czesław Peché

Z ZAGADNIENÍ MIĘDZYNARODOWEJ POLITYKI TARYFOWO-KOLEJOWEJ

KWESTJA „racjonalnej” polityki taryfowo-kolejowej jest jeszcze bardziej zawiła i zależna od indywidualnej oceny i poglądów na nią niż sprawa „racjonalnej” polityki celnej. Jedno jest pewne, że zarówno polityka kolejowa, jak i celna wchodzi w skład państwowej polityki gospodarczej i muszą się wzajemnie wspierać i uzupełniać, a nie przeciwdziałać. Zrozumiałe jest, że zwłaszcza w stosunku do surowców lub też produktów gotowych o względnie niskiej cenie jednostkowej — kwestja wysokości stawek przewozowych jest czynnikiem jeszcze bardziej decydującym niż kwestja stawek celnych, tem bardziej, że istnieją surowce niemal powszechnie zwolnione od cła.

Właściwie mówiąc, polityka taryfowo-kolejowa, operując zwyżkami i zniżkami stawek przewozowych, sprowadza się do celowego nadawania biegu i kierunku przewozom towarowym. To też, gdy tylko wchodzi w grę czynnik „pożądanego kierunku przewozu”, zaczynamy się stykać z t. zw. różniczkowaniem taryfowym. Zaczyna się to przy popieraniu pewnych kierunków przewozu wewnątrz kraju, potem chodzić może o skierowanie importu według określonych łożysk względnie hamowanie gospodarczo-zbędny importu, następnie rozchodzić się może o umożliwienie eksportu wogóle lub umożliwienie względnie specjalne

poparcie eksportu tylko w pewnym kierunku i, wreszcie, celem danego zarządzenia taryfowego może być zdobycie tranzytu względnie stworzenie pewnemu towarowi maksimum trudności na jego drodze na rynek zbytu.

Przed wojną w zakresie polityki taryfowo-kolejowej widzimy ogólny kierunek liberalny, sprzyjający rozwojowi zasady parytetowego traktowania kierunków przewozu. W międzynarodowych przedwojennych konwencjach kolejowych sprawy taryfowe stanowią ułamek miejsca, poświęconego sprawom technicznym. W traktatach handlowych sprawy kolejowo-taryfowe w olbrzymiej większości wypadków nie znajdują miejsca.

Po wojnie zwolna ustępujący chaos w dziedzinie komunikacyjnej z ciążącym jeszcze na nim zaognieniem temperamentów musiał przynieść z sobą odwrotną falę liberalizmu i dążenia do stabilizacji stosunków.

Przy olbrzymim popycie na wszelkie dobra ekonomiczne jedyną troską w międzynarodowych umowach było zabezpieczenie ich dowozu (Portorose) i zagwarantowanie ich przewozu (Barcelona). To też myśl międzynarodowa przede wszystkim idzie w kierunku zabezpieczenia prawa tranzytu, który się wówczas „sprzedawało”. Ówczesne traktaty handlowe najeżone są dziwnie dzisiaj brzmiącymi klauzulami tranzytowymi.

Jednocześnie zachwycony zniknięciem opancerzonych kordonów nadgranicznych świat myślał przedewszystkiem, w jaki sposób ugruntować zasadę „wolnych drzwi”. Niemcom na przeciąg kilku lat została odebrana suwerenność taryfowo-kolejowa, z czego zresztą potrafili świetnie się wykpić. Pierwsze traktaty handlowe noszą znamiona dużego liberalizmu taryfowo-kolejowego i naszpikowane są klauzulą największego uprzywilejowania w dziedzinie taryf kolejowych, co znajdujemy we wszystkich prawie traktatach.

Międzynarodowe konwencje kolejowe, zawierane w 1923 r. (Genewa) i 1924 r. (Bern), noszą cechy daleko idącego liberalizmu, który nawet w dosyć znacznym stopniu ogranicza suwerenność taryfową. Możemy być pewni, że niektóre postanowienia taryfowe z konwencji z 1923 r. nie byłyby uchwalone w 1930 r.

Nasze traktaty handlowe z tych czasów poza zbędnymi w dzisiejszym stanie rzeczy klauzulami tranzytowymi lub często szkodliwymi generalnymi klauzulami największego uprzywilejowania, odnoszącymi się do taryf kolejowych, posiadały, a niektóre i dotychczas posiadają, rozbudowaną część taryfowo-kolejową, nacechowaną bardzo dużym liberalizmem. Zresztą nie byliśmy w tem odosobnieni, bo opracowane przez nas klauzule były wówczas en vogue i znalazły swe powtórzenie w całym szeregu traktatów.

Liberalizm ten, przynoszący parytetowe traktowanie nie tylko wzajemnego obrotu towarowego obu kontrahentów, lecz i eksportu trzeciego państwa, o ile się kieruje do obszaru jednego z kontrahentów, wytworzył stan, że przy rokowaniach z tem trzecim państwem jest bardzo wiele do kupienia, natomiast bardzo mało do sprzedania. To też od lat 1927 — 1928 dje się zauważyć powolny, lecz stały odwrót z pozycji liberalizmu. Odwrót ten różnie w różnych państwach został zaakcentowany, lecz w większości wypadków poszło się po linii najmniejszego oporu i bez uciekania się do otwartego zwinięcia chorągiewki liberalizmu i zmiany odnośnych postanowień traktatowych zaczęto w skrytości ducha stosować coraz to genjalniejsze „kruczki” taryfowe, sprowadzające w rezultacie wartość klauzuli parytetowej niemal do zera. Obecnie jesteśmy świadkami procesu narastania wszelkiego rodzaju taryf dyskryminacyjnych i wynalazków na polu „kruczków” taryfowych. Poza tem są przeprowadzane całe reformy taryfowe, które poza stroną finansową swego efektu dla kolei mają na celu zniwelowanie skutków klauzuli parytetowej lub też, wreszcie, dostrojenie taryfy kolejowej do pożądanego tonu taryfy celnej.

Typowem, najliberalniejszym ujęciem spraw polityki taryfowo-kolejowej w umowie z obcym państwem są nasze 2 traktaty: polsko-węgierski z dn. 26/III 1925 r. i polsko-czeskosłowacki z dn. 23/IV 1925 r. Oba zawierają prawie jednakową treść, która, wyliczając drobiazgowo klauzule prohibicyjne, dozwolone i niedozwolone, ustanawia również parytetowe traktowanie eksportu trzeciego państwa, kierowanego do jednego z kontrahentów, czyli tem samym prawie odbiera sens przyszłym rokowaniom z tem trzecim państwem, które za darmo otrzymało olbrzymią koncesję.

Na specjalne uwzględnienie zasługuje nasz traktat z Austrią (z dn. 25/IX 1922 r.) z klauzulami wybitnie nierealnymi dzisiaj i bardzo niejasno sformułowanymi. Art. 15 wraz z 2 protokołami końcowymi może służyć za wzór, jak nie należy formułować zobowiązań międzynarodowych. Nie należy jednak zapominać, że

podówczas nie istniała jeszcze powszechna komunikacja bezpośrednia, nie mówiąc już o bezpośrednich taryfach. O ile przyjąć, że art. 15 ma oznaczać traktowanie parytetowe (pomieszczone z pojęciem największego uprzywilejowania), to protokół końcowy chyba ma oznaczać wykluczenie przekartowywania względnie reekspedycji na stacjach wewnątrz kraju. Niejasność redakcji odnośnych artykułów prawdopodobnie była przyczyną, że po zawarciu w czasie późniejszym traktatów polsko-węgierskiego i polsko-czeskosłowackiego, ustalających wzajemny parytet w dziedzinie taryf kolejowych, Austria raptem się znalazła w liczbie państw, korzystających na P. K. P. z traktowania parytetowego, mimo że Ö. B. B. tego samego generalnie nam nie udzieliły. Jest to konsekwencją niefortunnie ujętych tekstów odnośnych artykułów oraz klauzuli największego uprzywilejowania (art. 13).

Wpływ tekstów odnośnych klauzul z naszych, dopiero co omawianych, traktatów był dosyć duży i np. w traktacie czesko-węgierskim (31/V 1927 r.) oraz czesko-jugosłowiańskim (14/XI 1928 r.) znajdujemy niemal wierne ich powtórzenie, chociaż o ile chodzi o traktowanie wymiany towarowej z państwem trzecim, to sprawa ta posiada już daleko mniej ścisłe i niejednolite ujęcie.

Załamanie się światowej konjunktury gospodarczej i ogólna niepewność jutra, jaka cechuje dzisiejsze stosunki międzynarodowe — wytworzyły stan, w którym poszczególne państwa bądź wyraźnie markują odwrót z pozycji liberalizmu taryfowo-kolejowego, bądź też, jak już mówiliśmy, w drodze wewnętrznych poprawek i dodatków do taryf kolejowych starają się, idąc po linii zaostrzającego się protekcjonizmu, sprowadzić do zera korzyści z klauzuli parytetowej.

W roku 1930 został zawarty cały szereg traktatów, w których klauzule, odnoszące się do polityki taryfowo-kolejowej, posiadają już całkowicie odmienny tenor.

Przyglądając się traktatom rumuńsko-włoskiemu (25/II 1930 r.) oraz rumuńsko-czeskosłowackiemu (27/VI 1930 r.), należy podkreślić ich formalną niewłaściwość i wadliwość, sprowadzającą się do tego, że teoretyczny, pozorny liberalizm, wypływający z oficjalnego tekstu klauzul, został znacznie ograniczony w drodze poufnego porozumienia.

Ponieważ w Rumunji dotychczas pokutuje ustawa z 1912 r., dająca 45% zniżkę dla własnych produktów przemysłowych — liberalizm niemal nieograniczony tekstu klauzuli parytetowej traktatu z Czechosłowacją, gdyby został istotnie wcielony w życie, stanowiłby koncesję olbrzymiej wagi. Okazało się jednak, że w osobnym poufnym porozumieniu strona czeskosłowacka zrezygnowała ze swych uprawnień w odniesieniu do rumuńskiej ustawy z 1912 r., co jednak nie może wiązać innych państw, posiadających klauzulę największego uprzywilejowania w sprawach taryfowo-kolejowych. W każdym bądź razie wytworzył się w Rumunji w dziedzinie prawno-taryfowej stan niepożądany zamieszania pojęć, i być może temu należy przypisać pewien chaos w położeniu taryfy wewnętrznej C. F. R., jaki ostatnio powstał wskutek podejmowanych prób kilkakrotnej reformy taryf w ciągu ostatnich kilkunastu miesięcy. Nie ulega wątpliwości, że Rumunja ze względu na swe traktatowe zobowiązania i niemożność ich dotrzymania jest obecnie w bardzo przykrem położeniu.

Protokół dodatkowy (26/III 1930 r.) do traktatu polsko-węgierskiego (27/III 1925 r.) przyniósł zasadniczą zmianę

w prawnym położeniu, nie przynosząc jednak zmiany w faktycznym położeniu.

Oto teraz znikły z traktatu handlowego niemal wszystkie postanowienia, odnoszące się do taryf kolejowych, i sprawy te pozostawiono bez żadnych formalnych ramek do swobodnego kształtowania się zgodnie z potrzebami obrotu towarowego polsko-węgierskiego. Opierając się na ogólnych przyjaznych stosunkach, wypływających z traktatu handlowego, zarządy kolejowe odzyskały nawzajem pełną swobodę postępowania i, jak praktyka wykazuje, stosunki kolejowe polsko-węgierskie nie są zamącone żadnym incydentem.

Traktat polsko-rumuński (23.VI 1930 r.) nie zawiera też żadnych klauzul specjalnych w dziedzinie taryf kolejowych, poprzestając na formalnych zobowiązaniach obu państw z tytułu należenia do międzynarodowych konwencji kolejowych, co jednak nie przeszkadza, że zarządy kolejowe obu państw w granicach swobody, pozostawionej przez wspomniane międzynarodowe konwencje i zgodnie z ich zasadami mogą się porozumieć co do wzajemnych potrzeb wymiany towarowej bez zbędnego wzajemnego skrupowania suwerenności taryfowej w drodze międzynarodowych zobowiązań. Pozostaje jedynie do życzenia, żeby się wreszcie wyklarował konkretny stan rumuńskiej taryfy wewnętrznej.

Na zakończenie przeglądu zobowiązań międzynarodowych, dających wytyczne dla wewnętrznej polityki taryfowo-kolejowej, zatrzymamy się nad klauzulami traktatu austriacko-niemieckiego (12.IV 1930 r.), który dopiero niedawno wszedł w życie.

Znając ogólny ki runek wzajemnej polityki obu tych państw, brzmienie tekstów oficjalnych odnośnych klauzul kolejowo-taryfowych wprawia w istotne zdumienie.

Mamy tutaj do czynienia z zupełnie nowym i nieoczekiwanym sposobem ujęcia klauzuli parytetowej, klauzula zaś największego uprzywilejowania w dziedzinie taryf kolejowych nie posiada wyraźnego sformułowania. Przedewszystkiem, jeżeli chodzi o ogólne postanowienia klauzul komunikacyjnych, należy podkreślić w kilku miejscach wyrażoną ideę, że strony układające się dołożą wszelkich (bliżej nieokreślonych) starań, aby ich wzajemne stosunki handlowe doznały jak największego poarcia również i w dziedzinie komunikacji w celu jak największego zrealizowania skutków, płynących z zawieranego traktatu handlowego.

W związku z powyższem brzmienie klauzuli parytetowej jest co najmniej dziwne, gdyż, zawierając zwykle ograniczenie jej działania do tej samej linii i kierunku przewozu, przy wyliczaniu klauzul dopuszczalnych dozwala ona na stosowanie warunków, powszechnie uznanych jako standartowe prohibicyjne klauzule — tem samem zawsze wyłączone z użycia w razie istnienia parytetu. Są to warunki t. zw. klauzuli dowozowej (dowiezienie towaru do dworca drogą kołową lub boczną prywatną) z podkreśleniem dodatkowem, że zakaz przekartowywania względnie reekspedycji jest uznany za dopuszczalny. Przeczy to wszystkim dotychczasowym pojęciom o parytecie kolejowo-taryfowym, i jako jedyne rozwiązanie tej zagadki może być posądzenie, że oficjalne brzmienie tak ujętej klauzuli jest przeznaczone tylko pro foro externo, obrót zaś towarowy niemiecko-austriacki poradzi sobie jakoś inaczej.

Że postanowienia tego rodzaju stanowią część jakiegoś zdawna przemyślanego planu polityki taryfowo-kolejowej na przyszłość — dowodzi to, że w kilka miesięcy po podpisaniu i na krótki czas przed wejściem w życie traktatu, z dniem 1 stycznia r. b. jak grom z jasnego nieba spadł ogłoszony w Austrii zakaz przekartowywania przesyłek od stacyj, posiadających ulgową taryfę wewnętrzną lub eksportową, tam zaś, gdzie istnienie taryf związkowych przynajmniej na jakiś czas ten zakaz pozostawia iluzorycznym, poradzono sobie w drodze skreślenia punktów granicznych, stacyj granicznych lub wreszcie stacyj, blisko granicy leżących, tak, aby przekartowywanie, nawet formalnie dozwolone, uczynić nieopłacalnym. Krok ten dotknął w bardzo silnym stopniu wszystkich kontrahentów Austrii i wywołał nawet oficjalny, ale niedostatecznie pod względem litery prawa ugruntowany sprzeciw Węgier. Krok ten stoi w dziwnej harmonii z postanowieniem art. 19 traktatu niemiecko-austriackiego z dn. 12.IV 1930 r. Traktat ten w art. 23 zawiera jeszcze jedno novum. Chodzi tu o teoretyczne zrównanie w prawach statków państwowych lub prywatnych niemieckich i austriackich, dla których istniały przywileje, że przewóz osób i towarów temi statkami uprawniałby do uprzedniego lub następnego korzystania ze zniżek taryfowych lub innych przywilejów na kolejach. W postanowieniu tem znów widzimy przewidzianą dla starej Europy jakąś niespodziankę na przyszłość.

Zwrot, jaki się w ciągu ostatnich paru lat zaakcentowuje w kierunku protekcjonizmu kolejowo-taryfowego, idzie w zupełnej harmonii ze wzrostem protekcjonizmu celnego. Więcej nawet, z tą chwilą, gdy zaczynają być stosowane szykany wszelkiego rodzaju: celne, weterynaryjne, administracyjne i t. p. w stosunkach międzynarodowych — jednocześnie daje się zauważyć wzrost tendencji dyskryminacyjnych w kolejnictwie. Należy tutaj podkreślić, że polityka taryfowo-kolejowa jest zawsze tylko odbiciem wtórnem tendencji polityki celno-gospodarczej, to też niemożliwą jest rzeczą oczekiwać od państwa, uprawiającego silny protekcjonizm celny, aby jego koleje jednocześnie stosowały liberalną politykę taryf kolejowych. W związku z powyższem jest łatwo zrozumiałe, że najsilniej rozbudowany system taryf dyskryminacyjnych znaj ujemny w Niemczech, Austrii, Polsce, Rumunii, Węgrzech, Czechosłowacji i t. d. Poza tem można zauważyć szeroko rozwinięty system rewanżów, prowadzący często do pewnego rodzaju wojny kolejowej.

Stan taki wprowadza w stosunki kolejowe chaos, niepewność i zbędne wzajemne rozgorzyczenie. W tych warunkach istnienie dobrze ujętej, liberalnej klauzuli parytetowej, zdawałoby się, że mogłoby położyć kres tej polityce rewanżów. Tymczasem jednak tak nie jest, gdyż dziedzina taryf kolejowych, jako najbliższej życia codziennego stojąca i z dnia na dzień podlegająca koniecznym zmianom, nie poddaje się ścisłemu prawnemu ograniczeniu.

Licząc się z tem wszystkiem i w oczekiwaniu na rozbrojenie celne, należy dążyć do oczyszczenia atmosfery wzajemnej nie fności w dziedzinie kolejowo-taryfowej i, unikając zbędnych posunięć rewanżowych, nie należy mimo wszystkich krępowań suwerenności taryfowej międzypaństwowymi zobowiązaniami, które w prostej drodze prowadzą do wynalazczości co do ich omijania, do procesów i wzrostu ogólnego chaosu i braku zaufaniu. Nie jesteśmy przeciwni ujmowaniu

w pewne rygory prawne międzynarodowej polityki kolejowo-taryfowej w traktatach handlowych. Wręcz przeciwnie — istnieją pewne normy minimalne ograniczenia suwerenności taryfowej, rodzaj dobrze ujętej, a nie za daleko idącej klauzuli parytetowej, która należałoby powszechnie zastosować. Podkreślamy znaczenie powszechności, gdyż jedno państwo o średniej nawet wadze gatunkowej może łatwo ponownie rozpuścić burzę.

Co się tyczy naszej własnej polityki taryfowo-kolejowej, to mimo całej drażliwości tego tematu, można stwierdzić, że okres liberalizmu taryfowego, rozpoczęty wyżej omówionymi traktatami z Czechosłowacją i Węgrami, zrobił swoje, gdyż dopomógł do uregulowania stanu taryfy kolejowej w odniesieniu do wymiany towarowej z sąsiednimi krajami i ułatwił stworzenie całego szeregu taryf związkowych. Przeprowadzona z końcem 1929 r. reforma taryfy P. K. P. nosiła na sobie częściowo piętno tego liberalizmu, co wyraziło się chociażby w bardzo znacznym ograniczeniu stosowania klauzuli dowozowej oraz w generalnym zezwoleniu do stosowania przekartowania na stacjach granicznych przesyłek, przychodzących z jakiegokolwiek państwa w razie istnienia wewnętrznej taryfy ulgowej, obowiązującej od 1 do wszystkich stacji P. K. P. Poza tem z dniem 1 stycznia 1930 r. zostało wyjaśnione stosowanie naszych taryf eksportowych w odniesieniu do przesyłek, przychodzących z państw, które stosują analogiczne ułatwienia również i w odniesieniu do towarów polskich. W liczbie tych państw słusznie znajdują się Czechosłowacja i Węgry, nato-

miast w wykazie tym niesłusznie znalazła się Austria, o ile chodzi o uzasadnienie z tytułu wzajemności.

Zwłaszcza obecnie, gdy Austria zaostza swój system protekcyjnistyczny i stosuje dyskryminację na szeroką skalę, gdy Niemcy system dyskryminacyjnych taryf doprowadzają ad absurdum, gdy Czechosłowacja i Węgry w sui generis wojnie kolejowej coraz to nowe posunięcia czynią jedno przeciwko importowi z drugiego, co niewątpliwie odbija się również i na naszych interesach, gdy Rumunja stanowi curiosum praktyki kolejowo-taryfowej ze swoją ustawą z 1912 r. o popieraniu rodzimego przemysłu zaomocą 45%-owej zniżki taryf, gdy Jugosławia i Włochy ze swymi taryfami kierunkowymi i specyficznymi zniżkami schodzą poniżej wszelkich granic kosztów własnych, gdy wreszcie trwa zaciepła walka taryfowa między Triestem i Hamburgiem, między portami niemieckimi a polskimi, między poszczególnymi portami na Dunaju, gdy wkońcu do walki taryfowo-kolejowej wciągane są przedsiębiorstwa żeglugowe — to wszystko razem wzięte stwarza stan bardzo daleki od ideału „stabilizacji warunków i kosztów przewozów”, tak koniecznej dla normalnego rozwoju międzynarodowej wymiany towarowej, i stanowi wskazówkę, że chwila obecna nie nadaje się do propagandy liberalizmu taryfowo-kolejowego w jakimś poszczególnym państwie i że sprawie opracowania międzynarodowych ogólnych norm, kładących kres tej żartej walce wszystkich przeciwko wszystkim, należy uważać za dojrzałą.

J. Butler

ŻYCIE GOSPODARCZE

Z MIŃ. PRZEMYSŁU I HANDLU

POŻEGNANIE P. MINISTRA PRZEMYSŁU I HANDLU A. PRYSTORA. — W dn. 28 maja odbyło się w Ministerstwie Przem. i Handlu pożegnanie dotychczasowego Ministra Przemysłu i Handlu P. Aleksandra Prystora, powołanego na urząd Prezesa Rady Ministrów. Do zebranych urzędników przemówił

P. Premier Prystor, dziękując im za lojalną i oddaną pracę dla Państwa, poczem w imieniu urzędników Ministerstwa żegnał P. Premiera w serdecznych słowach P. Wiceminister Kozuchowski, życząc Mu najlepszego powodzenia na nowem tak odpowiedzialnem stanowisku.

Tegoż dnia objął urządowanie nowomianowany Minister Przemysłu i Handlu, P. Gen. Dr. Ferdynand Zarzycki.

GÓRNICCTWO I PRZEMYSŁ

GÓRNICCTWO WĘGLOWE

STAN PRZEMYSŁU WĘGLOWEGO W KWIECNIU 1931 R¹⁾. — Sytuacja w polskim przemyśle węglowym w kwietniu w porównaniu z miesiącem poprzednim naogół nie uległa zmianie, po załamaniu się w lutym sezonowej konjunktury; utrzymanie się w kwietniu wydobycia i zbytu ogólnego mniej więcej na poziomie marca (po uwzględnieniu mniejszej ilości dni roboczych 25 wobec 26) oznacza wejście tegoż przemysłu w fazę konjunkturalnej i sezonowej depresji.

Natężenie ogólnego zbytu węgla nieznacznie wzrosło w porównaniu z marcem, co zostało spowodowane znacznym wzrostem wywozu, przyczem zaznaczył się wzrost eksportu zarówno na rynki konwencyjne, jak i na rynki wolnej konkurencji. Wzrost wywozu węgla na rynki konwencyjne spowodowany został wyłącznie wzmożeniem się wysyłek do Austrii i Węgier. Ekspert bowiem na inne rynki konwencyjne pozostał na poziomie poprzedniego miesiąca, względnie wykazał niewielki spa-

dek. Z rynków wolnej konkurencji wymienić należy wzrost wywozu do krajów północnych, a przede wszystkim do Szwecji i Finlandji, w których to krajach w okresie zimowym nawigacja z powodu zamarznięcia niektórych portów była utrudniona.

Zbyt krajowy zmniejszył się bardzo poważnie wskutek gwałtownego kurczenia się pojemności rynku krajowego, w związku ze znacznym spadkiem zapotrzebowania na sortymenty opałowe; również zawiodły nadzieje na sezonowe ożywienie w przemysłach, pracujących dla potrzeb ruchu budowlanego.

W wyniku tej konjunktury ogólne wydobycie węgla kamiennego zmniejszyło się o 3,2%, natomiast przeciętne dziennie wydobycie nieznacznie wzrosło.

Zapasy na zwalach kopalnianych wzrosły.

Stan przemysłu koksarskiego w kwietniu w porównaniu z marcem wykazał pewne pogorszenie zarówno co do produkcji, jak i ogólnego zbytu.

W przemyśle brykociarskim przy zmniejszonej produkcji nastąpił dość znaczny spadek zbytu ogólnego.

Liczbowo stan przemysłu węglowego w kwietniu — według danych tymczasowych — ilustruje następujące zestawienie (w tys. tonn):

¹⁾ Dane tymczasowe za marzec — p. zesz. 18/1931, str. 712.

Rejony węglowe	Wydobycie	Zbyt w kraju	Eksport	Zapasy na zwalach ¹⁾
Śląski	2.237	964	951	1.323
Dąbrowski	514	294	149	505
Krakowski	151	115	1	91
Razem:	2.902	1.373	1.101	1.919
Marzec 1931 ²⁾	2.998	1.516	985	1.905
Wzrost (+) lub zmniejszenie (-) w stosunku do marca	- 96	- 143	+ 116	+ 14

Z danych zestawienia tego wynika, że wydobyte węgiel kamienny w kwietniu wynosiło 2.902 tys. t, czyli w stosunku do marca zmniejszyło się o 96 tys. t. Natomiast zwiększyło się przeciętne dzienne wydobywanie (przy 25 dniach roboczych) o ok. 1 tys. t i wynosiło ok. 116 tys. t.

Ogólny zbyt węgla kamiennego w kwietniu zmniejszył się o 27 tys. t w porównaniu z miesiącem poprzednim i wynosił 2.474 tys. t, przyczem na zbyt krajowy przypada 1.373 tys. t, t. j. o 143 tys. t mniej, a na eksport 1.101 tys. t, a zatem o 116 tys. t więcej niż w marcu.

Zapasy węgla na zwalach kopalnianych zwiększyły się o 14 tys. t i wynosiły 1.919 tys. t.

Liczba robotników w, zapisanych z końcem miesiąca w kopalniach węgla kamiennego całego Państwa, wynosiła:

Rejony	Marzec	Kwiecień	Spadek w stos. do marca 1931
Śląski	76.646	74.202	- 2.444
Dąbrowski	26.493	26.054	- 439
Krakowski	8.448	8.012	- 436
Razem:	111.587	108.268	- 3.319

W związku ze zmniejszeniem się załogi robotniczej w kopalniach węgla kamiennego, liczba zarejestrowanych bezrobotnych w całym górnictwie zwiększyła się o 1.160 osób i wynosiła na dz. 1 maja 13.098 osób.

Wydajność pracy, a więc przeciętne wydobywanie węgla na 1 robotniko-dniówkę, w kopalniach węgla kamiennego wynosiła 1.317 kg, a zatem zwiększyła się o 17 kg.

Przeciętne wydobywanie na 1 robotniko-dniówkę całej załogi w poszczególnych rejonach węglowych w kwietniu w porównaniu z marcem ilustrują następujące dane (w kg):

Rejony	Marzec	Kwiecień
Śląski	1.417	1.413
Dąbrowski	1.030	1.015
Krakowski	1.078	1.108

Dane powyższe wskazują na dość znaczny wzrost wydobywania na robotniko-dniówkę w rejonie krakowskim, w mniejszym stopniu w rej. śląskim, natomiast w rej. dąbrowskim wydobywanie spadło.

Przeciętne zarobki robotnicze na dniówkę opłaconą całej załogi w poszczególnych rejonach węglowych za marzec w porównaniu z 2 poprzednimi miesiącami ilustruje następujące zestawienie (w zł):

Rejony	Styczeń	Luty	Marzec
Śląski	10'52	10'46	10'50
Dąbrowski	9'01	8'93	8'98
Krakowski	8'31	8'26	8'22

Z danych zestawienia powyższego wynika, że w marcu w porównaniu z lutym zarobki na dniówkę opłaconą nieznacznie wzrosły w rejonach śląskim i dąbrowskim, spadły natomiast w rejonie krakowskim.

W związku z wypowiedzeniem umowy zbiorowej w całym górnictwie węglowym załębia dąbrowskiego i krakowskiego odbywały się w ciągu miesiąca sprawozdawczego konferencje celem zawarcia nowej umowy o płacach robotniczych. Pertraktacje te nie doprowadziły narazie do rezultatów, przyczem poszczególne związki robotnicze nie uzgodniły swych postulatów między sobą.

Ceny węgla eksportowego do krajów konwencyjnych pozostały bez zmiany, prócz cen do Czechosłowacji, które obni-

¹⁾ Obliczono przy uwzględnieniu węgla, zużytego na cele własne kopalni, na deputaty robotnicze, oraz węgla, skreślonego przy sprawozdaniu zapasów.

²⁾ Liczby poprawione.

żone zostały o ok. 8% na niektóre sortymenty przemysłowe. Ceny węgla f. o. b. Gdańsk — Gdynia pozostały bez zmiany i wynosiły dla grubych gatunków węgla górnosląskiego do sh 11/3, a dla węgla dąbrowskiego do sh 10/6 za tonnę.

Węglowe taryfy kolejowe w miesiącu sprawozdawczym nie uległy zmianie.

Frachty morskie na węgiel z Gdyni — Gdańska do Szwecji, Norwegii i Danii utrzymały się na poziomie z poprzedniego miesiąca. Również stawki do Francji pozostały bez zmiany. Natomiast podniosły się trochę stawki do Włoch z powodu braku tonnażu w tym kierunku.

Produkcja koksu w kwietniu w porównaniu z marcem zmniejszyła się o 10.846 t i wyniosła 120.308 t, również zmniejszył się ogólny zbyt koksu o 30.581 t i wynosił 85.703 t. W koksowniach zatrudnionych było w miesiącu sprawozdawczym 2.316 robotników.

Produkcja brykietów w kwietniu w porównaniu z marcem zmniejszyła się o 5.514 t, wynosząc 16.921 t; również zmniejszył się ogólny zbyt brykietów o 2.696 t i wynosił 16.065 t. W brykietowniach zatrudnionych było w miesiącu sprawozdawczym 189 robotników.

Węgla brunatnego wydobyto w kwietniu 2.908 t, t. j. o 406 t mniej niż w marcu, zmniejszył się również zbyt krajowy w porównaniu z miesiącem poprzednim. Załoga robotnicza w kopalniach węgla brunatnego wynosiła w miesiącu sprawozdawczym 189 robotników.

PRZEMYSŁ NAFTOWY

PRZEMYSŁ NAFTOWY W LUTYM 1931 R.¹⁾ — Wydobywanie ropy w miesiącu sprawozdawczym r. b. nieco się zmniejszyło, było jednak wyższe niż w tym samym okresie r. ub. Przeciętna dzienna produkcja osiągnęła 178 cyst. brutto wobec 180 cyst. w styczniu r. b. i 175 cyst. w lutym r. ub. Dowiercenia w rejonie marki podstawowej nie miały poważniejszych wyników. Kurczący się ruch wiertniczy na terenach borystawskich dał zaledwie kilka nieznacznych dowierceń. Z tych największy przyrost miesięcznej produkcji wynosił jak na rejon borystawski bardzo niewiele, bo zaledwie 188 t. W rejonach marek specjalnych wyróżniły się 2 dowiercenia gazowe po 20 m³/min. w Rosłokach „Prezydent Starzyński” na głęb. kości 980 m i „Amelja IV” w Torosówce na 108 m. Znamiennie są też dowiercenia w Schodnicy i Wańkowej. Schodnickie, przy produkcji 8 t dziennie z głęb. 447 m otworu „Kaczmarskie IV”, stwierdziło zasięg produktywnych terenów na południu, wańkowskie — „Brelików LXXVI”, z głęb. 527 m przy 4 t dziennie — wykazało żywotność pokładów centralnej partii i możliwość znacznego rozszerzenia kopalni. Udział w produkcji ropy marek specjalnych w stosunku do ogólnego wydobywania ropy zmniejszył się nieco, utrzymując się jednak na wysokim poziomie (35% wobec 36% w styczniu r. b. i 32% w lutym r. ub.). Naogół w produkcji poszczególnych kopalń, przyjmując pod uwagę krótszy o 3 dni miesiąc, nie zaszły poważniejsze zmiany.

Ropa, zużyta na opał i manko, wyniosła 4% produkcji brutto wobec 5% w miesiącu poprzednim i 6% w lutym r. ub.

Zapasy ropy, zamagazynowanej w zbiornikach na kopalniach i tłoczniach, w końcu miesiąca sprawozdawczego wyniosły 2.012 cyst., czyli o 150—200 cyst. mniej niż w styczniu r. b. i lutym r. ub. Ropa, pochodząca z tytułu manka tłoczniowego, dała w zapasach przyrost 122 cyst.

Ceny ropy pozostały niezmiennione. „Polmin” za ropę bruttową marki podstawowej płacił zł 1.882 (\$ 211'9) za cysternę 10-tonnową.

Ruch wiertniczy w dalszym ciągu osłabł. W wierceniu było o 8 otworów mniej niż w miesiącu poprzednim i o 43 otwory mniej niż w lutym r. ub. Spadek wierceń wykazały kopalnie: w Tustanowicach (-2), Rypnem (-2), Schodnicy (-2), Uryczu (-2), Bitkowie (-1), Harkłowej (-1), Potoku (-1) i Turzempolu (-1). Wzrost wierceń dał się zauważyć w Boryslawie (+2), Grabownicy (+2) i Majdanie (+1). Unieruchomiono pojedyncze wiercenia: w Mokrem, Rogach, Stróżnej i Woli Postołowej. Natomiast rozpoczęto wiercenia na nowo: w Tyrawie Solnej, Orowie i Równem. Ogółem odwiercono 7.132 m (w lutym 1930 r. 8.886 m, w styczniu 1931 r. 7.314 m). Ilość odwierconych metrów w rejonie marki podstawowej osiągnęła: w Mraźnicy 900, Tustanowicach 646, Boryslawiu 126 i Popielu 1. W rejonach marek specjalnych większe ilości odwiercono: w Lipinkach 502,

¹⁾ Dane za styczeń — p. zesz. 13/1931, str. 504, dane tymczasowe za luty — p. zesz. 14/1931, str. 552.

Schodnicy 463, Potoku 392, Grabownicy 391, Bitkowie 356 i Pasiecznej 326 m.

Liczba robotników, zatrudnionych na kopalniach ropy i gazów ziemnych, zmniejszyła się o 190. Na poszczególne okręgi przypadało:

Okręg	Styczeń 1931	Luty 1931
Drohobycz:		
rejon marki podstawowej	5.247	5.184
" marek specjalnych	1.518	1.498
Jasło	2.312	2.262
Stanisławów	1.021	964
Razem:	10.098	9.908

Wydobycie gazów ziemnych wynosiło 41.353 tys. m³. Przeciętna dzienna produkcja stanowiła zatem 1.476 tys. m³, t. j. prawie tyleż, co w miesiącu poprzednim i o 17 tys. m³ mniej niż w lutym r. ub.

Przeciętna dzienna konsumpcja gazu stanowiła 1.437 tys. m³ wobec 1.439 tys. m³ w styczniu r. b. i 1.429 tys. m³ w lutym r. ub.

Manko gazowe utrzymało się w wysokości niezmięnionej, stanowiąc 2% wydobywania.

Największe ilości gazów ziemnych czerpano z otworów świdrowych (ilości w m³ na minutę): Polmin II (Daszawa) 64'40, Za Rzeką (Daszawa) 67'00, Polmin I (Gelsendorf) 64'34, Księż Pole (Daszawa) 48'00, Gdańsk I (Mrażnica) 17'73, Władysław (Daszawa) 17'90, Sosnkowski III (Mrażnica) 14'74, Karol I (Mrażnica) 10'65.

W lutym r. b. było czynnych 29 rafinerij nafty, które zatrudniały ogółem 3.773 robotników i majstrów (w styczniu 3.802). Z tej liczby 3.672 robotników było zajętych przy pracach, związanych bezpośrednio z ruchem zakładów, 101 zaś robotników było zatrudnionych przy innych robotach. Państw. Fabryka Olejów Mineralnych w Drohobyczu zatrudniała w tej liczbie 654 robotników (655).

Przeróbka ropy w rafineriach wyniosła ogółem 45.388 t, czyli o 8.671 t mniej niż w styczniu r. b. (54.059 t). Według poszczególnych gatunków ropy przeróbka wynosiła:

	Tonn	%
Borysławska (Standard)	32.526	72
Specjalna małoparafinowa	8.830	19
" bezparafinowa	4.032	9

Tablica I

Produkcja i obrót ropą — w lutym 1931 r.

MIESIĄC I ROK	JASŁO I KRAKÓW				DROHOBYCZ				STANISŁAWÓW				R A Z E M			
	Produkcja	Opal i manko	Ekspedycja	Zapasy w końcu mies.	Produkcja	Opal i manko	Ekspedycja	Zapasy w końcu mies.	Produkcja	Opal i manko	Ekspedycja	Zapasy w końcu mies.	Produkcja	Opal i manko	Ekspedycja	Zapasy w końcu mies.
	C	Y	S	T	E	R	N	Y								
Styczeń 1930	806	7	774	446	4.365	269	4.226	1.509	413	7	431	207	5.585	283	5.431	2.162
Luty 1931	771	8	785	376	3.932	233	3.881	1.447	353	6	365	189	5.005	247	5.031	2.012
Luty 1930	599	5	559	425	3.952	288	4.234	1.548	352	5	299	218	4.903	298	5.092	2.191
Stycz.—luty 1931	1.527	15	1.559	376	8.297	502	8.107	1.447	766	13	796	189	11.590	530	10.462	2.012
" 1930	1.257	12	1.197	425	8.451	587	8.024	1.548	747	11	725	218	10.455	610	9.946	2.191

Tablica II

Produkcja i zużycie gazów ziemnych — w lutym 1931 r.

MIESIĄC I ROK	J A S Ł O				DROHOBYCZ				STANISŁAWÓW				R A Z E M			
	Produkcja	Opal (zuż. własne)	Odtłoczono	Manko	Produkcja	Opal (zuż. własne)	Odtłoczono	Manko	Produkcja	Opal (zuż. własne)	Odtłoczono	Manko	Produkcja	Opal (zuż. własne)	Odtłoczono	Manko
	t y s i ą c e m e t r ó w s z e ś c i e n n y c h															
Styczeń 1931	8.447	2.693	5.086	668	32.984	11.247	21.581	156	4.300	3.031	993	276	45.731	16.971	27.660	1.100
Luty 1931	7.905	2.493	4.706	706	29.672	9.933	19.625	114	3.776	2.651	831	294	41.353	15.077	25.162	1.114
Luty 1930	5.804	1.730	3.615	459	31.247	12.912	18.222	113	3.812	2.761	777	274	40.863	17.403	22.614	846
Stycz.—luty 1931	16.352	5.186	9.792	1.374	62.656	21.180	41.206	270	8.076	5.682	1.924	570	87.084	32.048	52.822	2.214
" 1930	12.776	3.792	8.031	953	66.010	25.750	39.930	280	7.877	5.679	1.623	575	86.663	35.221	49.634	1.808

Tablica III

Liczba otworów wiertniczych i robotników na kopalniach ropy i gazów — w lutym 1931 r.

MIESIĄC I ROK	L i c z b a o t w o r ó w														Liczba robotników	Ilość otworów ropodajnych	Przeciętna dzienna produkcja otworów — kg
	Montowane	Zmontowane	Wiercone			Instrument.	Wyłączenie gazowe	Samopłynące	Łyżkowane	Pompowane	Tłokowane	Rekonstrukc.	Likwidacja	Razem			
			Produkcyjne	Bezprodukcji	Razem												
Styczeń 1931	33	7	39	80	119	31	149	20	248	1.955	372	20	19	2.973	10.098	2.634	689
Luty 1931	28	8	35	76	111	39	154	20	220	1.961	373	26	16	2.956	9.908	2.607	604
" 1930	24	20	54	108	162	33	141	15	190	1.857	370	13	12	2.837	10.633	2.486	704

Tablica IV

Produkcja i obrót produktami naftowymi — w lutym 1931 r. (w tonnach)

P r o d u k t	Wytwór- czość z przeróbki ropy	Wysyłka do spo- życia w kraju	Zapotrzeb. rafineryj	Eksport	Wymiana między- rafineryjna		Im- port	Z a p a s y	
					wysyłki z rafineryj	przywóz do rafineryj ²⁾		w dn. 1/II 1931 ³⁾	w dn. 28/II 1931
Gazolina z gazu ziemnego . . .	— ¹⁾	208	44	—	237	2.960	—	1.814	1.979
Benzyna surowa	724	97	1	742	—	—	—	10.2 5	10.089
" rekt. do 700	27	21	—	—	—	—	—	223	229
" " 700/720	672	382	1	—	—	10	—	907	1.206
" " 720/740	6.513	3.186	12	1.530	—	1	—	9.551	11.337
" " 740/750	887	447	3	129	—	7	—	2.100	2.415
" " 750/770	466	292	2	65	33	41	—	6.905	7.020
" " 770/790	455	126	—	169	5	5	—	1.589	1.749
Benzyna z destyl. rozkład. . . .	1.238	148	1	9	—	—	—	4.379	5.459
Benzyny razem:	8.709	4.907	64	2.644	275	3.024	—	37.673	41.483
Nafta rafinowana	12.922	11.617	9	1.134	2	31	—	2.897	3.088
" destylowana	— ⁴⁾	9	—	1.616	—	—	—	14.090	11.700
Olej gazowy	9.659	4.655	288	2.510	—	5	—	11.794	14.005
" opał. z destyl. rozkład. . . .	291	159	30	310	—	—	—	2.353	2.145
Oleje rafin. do c. g. 0-890	574	352	1	384	2	7	—	781	623
" destyl. do c. g. 0-890	— ⁵⁾	34	3	—	—	—	—	2.563	2.438
" rafin. do 3/50 E	1.942	80	—	1.631	2	6	3	1.752	1.990
" destyl. do 3/50 E	— ⁶⁾	—	—	334	—	—	—	3.819	3.266
" raf. powyż. 3/50 E	2.279	1.039	8	773	40	29	4	4.799	5.251
" dest. powyż. 3/50 E	864	3	3	365	15	15	—	15.483	15.976
" cylindr. do pary nasyc.	202	186	3	—	—	43	1	1.085	1.142
" " " przegrzan.	177	112	1	—	—	7	7	1.003	1.046
" samochodowe	152	134	1	40	4	8	—	1.131	1.112
" lotnicze	— ⁷⁾	3	—	—	—	1	—	66	35
" wulkanowy letni	328	12	—	—	363	3	—	979	935
" " zimowy	639	506	—	12	3	1	—	924	1.043
" specjalne	59	49	6	65	2	6	20	1.604	1.567
Oleje smarowe razem:	6.880	2.510	26	3.604	466	126	35	35.989	36.424
Smary stałe	148	132	6	7	1	1	1	662	666
Parafina	2.845	552	—	1.899	—	—	—	4.330	4.724
Świece	14	—	—	12	—	—	—	42	44
Asfalt	1.980	341	581	564	8	8	—	18.814	19.308
Koks	745	184	244	437	373	—	—	4.982	4.489
Produkty uboczne	160	55	47	11	—	—	—	1.730	1.777
Ropał, gudron i pozostałości	90	369	1.081	58	—	408	—	38.697	37.687
Olej parafinowy	— ⁸⁾	—	85	—	560	492	—	40.474	47.668
Gacz	500	1	—	—	—	—	—	4.698	5.197
Ogółem:	41.525	25.491	2.461	14.806	1.685	4.095	36	219.225	220.405

Państw. Fabryka Olejów Mineralnych przerobiła 7.378 t ropy, czyli o 650 t mniej niż w styczniu (8.030 t).

Wytwórczość produktów naftowych wyniosła ogółem 41.525 t, czyli ze strata przy przeróbce stanowiła 8,6% (przeciętnie w 1930 r. 8,3%).

Konsumpcja produktów naftowych w kraju przedstawiała się następująco (w tonnach):

	Luty 1931	Luty 1930	Przec. mies. 1930
Benzyna	4.971	5.383	8.166
Nafta	11.635	12.953	12.120
Oleje gazowy i opałowy	5.132	5.565	5.980
Oleje smarowe	2.536	3.828	4.250
Parafina	552	688	810

Ogólne spożycie produktów naftowych w kraju wyniosło w lutym r. b. 27.952 t, w tem wysyłki z rafinerji do składów

wyniosły 25.491 t, pozostałe zaś 2.461 tonn zostało zużyte w rafinerjach (przeważnie ropał, gudron, pozostałości i olej gazowy). W r. ub. spożycie wynosiło w odpowiednim okresie 30.216 t.

Eksport produktów naftowych (właściwie wysyłka z rafinerji, przeznaczona na eksport) wyniósł ogółem 14.806 t, czyli był w dalszym ciągu mniejszy niż przeciętny eksport w r. ub. (miesięcznie 16.015 t).

Z poszczególnych produktów wywieziono zagranicę (w tonnach):

	Luty 1931	Przec. mies. 1930
Benzyna	2.644	3.415
Nafta	2.750	2.514
Oleje gazowy i opał.	2.820	3.686
Oleje smarowe	3.604	3.130
Parafina	1.899	1.889

¹⁾ Potrącono 2.273 t gazoliny, domieszanej do benzyn ciężkich (jako nie pochodzącej z przeróbki ropy).

²⁾ 33 t strata manipulacyjna na gazolinie.

³⁾ Zapasy początkowe poprawione.

⁴⁾ Potrącono 765 t, oddanych z zapasów do rafinacji

⁵⁾ " 88 t, " " " "

⁶⁾ " 219 t, " " " "

⁷⁾ " 29 t, " " " "

⁸⁾ " 2.653 t, " " do dalszej przeróbki.

Tabela V

Eksport do poszczególnych krajów — w lutym 1931 r. (w tonnach)

Kraj przeznaczenia	Benzyna		Nafta		Olej gazowy i opałowy	Oleje smar.		Parafina	Świece	Asfalt	Koks	Wazelina, smary stałe, mydło naftowe	Półprodukty ¹⁾	Pozost. destyl. ²⁾	Razem
	rektyfikow.	surowa	rafinowana	destylow.		rafinowane	destylow.								
Austria	63	—	—	—	241	33	30	85	—	53	41	—	—	8	554
Czechosłowacja	581	742	—	956	10	111	390	—	—	6	31	6	10	50	2.693
Dania	239	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	259
Francja	27	—	14	—	400	27	—	45	—	10	—	—	—	—	523
Holandja	92	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	92
Jugosławia	—	—	—	—	—	1	—	99	—	—	—	—	—	—	100
Litwa	—	—	—	—	—	110	—	—	—	—	—	—	—	—	110
Łotwa	24	—	227	—	16	—	—	—	—	—	—	—	—	—	267
Niemcy	—	—	—	—	—	62	—	301	—	335	365	—	—	—	1.063
Rumunia	—	—	—	—	—	16	—	—	—	—	—	1	—	—	17
Szwajcaria	26	—	—	—	1.047	15	—	—	—	—	—	—	—	—	1.088
Szwecja	70	—	102	—	—	37	—	—	—	—	—	—	—	—	209
Węgry	—	—	—	—	—	—	—	35	—	—	—	—	—	—	35
Włochy	184	—	15	—	—	—	—	20	—	—	—	—	—	—	219
Razem:	1.306	742	358	956	1.714	412	420	585	—	404	437	7	10	58	7.409
Gdańsk loco	514	—	610	646	520	362	279	240	—	40	—	—	—	—	3.211
„ tranzyt	82	—	166	14	586	2.119	12	1.074	12	120	—	—	1	—	4.186
Ogółem:	1.902	742	1.134	1.616	2.820	2.893	711	1.899	12	564	437	7	11	58	14.806

Wartość eksportu głównych produktów naftowych w lutym (według danych Gł. Urz. Stat.) przedstawiała się następująco (w tys. zł):

	Luty 1931	Styczeń — luty: 1931	1930
Benzyna	338	1.387	2.585
Nafta	119	255	860
Oleje pędne	213	725	965
Oleje smarowe	235	515	1.160
Parafina	1.517	2.503	5.255
Razem:	2.422	5.385	10.825

Wartość eksportu w okresie styczeń — luty r. b. stanowiła zatem zaledwie 50% odpowiedniej kwoty w 1930 r.

Ruch zapasów w produktach naftowych w rafineriach przedstawiał się następująco (w tonnach).

	1/III 1931	1/II 1931	1/III 1930
Benzyna	41.483	37.673	23.313
Nafta	14.788	16.987	16.651
Oleje gazowy i opałowy	16.150	14.147	20.717
Oleje smarowe	36.424	35.989	36.006
Parafina	4.724	4.330	3.463
Inne produkty	106.836	110.099	93.171
Razem:	220.405	219.225	193.321

Ogólne zapasy produktów naftowych uległy zatem w porównaniu z odpowiednim okresem 1930 r. dalszemu wzrostowi, zwłaszcza powiększyły się zapasy benzyn, parafiny i półproduktów, natomiast spadły zapasy nafty i oleju gazowego.

W przemyśle gazolinowym sytuacja była w dalszym ciągu pomyślna. Ceny pozostały na dawnym poziomie. Produkcja gazoliny wynosiła w lutym 3.172 t (w styczniu 3.582 t). Z ogólnej ilości 41.353 tys. m³ gazu ziemnego, wyprodukowanego na kopalniach, przerobiono w gazoliniarniach 21.333 tys. m³, czyli 51%, podczas gdy w styczniu r. b. przerobiono 24.302 tys. m³ (53%). Ze 100 m³ przerobionego gazu otrzymywano przeciętnie w lutym r. b. 14'86 kg gazoliny (w styczniu 14'74 kg). Do rafinerii nafty wysłano jako domieszkę do benzyn ciężkich, celem otrzymania benzyny motorowej, 2.889 t gazoliny (w styczniu 3.079).

W ruchu było 20 zakładów gazolinowych. Zakłady te zatrudniały 248 robotników (w styczniu 249).

PRODUKCJA I ZBYT WOSKU ZIEMNEGO W LUTYM 1931 R. — Wzrastające doniedawna zapasy wosku ziemnego, przy stałej nadwyżce wydobycia nad istotnym popytem, zmusiły kopalnie do ograniczenia produkcji. W lutym r. b. z 3 czynnych kopalń produkowała tylko jedna: „Ozokeryt” w Dźwiniaczu.

Prace na terenie innej kopalni w tej samej miejscowości ograniczały się odwadnianiem. Na największej zaś kopalni w Boryslawiu prowadzono jedynie niezbędne roboty, jak odwadnianie i częściową wentylację.

Ogółem w lutym r. b. wydobyto 10 t wosku, wobec 510 t w styczniu i 60 t w lutym 1930 r. Zagranicę wysłano 18 t. Z tych ilości: 8 t do Austrii i 10 t do Niemiec. Zapasy magazynowanego wosku ziemnego zmniejszyły się do 82 t. Liczba robotników wynosiła 139 — wobec 519 w miesiącu poprzednim i 460 w lutym 1930 r.

ROLNICTWO

POD REDAKCJA MINISTERSTWA ROLNICTWA

MIĘDZYNARODOWA KONFERENCJA W SPRAWIE ZNAKOWANIA JAJ. — W czasie od 11 do 14 maja r. b. odbyła się w Międzynarodowym Instytucie Rolnictwa w Rzymie konferencja ekspertów rządowych w sprawie znakowania jaj w handlu międzynarodowym. Konferencja ta miała na celu zbadanie możliwości dojścia do porozumienia pomiędzy poszczególnymi państwami w zakresie znakowania jaj w obrocie mi-

ędzynarodowym, w razie zaś pozytywnego ustosunkowania się do tej sprawy, konferencja miała zaproponować szereg rezolucyj, które posłużyłyby jako podstawa do opracowania projektu konwencji międzynarodowej.

Następujące państwa wysłały swych ekspertów na wspomnianą konferencję: Austria, Belgia, Bułgaria, Danja, Egipt, Hiszpanja, Francja, Łotwa, Luksemburg, Holandia, Polska, Ru-

¹⁾ Olej parafinowy i odcieki, olej prasowy, gacz, oleje potne.

²⁾ Ropał, gudron, pozostałości z ropy bezparafinowej.

munia, Szwajcaria, Tunis, Węgry, Włochy i Z. S. R. R. Obserwatorów wysłały: Niemcy, Estonia, Litwa, Czechosłowacja i Irlandja. Na podkreślenie zasługuje fakt nieobecności przedstawiciela Anglii. Konferencję przewodniczył Prof. Chigi, rektor Uniwersytetu w Bolonji.

Po szczegółowym przedyskutowaniu całości kształtu spraw, związanych z projektowaną konwencją o znakowaniu jaj w międzynarodowym handlu tym artykułem, konferencja ekspertów stanęła na stanowisku, że opracowanie i wprowadzenie w życie takiej konwencji byłoby pożądane, gdyż ułatwiłoby handel omawianym artykułem pomiędzy poszczególnymi państwami. Rezolucje, które konferencja przyjęła w omawianej sprawie, są następujące:

1. — Państwa, które albo już wprowadziły u siebie obowiązek znakowania jaj importowanych, albo które obowiązek ten w przyszłości wprowadzą, zobowiązują się uznać za wystarczające wyszczególnione poniżej normy, dotyczące oznaczania pochodzenia jaj importowanych.

2. — W handlu jajami pomiędzy państwami, związanymi konwencją, będzie obowiązywał jednolity sposób oznaczania jaj znakami pochodzenia, według ustalonej nomenklatury, np. jaja pochodzenia belgijskiego mają być oznaczane wyrazem „Belgia”, jaja wywożone z Polski powinny być zaopatrywane w napis „Polska” i t. p. Przed podpisaniem projektowanej konwencji każde z państw zgłosi nazwę pochodzenia, pod którą jaja będą wywożone z tego państwa zagranicę.

3. — Państwa importujące, które zamiast wyszczególnienia nazwy krajów pochodzenia będą wolały zastąpić te nazwy jedną nazwą ogólną, powinny przyjąć nazwę „import” z wykluczeniem innych oznaczeń.

4. — Wyszczególnione powyżej znaki powinny być wytłaczane na jajach świeżych w okresie od 15 marca do 31 sierpnia w kolorze czarnym, w okresie zaś od 1 września do 14 marca włącznie — w kolorze czerwonym.

5. — Napisy powinny być robione atramentem trwałym, literami alfabetu łacińskiego wielkości 2 mm w otoku tego samego koloru, co i napis.

6. — Państwa importujące, które będą żądały odróżniania jaj świeżych od jaj konserwowanych zapomocą odpowiedniego napisu na skorupce i na opakowaniu, zobowiązują się stawiać eksporterom tylko jeden warunek, mianowicie, ażeby jaja konserwowane, które przed poddaniem ich zabiegom konserwacyjnym nie były oznaczone w czarnym kolorze znakiem kraju pochodzenia, zostały przed wysyłką zaopatrzone w ten znak, zrobiony tym samym czarnym kolorem.

7. — W razie sporów w zakresie interpretacji poszczególnych postanowień przyszłej konwencji albo też w razie trudności przy jej stosowaniu, każdemu z państw, należących do konwencji, będzie przysługiwało prawo zwrócenia się w porozumieniu z drugim państwem zainteresowanym do Międzynarodowego Instytutu Rolnictwa w Rzymie o pośrednictwo, a w ostatniej instancji, po wyczerpaniu wszelkich innych środków — do trybunału w Hadze.

Oprócz wyszczególnionych powyżej rezolucyj konferencja przyjęła następujące zalecenia dla państw, które będą należały do konwencji:

a) zaleca się wprowadzenie obowiązku znakowania jaj konserwowanych;

b) zaleca się wprowadzenie obowiązku, ażeby wywóz jaj był dokonywany w opakowaniu nowem;

c) zaleca się wprowadzenie w międzynarodowym handlu jajami wagowej klasyfikacji jaj, opartej na jednej i tej samej podstawie;

d) zaleca się prowadzenie rejestrów firm, eksportujących jaja, zgodnie z obowiązującymi przepisami w każdym państwie, z tem, że listy eksporterów w poszczególnych państwach będą przesyłane członkom konwencji oraz Międzynarodowemu Instytutowi Rolnictwa w Rzymie.

Należy zaznaczyć, że w zakresie znakowania jaj, zarówno świeżych, jak i konserwowanych, ujawniła się na konferencji pewna rozbieżność poglądów, mianowicie przedstawiciele Polski, Węgier, Bułgarii i Z. S. R. R. wypowiedzieli się przeciwko znakowaniu samych jaj i wyrazili pogląd, że znaki kraju pochodzenia powinny być umieszczane tylko na opakowaniu; przedstawiciel Szwajcarii wstrzymał się w tej sprawie od głosowania, przedstawiciel zaś Danii wstrzymał się od głosowania w sprawie odrębnego oznaczania jaj kolorem czarnym i czerwonym zależnie od pory roku.

Zalecenie, dotyczące ujednostajnienia klasyfikacji jaj, wywołało zastrzeżenia przedstawicieli Węgier i Bułgarii; przedstawiciel Z. S. R. R. wstrzymał się w tej sprawie od głosowania.

Zarówno rezolucje, jak i zalecenia, przyjęte przez konferencję ekspertów zostaną rozesłane przez Międzynarodowy Instytut Rolnictwa w Rzymie wszystkim państwom, poczem sprawa znakowania jaj zostanie definitywnie rozstrzygnięta na międzynarodowej konferencji dyplomatów, która odbędzie się prawdopodobnie w końcu r. b. w Brukseli.

Należy zaznaczyć, że uchwały, jakie zapadły w Rzymie, nie mają mocy wiążącej dla państw, które były na tej konferencji reprezentowane, uchwały te są bowiem tylko materiałem orientacyjnym, który został zebrany jako podstawa do dyskusji na konferencji w Brukseli.

Przechodząc do wyników konferencji rzymskiej, należy stwierdzić, że uchwały, jakie na tej konferencji zapadły, są pierwszą próbą ujęcia międzynarodowego handlu jajami w ramy międzynarodowego porozumienia.

Jeżeli chodzi o całkowite uregulowanie sprawy międzynarodowego handlu jajami, to można zaznaczyć, że oprócz znakowania jaj są inne ważniejsze sprawy, które wymagają załatwienia, jak ujednostajnienie podstawy standaryzacji jaj i opakowania, kwalifikacji eksporterów, system kontroli i t. p., nie należy jednak łudzić się, że wszystkie te sprawy będą mogły być od razu załatwione w myśl interesów krajów eksportujących, gdyż istnieje w państwach eksportujących i importujących zbyt duża w omawianym zakresie rozbieżność przepisów prawnych, zwyczajów handlowych i, wreszcie, poglądów. Dlatego też wyniki konferencji rzymskiej, jako początek międzynarodowego porozumienia w rozważanej dziedzinie, należy przywitać z uznaniem, jako zapowiedź dalszych zmian, które w tym zakresie będą wysunięte prawdopodobnie w najbliższej przyszłości, być może nawet na konferencji w Brukseli.

H.

BILANS HANDLU ZAGRANICZNEGO ZWIERZĘTAMI ORAZ WYTWORAMI ZWIERZĘCMI W ROKU GOSP. 1929/30. — W artykule pod powyższym tytułem, który został umieszczony w tyg. „Polska Gospodarcza” zesz. 18/1931, str. 714 — 717 omyłkowo pominięto źródło, z którego zaczerpnięte zostały liczby ostatniej (na str. 717) tabelki, a mianowicie: Ignacy Uzdowski — Handel Zagraniczny Produktami Rolnymi w Latkach 1924/5 — 1928/9.

H A N D E L

TRAKTATY I KONWENCJE

GOSPODARCZE UCHWAŁY GENEWSKIE. — Obrady Komisji Studjów dla Związku Europejskiego oraz Rady Ligi Narodów, jakie toczyły się w Genewie

w okresie od dn. 15 do 23 maja, zasługują na specjalne zainteresowanie z uwagi na zapoczątkowanie przez nie szeregu nowych prac gospodarczych na terenie międzynarodowym. Prace te mają być prowadzone w ciągu lata r. b., tak, aby nowe sesje Komisji

Studjów i Rady Ligi, które zaczynają obradować w tym samym czasie dn. 3 września r. b., miały przed sobą już realne wyniki prac fachowych. O wyniki te chodzi tembardziej, iż, jak wiadomo, sprawa porozumienia celnego austriacko-niemieckiego została z punktu widzenia prawnego załatwiona w Genewie tylko połowicznie. Odesłanie przez Radę Ligi Narodów sprawy „Anschlusu” do Hagi z zapytaniem, czy postanowienia jego nie przeczą zobowiązaniom Austrii, zawartym w protokole z 1922 r., gdzie zobowiązała się ona do niewyzywania się swej „niezależności”, posiada znaczenie wyłącznie formalne. Z jednej strony bowiem można się liczyć, iż Stały Trybunał Sprawiedliwości Międzynarodowej w Hadze, rozpatrując „Anschluss” wyłącznie z punktu widzenia litery traktatów, może w pewnej mierze nawet wypowiedzieć się niezupełnie wyraźnie przeciwko niemu, z drugiej — Niemcy pozostają zupełnie wolne od wszelkich zobowiązań i mogą przeto w drodze układów bilateralnych nawiązać kontakty z niektórymi państwami rolniczymi nad Dunajem, przygotowując tem samem grunt pod ewentualne ponowne nawiązanie rokowań z Austrią. Należy bowiem zawsze mieć na uwadze, iż, jakkolwiek Austrija przez usta Kanclerza Schobera przyjęła w Genewie bardzo ścisłe zobowiązania nie tylko co do powstrzymania się przed wydaniem haskiego wyroku od wszelkich „faktów dokonanych” w dziedzinie porozumienia z Niemcami, ale nawet wszelkich urzędowych prac przygotowawczych, któreby to porozumienie przybliżyły (zjazdy delegacji obu krajów i t. d. i t. d.), to jednak nic w gruncie rzeczy nie stoi na przeszkodzie, aby „nieurzędowe” rozmowy prowadzone były nadal, a w każdym razie prace przygotowawcze w łonie każdego z obu kontrahentów zosobna posuwały się zwykłym trybem naprzód. W rezultacie Niemcy i Austrija, przegrывая niewątpliwie w Genewie sprawę „Anschlusu”, poniosły porażkę tylko o tyle, że całość sprawy uległa odroczeniu, a w przyszłości, być może, oba te państwa będą musiały w związku z wyrokiem haskim zmodyfikować swój pierwotny układ „anschlusowy” i przystosować go prawnie do zobowiązań międzynarodowych Austrii. W tym wypadku jednak sama idea „Anschlusu” pozostawałaby nienaruszona, i niebezpieczeństwo dla Europy, odsunięte w tej chwili na plan dalszy, mogłoby z większą jeszcze siłą powrócić za kilka miesięcy.

W tych warunkach specjalne znaczenie posiadały wszystkie te projekty konkretne, które, wysuwane przez przeciwników porozumienia austriacko-niemieckiego, zmiierzają do realnego zastąpienia koncepcji układów regionalnych, postawionej przez państwa „anschlusowe”, innemi projektami uregulowania w drodze międzynarodowej gospodarki europejskiej. Tem właśnie tłumaczy się pośpiech, z jakim mają się odbywać w ciągu lata r. b. wszystkie prace techniczne nad temi projektami, gdyż inicjatorzy ich pragną niewątpliwie „na wszelki wypadek”, a mianowicie w ewentualności, gdyby „Anschlussowi” nie przeszkodzono raz na zawsze w drodze wyroku trybunału haskiego, mieć wypracowane już zgóry pewne wytyczne konkretne, któremi możnaby było szachować „Anschluss” — tym razem na terenie politycznym i gospodarczym, zważywszy zwłaszcza, iż przedstawiciele Austrii i Niemiec wyraźnie zastrzegli się w Genewie, iż tylko opozycja prawna (a więc odesłanie sprawy do Hagi) może powstrzymać ich od realizacji „Anschlusu”, wszelkie inne próby zaś przeszkodzenia im w tej realizacji

po ewentualnym przychylnym dla nich wyroku haskim — odrzucają zgóry.

Projekt najbliższych międzynarodowych prac na terenie gospodarczym, wypracowany przez specjalną podkomisję Komisji Studjów pod przewodnictwem delegata Szwajcarii, P. Motty, i zatwierdzony przez Komisję tę dn. 21 maja, a przez Radę Ligi dn. 22 maja, stanowi wynik uzgodnionych projektów poszczególnych państw i wskutek tego obejmuje dość szeroki zakres spraw. Substratem dlań był, mianowicie, przede wszystkim projekt „francuski”, omawiany już w „Polsce Gospodarczej”, następnie zaś — w mniejszej nieco mierze — projekty Włoch, Belgji, Szwecji i t. d. W ogólny harysach program ten przedstawia się, jak następuje:

1. — Stworzona została Komisja Koordynacyjna w Sprawach Gospodarczych (Commission de Coordination en Matière Economique), składająca się z przedstawicieli wszystkich państw, które wchodzą do Komisji Studjów dla Związku Europejskiego, a więc w praktyce — wszystkich państw europejskich. Będzie ona miała za zadanie stworzenie z projektów, opracowanych uprzednio przez komisje specjalne, jednego ogólnego programu europejskiej współpracy gospodarczej. W opracowywaniu programu tego bynajmniej nie jest skrępowana ona zakresem prac owych komisji, o których — poniżej. Przeciwnie — powiedziane jest wyraźnie w uchwale Rady, iż „będzie ona miała możliwość przedstawienia Komisji Studjów wszystkich propozycji w sprawach gospodarczych, jakie uzna za stosowne”. Komisja Koordynacyjna zebrać się ma dn. 6 lipca r. b. (do tego czasu więc wszystkie komisje specjalne winny już zakończyć swe prace), aby miała dość czasu dla wypracowania swego sprawozdania do Komisji Studjów. Sprawozdanie to będzie przed wrześniowem Zgromadzeniem Ligi przesłane wszystkim tym państwom, które do Komisji Studjów dla Związku Europejskiego nie wchodzą, a więc państwom zamorskim.

2. — Przechodząc do spraw konkretnych, któremi zajmować się mają poszczególne komisje specjalne, na pierwszy plan z natury rzeczy wysuwają się sprawy zbożowe, stanowiące w planie „francuskim” również punkt pierwszy. Chodzi o stworzenie dla zbytu zbóż pochodzenia europejskiego bez uciekania się do projektów regionalnych porozumień preferencyjno-celnych, proponowanych przez Niemcy i Austrię krajom rolniczym na południowym-wschodzie Europy. Dlatego też projekt genewski przewiduje ponowne zwołanie z dn. 10 czerwca do Genewy t. zw. Komitetu dla Zbytu Nadwyżek Przyszłych Zbiorów Zbożowych, który to Komitet obradował już Paryżu w dniach od 26 do 28 lutego r. b., a więc wówczas, gdy wprawdzie jeszcze „Anschlussu” austriacko-niemieckiego nie było, ale kiedy regionalno-preferencyjne projekty Niemiec i Austrii w stosunku do naddunajskich państw rolniczych dawały się już wyraźnie odczuwać. Wówczas jednak Komitet ten nie doszedł do żadnych konkretnych wniosków, a to z różnych przyczyn. Przede wszystkim obradował w gronie niepełnym (bez Węgier, Rumunii i Polski), następnie zaś — i to jest najważniejsze — sprawa zbożowa nie była jeszcze wogóle dostatecznie przedyskutowana na terenie międzynarodowym (tak, jak jest obecnie po konferencjach w Rzymie i Londynie) oraz, nakoniec, sprawa preferencji zbożowej, wysuwanej jako postulat przez państwa rolnicze Europy, nie była popierana w dostateczny sposób przez wielkie mocarstwa. Obecnie do Komitetu tego wejść mają

przedstawiciele wspomnianych powyżej 3 państw, które nie brały udziału w obradach paryskich, oraz Turcji i Z. S. R. R. Zachodzi również ewentualność porozumienia się Komitetu tego z zamorskimi producentami zbóż (Kanada, Stanami Zjednoczonymi Am., Argentyną i t. d.), którzy brali udział w konferencjach rzymskiej i londyńskiej.

Jak wynika z projektu Komisji Studiów, wspomniany Komitet „zbożowy”, który zebrać się ma dn. 10 czerwca, zając się ma specjalnie sprawą preferencji celnej dla zbóż pochodzenia europejskiego, a mianowicie ma on „zapewnić odpowiednie zastosowanie tego rodzaju wyjątkowego systemu i skoordynować całość zarządzeń, powziętych lub zamierzonych w tym celu przez państwa wywożące w porozumieniu z państwami, przywożącymi zboża”. W każdym razie, jak mówi projekt, preferencja zbożowa ma być zastosowana dla zwalczania obecnych wyjątkowych trudności, panujących w rolnictwie europejskim, a więc „w drodze wyjątku i czasowo oraz przy zagwarantowaniu interesów państw trzecich”. Ewentualne rekompensaty, jakich państwa rolnicze miałyby udzielić wzajemnie za tę preferencję, nie mogłyby mieć jednakże charakteru preferencyjnego, a więc musiałyby podlegać klauzuli największego uprzywilejowania. Jest to zrozumiałe, gdyż tylko w ten sposób unika się zamkniętych, regionalnych porozumień, opartych o preferencję dwustronną.

3. — O ile Komitet, omawiany powyżej, odpowiada w ogólnych zarysach tej części projektu „francuskiego”, gdzie mówi się o sprawach zbożowych, to w dziedzinie ogólnej współpracy europejskiej na terenie produkcji i wymiany Komisja Studiów przyjęła oprócz projektu „francuskiego” i inne wnioski. Ogólnie przede wszystkim zaleca ona prowadzenie w dalszym ciągu taryfowych rokowań o traktaty dwustronne między państwami europejskimi (w myśl zasady, iż im więcej traktatów taryfowych, tem niższy ogólny poziom cel) oraz rozbudowę międzynarodowych porozumień przemysłowych. Niezależnie jednak od tych ogólnych wskazań przyjmuje ona poza tem projekt włoski zwołania w stosownym czasie (a więc chwilowo bez oznaczenia terminu) konferencji, która wprowadziła by w życie zasady Konwencji Handlowej z dn. 24 marca 1930 r., a więc tego układu międzynarodowego, który, doszedłszy do skutku zamiast uprzednio projektowanego „rozejmu celnego” i stypulując nienaruszalność traktatów handlowych i pewne międzynarodowe gwarancje celne, nie mógł jednak wejść w życie w ciągu całego roku i w rezultacie uległ „naturalnej śmierci” w marcu r. b. W dalszym ciągu Komisja Studiów zaleca doprowadzenie do końca zamierzonych rokowań celnych między Wielką Brytanią a szeregiem państw kontynentu europejskiego, o czym również pisano kilkakrotnie już w „Polsce Gospodarczej”.

Stawiając tego rodzaju wnioski, dotyczące się dokonania lub wznowienia prac, prowadzonych w dziedzinie celnej dotychczas, Komisja Studiów zwołuje poza tem na dz. 24 czerwca do Genewy specjalny Komitet Ekspertów Gospodarczych „o ogólnych kompetencjach i wysoce ukwalifikowanych”, jak się wyraża w projekcie, którzy to eksperci „mieliby za zadanie... zbadać w zupełnym nieskrępowaniu i w duchu najszerzego zrozumienia wszystkie środki, któreby zdawały się nadawać do zapewnienia bardziej ścisłej i bardziej owocnej współpracy między poszczególnymi krajami, współpracy, której celem winna być

lepsza organizacja produkcji i wymiany w ogólnym interesie”.

Jak widać, Komitet ten, w skład którego wchodzić mają po jednym rzeczoznawcy od rządów: angielskiego, francuskiego, niemieckiego, belgijskiego, włoskiego, polskiego, holenderskiego, czeskosłowackiego, szwedzkiego oraz Z. S. R. R., ewentualnie zaś — jeszcze pomocniczy rzeczoznawcy przemysłowi, pracujący w porozumieniu z Komitetem Ekonomicznym Ligi nad zagadnieniem międzynarodowych porozumień przemysłowych, ma zadanie równie obszerne, jak i nieskonkretyzowane. Sprawy, które będzie rozważał, wchodzić częściowo w zakres tej części projektu „francuskiego”, gdzie mówi się o reglamentacji produkcji europejskiej poprzez kartele międzynarodowe, częściowo zaś — do poruszonego przez Niemcy zagadnienia dyrektyw dla polityki celnej w Europie, o czym P. Curtius w imieniu Rządu Rzeszy miał mówić na majowych obradach genewskich.

4. — Poprzednie wnioski wyczerpują już 2 punkty projektu „francuskiego”, zgłoszonego jako kontrprojekt dla „Anschlussu” niemiecko-austriackiego, i wyczerpują je w sposób konkretny. Trzeci jednakowoż punkt francuskiego „projektu”, którym jest, jak wiadomo, udzielenie „specjalnych korzyści” (preferencji celnej) dla wywozu Austrii, tak aby odciągnąć ją od „Anschlussu”, nie doczekał się równie konkretnego załatwienia — i to z winy samej Austrii. Wyczekując widocznie na wyjaśnienie się koniunktury „Anschlussu” z Niemcami, wolała delegacja austriacka zastrzec sobie wolną rękę dla „przedłożenia przez nią samą propozycji, dotyczących się specjalnej sytuacji Austrii, komitetem specjalnym”. Innymi słowy, nie będzie specjalnych obrad „austriackich”, ale spodziewać się można, że i w Komitecie „zbożowym” i w Komitecie Ekspertów delegacje austriackie wystąpić mogą, powołując się na projekt „francuski”, ze specjalnymi żądaniami.

5. — Ostatnim, wreszcie, punktem projektu „francuskiego” była, jak wiadomo, projektowana organizacja pomocy finansowej dla Europy, potrzebującej kapitałów. Komisja Studiów, opierając się na tym projekcie, zaproponowała zwołanie małego Komitetu, złożonego z 5 członków, przedstawicieli poszczególnych rządów (dotychczas niewyznaczonych), którzy zbadaliby „łącznie z delegacją Komitetu Finansowego Ligi możliwości praktyczne, które pozwoliłyby ułatwienie emisji pożyczek państwowych o charakterze międzynarodowym przez bardziej czynną interwencję Ligi Narodów, w granicach jej organizacji i w zgodzie z kierowniczymi organami poszczególnych głównych rynków finansowych”. Komitet ten ma ewentualnie oprzeć się na niedawno skonstruowanym przez Międzynarodowe Biuro Pracy projekcie zwalczania w drodze międzynarodowej bezrobocia przez zainicjowanie na szeroką skalę robót publicznych.

Oprócz tych głównych 5 punktów programu międzynarodowych prac gospodarczych, zainicjowanych obecnie w Genewie, istnieje cały szereg spraw, pozornie drobniejszych, które jednak w każdej chwili urosć mogą do wysokości problemów zupełnie pierwszorzędnej wagi. Należą do nich:

6. — Sprawa tranzytu i handlu produktami hodowlanymi, specjalnie popierana ze zrozumiałych względów przez delegację polską, wejdzie wprost pod obrady Komitetu Koordynacyjnego, wspomnianego powyżej w punkcie 1, przyczem czerwcową sesją Ko-

mitetu Ekonomicznego Ligi ma udzielić w tym względzie swej opinii.

7. — Powyżej wspomniana sprawa raportu Międzynarodowego Biura Pracy o bezrobociu została załatwiona w ten sposób, iż stworzona została podkomisja, złożona z 6 przedstawicieli Komisji Studjów i 6 przedstawicieli Rady Administracyjnej Międzynarodowego Biura Pracy, która to podkomisja „przestudjuje... zagadnienia bezrobocia, a mianowicie możliwość natychmiastowego rozwoju międzynarodowego pośrednictwa pracy i emigracji robotniczej w Europie”.

Szereg pomniejszych rezolucyj Komisji Studjów tyczy się transportu energii elektrycznej (propozycja belgijska), zakończenia prac nad międzynarodową nomenklaturą celną, a, wreszcie, nowej sesji międzynarodowej konferencji w sprawie traktowania cudzoziemców (pierwsza sesja odbyła się bez powodzenia w listopadzie 1929 r. w Paryżu), przyczem jednak daty zwołania sesji tej nie ustalono.

Specjalne miejsce w ostatnich obradach na terenie Genewy zajmuje gospodarcza propozycja sowiecka, przedstawiona w formie gotowego protokołu i stanowiąca niejako projekt „paktu o nieagresji gospodarczej” na wzór paktu Kelloga o nieagresji politycznej, a więc o zakresie bardzo szerokim i niesprecyzowanym. Protokół ten stwierdza, mianowicie, „zasadę współzycia pokojowego wszystkich krajów bez względu na ich system polityki społecznej (...) i system gospodarczy” oraz stypuluje wyrzeczenia się wszelkich poczynań, skierowanych do „niekorzystnego różniczkowania” (discrimination) jakiegokolwiek państwa. Tekst jest, jak widać, wysoce niejasny, gdyż niewiadomo, co należy rozumieć przez „dyskryminację”. Cała sprawa będzie rozpatrywana dopiero w lipcu na Komisji Koordynacyjnej.

Ł.

HANDEL ZAGRANICZNY

KOMITETY WSPÓŁPRACY GOSPODARCZEJ POLSKO-CZESKOSŁOWACKIEJ.

— W drodze realizacji podniesionej przed rokiem w czasie pobytu P. Min. Kwiatkowskiego w Czechosłowacji idei powołania do życia specjalnych organów sfer gospodarczych dla rozwoju wzajemnej współpracy, powołane zostały ostatnio, jednocześnie w Warszawie i w Pradze, Komitety Współpracy Gospodarczej, złożone z przedstawicieli czołowych instytucji gospodarczych, reprezentujących sfery przemysłowe, handlowe, finansowe i rolnicze.

Celem Komitetów tych jest rozpoczęcie planowej współpracy nad rozwojem i pogłębieniem wzajemnych stosunków gospodarczych. Komitety zamierzają starać się o osiągnięcie bezpośredniego porozumienia gospodarczych czynników w kwestiach, dotyczących polsko-czechosłowackich stosunków gospodarczych, i w tym celu będą starały się uzgodnić rozwojowe tendencje w wymianie towarów między obydwoma krajami, tudzież opracować projekty, zamierzające do racjonalizacji tych stosunków. Mają one zbierać materiał co do wszelkich nierozstrzygniętych spornych spraw, postulatów i niedomagań w zakresie polityki handlowej, transportu, finansów i t. d.

W dn. 21 maja r. b. odbyło się w siedzibie Izby Przemysłowo-Handlowej w Warszawie pierwsze posiedzenie Komitetu Polskiego, w którego skład wchodzi PP.: Dr. Roger Battaglia, Tadeusz Epstein, Aleksander Heiman, Bogusław Herse, Inż. Czesław Klarner, Inż. Eugenjusz Kwiatkowski, Dr. Artur Likiernik, Prof. Stanisław Jan Okolski, Seweryn Samuński, Dr. Marcin Szarski, Marjan Szydłowski, Prof. Edmund Trepka, Poseł Stanisław Wartalski, Teofil Wdziękoński, Senator Józef Wielowieyski, Andrzej Wierzbicki, Poseł Wacław Wiślicki, oraz 5 przedstawicieli sfer rolniczych, których nazwiska nie zostały jeszcze ustalone. W skład prezydium Komitetu Polskiego weszli: Inż. Czesław Klarner, jako przewodniczący Komitetu, oraz PP.: Inż. Eugenjusz Kwiatkowski, Prof. Okolski, Dr. Marcin Szarski i Pos. Stanisław Wartalski. Jedno miejsce zarezerwo-

wano dla przedstawiciela rolnictwa. Na sekretarza powołano P. Bohdaną Stypińskiego, wicedyrektora Izby Przemysłowo-Handlowej w Warszawie.

W Czechosłowackim Komitecie zasiadają PP.: Egon Bondy, Prezes Zjednoczenia Przemysłu Słowackiego, Inż. Jan Dvoracek — b. Minister, Dyr. Zivnostenske Banky w Pradze, Pos. Dr. Fr. Hodac, — Generalny Sekretarz Centralnego Związku Czechosłowackich Przemysłowców, Dr. Józef Kislinger — Generalny Sekretarz Niemieckiego Głównego Związku Przemysłowego, Dr. Inż. Fran. Kovarik — b. Minister, przemysłowiec, Th. Liebig — Prezes Izby Handlowej i Przemysłowej w Libercu, Milan Maxon — Prezes Izby Handlowej i Przemysłowej w Koszycach, Inż. Wojtech Mixa — Sekretarz Centralnego Związku Czechosłowackich Przemysłowców, Inż. Lad. Novak — b. Minister Handlu, Wiceprezes Centralnego Związku Czechosłowackich Przemysłowców, R. Rudl — Generalny Dyrektor Zachodnioczeskich Fabryk Kaolinu i Szamoty, Dr. Franciszek Samek — Generalny Sekretarz Izby Handlowej i Przemysłowej w Pradze, Władimir Struppl — Radca Izby Handlowej i Przemysłowej, Inż. J. A. Simacek — Prezes Izby Handlowej i Przemysłowej w Pradze, Przewodniczący Komitetu, Oto Tanzer — Wiceprezes Izby Handlowej i Przemysłowej w Pradze, Dr. Jan Trebicky — członek zarządu Izby Handlowej i Przemysłowej w Pradze, Konsul Jan F. Votruba — Wiceprezes Centralnej Rady Kupiectwa Rep. Czechosłowackiej, Dr. B. Zivansky — Generalny Sekretarz centrali czeskosłowackich izb handlowo-przemysłowych. Ponadto w skład Komitetu wchodzi 5 przedstawicieli sfer rolniczych.

Pierwszy wspólny zjazd obydwu Komitetów odbędzie się w Pradze w dn. 1 i 2 czerwca r. b. Obrady Zjazdu dotyczyć będą najważniejszych aktualnych zagadnień w zakresie wzajemnej współpracy oraz stosunków gospodarczych między Polską i Czechosłowacją.

KRAJOWE RYNKI TOWAROWE¹⁾

ZBOŻA I PRZETWORY

RUCH CEN ZBÓŻ w okresie 9—22/V r. b. przedstawiał się następująco (ceny za 100 kg):

	9 — 15/V		16 — 22/V		Różnica w 1/10 ^o /10 ^o -ach cen z 16 — 22/V w stos. do cen z 9 — 15/V
	zł	\$	zł	\$	
Pszenica					
Warszawa	33.50	3.76	35.25	3.96	+ 5.2
Poznań	30.05	3.37½	33.16½	3.72	+ 10.3
Lwów	30.12½	3.38½	31.75	3.57	+ 5.3
Srednia giełd krajowych	31.22	3.50½	33.38½	3.75	+ 6.9
Żyto					
Warszawa	27.66½	3.10½	30.06	3.38	+ 8.6
Poznań	26.81	3.01	29.27	3.29	+ 9.1
Lwów	26.25	2.95	29.54	3.32	+ 12.5
Srednia giełd krajowych	26.90½	3.02	29.62	3.33	+ 10.0
Owies					
Warszawa	28.33	3.18	31.25	3.51	+ 10.3
Poznań	29.50	3.31	30.16½	3.39	+ 2.2
Lwów	28.50	3.20	30.25	3.40	+ 6.1
Srednia giełd krajowych	28.77½	3.23	30.55	3.43	+ 6.1
Jęczmień browarowy					
Warszawa	nie notowany		nie notowany		
Poznań	nie notowany		nie notowany		
Lwów	nie notowany		nie notowany		
Srednia giełd krajowych	—		—		—
Jęczmień zwykły					
Warszawa	26.91½	3.02	28.25	3.17	+ 4.9
Poznań	27.50	3.09	27.50	3.09	—
Lwów	24.37½	2.74	26.37½	2.96	+ 8.2
Srednia giełd krajowych	26.26	2.95	27.37	3.07	+ 4.2

¹⁾ Na podstawie danych Min. Przemysłu i Handlu i Min. Rolnictwa, sprawozdań organizacji gospodarczych, własnych korespondentów, depesz P. A. T. oraz Agencji Wschodniej i t. d.

— Okres sprawozdawczy (18 — 23 maja) charakteryzuje na giełdach warszawskiej i poznańskiej silne wzmocnienie tendencji dla wszystkich bez wyjątku zbóż oraz ich przetworów; szczególnie silnie odbiło się to na giełdzie warszawskiej, gdzie ceny poszły w górę: dla pszenicy o $\mathcal{Z}$ 2'00, żyta o $\mathcal{Z}$ 1'25 — 1'75, jęczmienia przemiałowego o $\mathcal{Z}$ 1'00, owsa o $\mathcal{Z}$ 2'50 — 3'50, maki pszennej i żytniej o $\mathcal{Z}$ 4'00, oraz otrąb pszennych o $\mathcal{Z}$ 1'00 i żytnich o $\mathcal{Z}$ 2'00; na giełdzie poznańskiej ceny nie wykazują naogół tak dużych różnic, z wyjątkiem pszenicy, która zyskała $\mathcal{Z}$ 4'00, oraz maki pszennej $\mathcal{Z}$ 6'00. Notowania giełdy gdańskiej, jak i pozostałych giełd prowincjonalnych, ulegały naogół znacznym wahaniom, dając widoczniejsze zmiany przy pszenicy i życie; stosunkowo dużą poprawę na wszystkich giełdach uzyskały otręby żytnie. Obroty były przeważnie dość ograniczone.

WARSZAWA. — Ceny orientacyjne — w $\mathcal{Z}$ za 100 kg parytut wążon Warszawa (w nawiasach podane są notowania końcowe z okresu, poprzedzającego sprawozdawczy): pszenica 35'00 — 36'00 (33'00 — 34'00), żyto 29'50 — 30'50 (28'25 — 28'75), jęczmień przemiałowy 28'00 — 28'50 (27'00 — 27'50), owies jednolity 33'00 — 34'00 (29'50 — 30'50), — zbierany 31'00 — 32'00 (28'50 — 29'50), mąka pszenna luksusowa 64'00 — 74'00 (60'00 — 70'00), — pszenna 4/0 59'00 — 64'00 (55'00 — 60'00), — żytnia (typ przepisowy) 46'00 — 48'00 (42'00 — 44'00), otręby pszenne szale 24'00 — 25'00 (23'00 — 24'00), — pszenne średnie 23'00 — 24'00 (22'00 — 23'00), — żytnie 24'00 — 25'00 (22'00 — 23'00).

POZNAŃ. — Ceny orientacyjne — w $\mathcal{Z}$ za 100 kg parytut Poznań (jak wyżej): pszenica 33'50 — 34'00 (29'50 — 30'00), żyto 29'00 — 29'50 (26'75 — 27'25), jęczmień przemiałowy 27'00 — 28'00 (27'00 — 28'00), owies pastewny 30'00 — 31'00 (29'00 — 30'00), mąka pszenna 65% owa wraz z workiem 53'00 — 56'00 (47'00 — 50'00), — żytnia 65% owa wraz z workiem 44'00 — 45'00 (40'00 — 41'00), otręby pszenne grube 23'50 — 24'50 (22'50 — 23'50), — pszenne średnie 22'00 — 23'00 (21'00 — 22'00), — żytnie 24'00 — 25'00 (21'00 — 22'00).

GDAŃSK. — Notowano — w guld. gd. za 100 kg (jak wyżej): pszenica 20'70 (19'00), żyto 17'25 (16'25), jęczmień pastewny 16'00 — 16'75 (16'00 — 16'75), owies 18'75 (18'75), otręby pszenne grube 12'75 (12'75), — żytnie 13'75 — 14'00 (12'75).

PASZA

— Na rynku paszy przyniósł tydzień ubiegły niewielkie zmiany; na giełdzie lwowskiej podniosła się nieco cena siana, na krakowskiej zaś nasąpiła nieznaczna zniżka cen makuchów, przy tendencji utrzymanej dla siana. Jedynie na giełdzie poznańskiej od dłuższego czasu ustabilizowane ceny siana i słomy dość znacznie się podniosły; cechą wspólną wszystkich giełd była zwyżka cen otrąb.

KRAKÓW. — Ceny orientacyjne — w $\mathcal{Z}$ za 100 kg parytut Kraków: siano słodkie 15'00 — 16'00, — średnie gat. 12'00 — 14'00, — kwaśne 10'00 — 11'00, koniczyna pastewna 19'00 — 21'00, słoma długa 6'00 — 6'50, mierzwa luzem 5'00 — 5'50, — prasowana 5'50 — 6'00, makuch z orzecha ziemnego 50% 35'50 — 36'50, — lniane 33'00 — 35'00, śrut soi 46% niemierki 35'50 — 36'50, śrut słonecznikowy 35% ekstrahowany 26'00 — 27'00, otręby pszenne 21'00 — 21'50, — żytnie 20'00 — 20'50.

LWÓW. — Notowania Centralnej Targowicy — w $\mathcal{Z}$ za 100 kg: siano I gat. 16'00 — 17'00, — II gat. 9'00 — 11'00, tymotka 16'00 — 18'00, słoma omlotowa 4'00 — 5'00.

POZNAŃ. — Ceny orientacyjne — w $\mathcal{Z}$ za 100 kg parytut Poznań (w nawiasach podane są notowania końcowe z okresu, poprzedzającego sprawozdawczy): siano zwykłe luzem 10'00 — 10'50 (8'00 — 8'50), — prasowane 11'00 — 12'50 (10'00 — 10'50), słoma prasowana 3'40 — 3'80 (3'20 — 3'40), otręby pszenne grube 23'50 — 24'50 (22'50 — 23'50), — pszenne średnie 22'00 — 23'00 (21'00 — 22'00), — żytnie 24'00 — 25'00 (21'00 — 22'00).

PRZETWORY ZIEMNIACZANE

— W związku z wyczerpywaniem się starych zapasów oraz zwyżką cen surowca, na rynku przetworów ziemniaczanych panuje tendencja mocna, i ceny podniosły się.

POZNAŃ. — Ceny orientacyjne — w $\mathcal{Z}$ za 100 kg loco fabryka: mączka ziemniaczana superior wyborowy 40'75 — 41'25, — superior 40'25 — 40'75.

BYDŁO I MIĘSO

W I połowie maja krajowy rynek bydła roga'ego cechowała tendencja niejednolita. W Poznaniu już w pierwszych dniach okresu sprawozdawczego zaznaczyła się tendencja co najmniej mocniejsza, przyczem poszukiwany był dobry towar, którego obecnie nadchodzi coraz mniej. W połowie miesiąca w dalszym ciągu lekko zwyżkowały ceny prawie wszystkich kategorii wołów, buhajów, krów i jałówek. Ceny natomiast cieląt, a częściowo i owiec, w początku miesiąca kształtowały się słabiej. W Mysłowicach również ceny bydła roga'ego kształtowały się zwykło. W Krakowie panowała tendencja wybitnie niejednolita. W Warszawie i Stanisławowie ceny nawet lekko zniżkowały. Słabsza tendencja cechowała targi w Lublinie i Lwowie.

Na rynku trzody chlewnej ceny w początku miesiąca w dalszym ciągu zniżkowały i to pokazuje, w związku ze spadkiem cen na bekony oraz z trudnościami eksportowemu. W końcu okresu sprawozdawczego na niektórych rynkach, jak Poznań i Mysłowice, z powrotem zarysowała się tendencja mocniejsza.

Na rynku mięsnym mocniej kształtowały się ceny wołowiny, a nawet i cielęciny.

WARSZAWA. — Na targu żywca według Kasy Ubezpieczeniowej ceny — w $\mathcal{Z}$ za 1 kg wynosiły 1'10 — 1'40.

POZNAŃ. — Płacono dn. 12/V — w $\mathcal{Z}$ za 100 kg żywej wagi (ceny loco Targowica Poznań łącznie z kosztami handlowymi): woły pełnomięs. wytucz. nieoprzeg. 100 — 110, — mięs. tucz. młodsze do lat 3 90 — 98, — mięs. tucz. 80 — 88, — starsze miernie odżyw. 64 — 68, buhaje wytucz. pełnom. 96 — 104, — tucz. mięs. 88 — 94, — nietucz. dobrze odżyw. starsze 74 — 84, — miernie odżyw. 64 — 68, krowy wytucz. pełnom. 98 — 108, — tucz. mięs. 86 — 96, — nietucz. dobrze odżyw. 70 — 76, — miernie odżyw. 40 — 50, jałowice wytucz. pełnom. 98 — 110, — tucz. mięs. 88 — 96, — nietucz. dobrze odżyw. 74 — 82, — miernie odżyw. 64 — 68, młodzież dobrze odżyw. 64 — 68, — miernie odżyw. 58 — 62, cielęta najprzedn. wytucz. 86 — 100, — tucz. 76 — 84, — dobrze odżyw. 64 — 72, — miernie odżyw. 60 — 62; wytucz. pełnom. jagnięta i młodsze skopy 136 — 140, tucz. starsze skopy i maciorki dobrze odżyw. 120 — 130; świnie pełnom. od 120 do 150 kg żywej wagi 112 — 116, — pełnom. od 100 do 120 kg żywej wagi 106 — 110, — pełnom. od 80 do 100 kg żywej wagi 100 — 104, — mięs. ponad 80 kg 90 — 96, maciorcy i późne kastraty 90 — 96, świnie bekonowe 94 — 96. Przebieg targu spokojny.

MYSŁOWICE. — Płacono dn. 7/V — w $\mathcal{Z}$ za 1 kg żywej wagi loco targowica: buhaje 0'90 — 1'22, woły 0'92 — 1'18, krowy 0'90 — 1'20, jałowki 0'90 — 1'20, nierogacizna: A 1'40 — 1'50, B 1'30 — 1'39, C 1'20 — 1'29, D 1'00 — 1'19.

KRAKÓW. — Płacono dn. 9/V — w $\mathcal{Z}$ za 1 kg żywej wagi: woły 0'85 — 1'20, stadniki 0'80 — 1'20, krowy 0'60 — 1'12, jałowki 0'80 — 1'25, cielęta 0'79 — 1'41, nierogacizna żywej wagi 1'10 — 1'40, — bitej wagi 1'40 — 1'70.

JAJA

— W I połowie maja dowoz w krajowym rynku jajczarskim były duże. Kupcy zagraniczni mimo trwającej kampanji konserwacji jaj zachowywali się dość wstrzemięźliwie ze względu na wysokie ceny zakupu oraz obecność na rynkach odbiorczych tanich jaj rosyjskich. W związku z powyższym ceny zakupu jaj w kraju w końcu zostały obniżone. W obecnej sytuacji daje się odczuwać brak niemieckiego rynku, na który wywóz jest bardzo utrudniony ze względu na wysokie cła.

W poszczególnych ośrodkach produkcji sytuacja przedstawiała się następująco (cena — w $\mathcal{Z}$ za skrzynię à 1.440 szt.):

KRAKÓW. — Tendencja rynku jaj utrzymana. Za towar oryginalny w okolicach Krakowa płacono 132 — 133. Cena towaru eksportowego fanco granica wynosi \$ 16'50.

KATOWICE. — Dowozy duże, popyt średni, ceny przy transakcjach gotówkowych wynoszą: sortowane, prześwietlane, duże 138, mniejsze 125, drobne 120.

BYDGOSZCZ. — Pomimo dużej podaży ceny zakupu dość wysokie, tendencja naogół ospała, cena loco Gdańsk sh 78.

ŁÓDŹ. — Zapotrzebowanie normalne. Tendencja całkowicie utrzymana, ceny, zależnie od wielkości, wynoszą 115 — 125.

LUBLIN. — W pierwszym tygodniu maja przy bardzo dużej podaży i średnim zapotrzebowaniu cena towaru oryginalnego wynosiła 110 — 114.

LWÓW. — Tendencja na rynku jaj prawie utrzymana z odzieniem jednak słabszym. Cena towaru eksportowego loco Piotrowice lub Chorzów w okresie sprawozdawczym wynosiła: gat. 51/54 kg \$ 15'00—15'50, — 48 51 kg \$ 14'00 — 15'00, — 45/48 kg \$ 11'00 — 12'50. Jaja krajowe loco Lwów dn. 12/V oryginalne 108 — 110.

WILNO. — Tendencja słabsza przy dowozach dużych. Dn. 5/V cena towaru oryginalnego wynosiła 108.

TARNOPOL. — Cena towaru oryginalnego wynosi \$ 1'20 za 1 kg, cena towaru eksportowego franco granica \$ 17.

SKÓRY

— Dla skór surowych panowało w okresie sprawozdawczym (18 — 23 maja) usposobienie słabe, szczególnie dla skór cielęcych; uboje znacznie wzrosły, eksport natomiast na rynki zagraniczne poważnie się zmniejszył z jednej strony wskutek utrudnień importowych w niektórych państwach, z drugiej zaś strony — wskutek konkurencji rosyjskiej. Zapotrzebowanie krajowe nie wykazuje tendencji wzrostu.

LUBLIN. — Ceny orientacyjne — w \$ za 1 kg (w hurcie): skóry bydlęce z rzeźni miejskiej 1'80 — 2'00, — bydlęce prowincjonalne 1'30 — 1'50; za 1 sztukę: skóry cielęce lekkie eksportowe 5'50, — ciężkie miejskie 6'00, — lekkie prowincjonalne 5'25 — 5'50, — końskie 20'00 — 21'00, — źrebięce 8'00, — owcze kuśnierskie 4'00 — 5'00, — baranie bez wełny 1'50 — 2'00.

BYDGOSZCZ. — Ceny orientacyjne — w \$ za 1 kg loco Bydgoszcz: skóry bydlęce ciężkie 1'00, — lekkie 1'20 — 1'30, — skopowe solone 1'00; za 1 sztukę: skóry cielęce lekkie 6'00, — końskie 25'00 — 28'00, — kozie 5'00 — 6'00.

WARSZAWA. — Ceny orientacyjne — w \$ za 1 kg loco rzeźnia: skóry bydlęce lżejsze 1'35 — 1'70, — cięższe 1'50, — cielęce 2'35 — 2'50; za 1 sztukę: skóry końskie 22'00 — 23'00.

WILNO. — Ceny orientacyjne — w \$ za 1 kg loco rzeźnia miejska: skóry bydlęce ciężkie 1'25, — lekkie 1'25; za 1 sztukę: skóry cielęce 8'00 — 9'00, — baranie 7'00 — 8'00, — końskie 23'00 — 24'00.

GRUDZIĄDZ. — Ceny orientacyjne — w \$ za 1 kg loco Grudziądz: skóry bydlęce solone ciężkie i średnie 0'70 — 0'80, — lekkie 0'90 — 1'00, — owcze solone krótkowłniste 0'40, — długowłniste 0'60; za 1 sztukę: skóry cielęce solone gburskie 2'00 — 3'00, — rzeźniczne 4'00 — 4'50, — końskie solone 10'00 — 15'00, — kozie solone 2'00 — 2'50, — jagnięce solone 0'20 — 0'30.

TŁUSZCZE I OLEJE

— Rynek tłuszczów i olejów, w związku z ograniczonym zatrudnieniem przemysłu, nie wykazuje poważniejszego ożywienia. Tendencja naogół spokojna.

WARSZAWA. — Notowania produktów destylacji sosny — w \$ za 1 kg franco stacja Hajnówka lub Białowieża: terpentyna „Medicinale A” 1'55, terpentyna słomkowa 1'10, smoła sosnowa bezwodna 0'36, dziegieć aptekarski 0'48, węgiel sosnowy I 0'10, — II 0'07, karbolinum prawdziwe żywiczne 0'55.

WILNO. — Ceny orientacyjne — w \$ za 1 kg (w tranzakcjach wagonowych): olej lniany 1'40, — słonecznikowy 1'50, pokost 1'55; za 100 kg: siemię lniane o czystości 90% 40'00 — 42'00.

METALE I WYROBY METALOWE

— Dla gwoździ i drutu tendencja jest nieco mocniejsza wobec rozpoczęcia się sezonu. W związku z niewielkim ożywieniem w ruchu budowlanym obroty, jak dotąd, są o ok. 40% mniejsze niż w tymże czasie r. ub.

WARSZAWA. — Ceny orientacyjne — w \$ za skrzynkę 16 kg (pud) netto loco skład Warszawa: gwoździe kwadratowe 4-calowe 8'80, — 3-calowe 9'20, — papowe 1-calowe 16'30; sconto za gotówkę do 4%.

— Ceny orientacyjne — w \$ za 1 kg: cyna Banka w blokach 6'10, ołów hutniczy 1'00, cynk 0'95, antymon 1'60, aluminium

hutnicze 3'80, blacha miedziana 3'60 — 4'10, blacha mosiężna 3'15 — 4'10, blacha cynkowa 1'15.

KATOWICE. — Notowania Syndykatu Polskich Hut Żelaznych — w \$ za 1 tonnę franco huta: żelazo sztabowe (cena zasadnicza) 350'00, żelazo formowe (do NP 24 włącznie) 350'00, żelazo formowe (NP 26 i ponad) 390'00, bednarka gorąco walcowana 422'50, żelazo uniwersalne 390'00, blacha gruba (do 5 mm) 525'00, drut walcówka (w jakości handlowej) 397'50.

— Blacha do cynkowania dostarcza się w stanie żarzonym bez specjalnej dopłaty za żarzenie, przy innych natomiast zamówieniach na cienkie blachy żarzone dolicza się następujące dopłaty: przy 1 do poniżej 5 mm 10'345%, — 0'875 mm 5'36%, — 0'75 mm 4'68%, — 0'625 mm 4'04%, — 0'562 mm 4'85%, — 0'50 mm 6'32%, — 0'48 mm 1'88%, — 0'375 mm 0'58%.

— Ceny blach 2 razy dekapowanych (efektywne) — w \$ za 1 tonnę: grubość 0'32 do poniżej 0'35 mm 25.10, — 0'35 do poniżej 0'37 mm 23.10, — 0'37 do poniżej 0'43 mm 22, — 0'43 do poniżej 0'50 mm 21.15, — 0'50 do poniżej 0'55 mm 21.10, — 0'55 do poniżej 0'62 mm 21.5, — 0'62 do poniżej 0'75 mm 21, — 0'75 do poniżej 0'87 mm 20.15, — 0'87 do poniżej 1 mm 20.10, — 1 do ponad 11 mm 20.5; za blachy okrągłe i półokrągłe dochodzi do powyższych cen 10%. Blachy 1 raz dekapowane kosztują o £ 3 na tonnie mniej. Do wszystkich powyższych cen dla hurtowników dolicza się 2%. Od dn. 10 marca 1931 r. Syndykat udziela swoim odbiorcom specjalnego rabatu w wysokości \$ 500 za 1 tonnę od wszystkich gatunków.

RYNEK AKCYJNY

za okres od 18 do 23 maja 1931 r.

— Okres sprawozdawczy przyniósł na giełdzie warszawskiej dość silne osłabienie tendencji. W związku z dającym się odczuwać brakiem gotówki zapotrzebowanie było naogół bardzo niewielkie, koncentrując się głównie na akcjach bankowych, nieznaczne zaś nawet zaofiarowanie wywoływało niżki kursów, które też w mniejszym lub większym stopniu wykazuje większość notowanych akcji.

W grupie bankowej nadal największą ilość transakcji przypada na akcje Banku Polskiego, które — przy słabszej tendencji — powróciły do poziomu z pierwszych dni maja, tracąc \$ 3'25; poza tem silniej niżkował rzadziej ostatnio notowany Bank Związku Spółek Zarobkowych (— \$ 5'00). Z pozostałych akcji tej grupy akcjami Banku Handlowego w Warszawie obracano po kursie dotychczasowym, poprawę zaś o \$ 2'50 uzyskały akcje Banku Zachodniego.

Grupa akcji przedsiębiorstw chemicznych nadal wzbudzała minimalne zainteresowanie, pozostając w okresie sprawozdawczym bez notowań.

Z pośród akcji przedsiębiorstw elektrycznych, rzadziej ostatnio notowanych, obracano akcjami Sily i Światła; cenione one były w porównaniu z ostatnimi notowaniami o \$ 5'00 niżej.

Dla akcji przedsiębiorstw cukrowniczych zainteresowanie było niewielkie; przy nieco słabszej tendencji obracano jedynie akcjami Warsz. T-wa Fabryk Cukru.

Akcje przedsiębiorstw cementowych, jak również naftowych, nie były notowane w okresie sprawozdawczym.

Słabsza również tendencja panowała dla akcji Warsz. T-wa Kopalń Węgla, których kurs nieznacznie się obniżył; z dn. 19 maja akcje te notowane są bez kuponu za 1930 r. (bez wartości).

Grupa akcji przedsiębiorstw metalurgicznych była nadal mało ożywiona. Rzadko ostatnio ukazujące się na rynku akcje Modrzejowa cenione były o około 20% niżej w porównaniu z ostatnimi notowaniami z końca kwietnia r. b., natomiast kurs Ostrowca utrzymał się bez zmiany na dotychczasowym poziomie. Pozostałymi akcjami tej grupy, tak dotychczas ożywionej, nie interesowano się. Z dniem 18 ma a r. b. akcje L. Zieleniewski i Fitzner-Gamper notowane są bez kuponu za 1929/30 r. (bez wartości).

Akcjami pozostałych grup przedsiębiorstw interesowano się niewiele; akcje Habermuscha i Schielego wykazują niżkę o \$ 3'00, natomiast rzadko notowane akcje Warsz. T-wa Pożyczkowego na Zastaw Ruchomości utrzymały się na dotychczasowym wysokim poziomie i cenione były o 50% ponad parytet.

Zainteresowanie rynkiem akcyjnym na giełdach prowincjonalnych było nadal bardzo małe; transakcje zawierane były sporadycznie, kursy wykazują tendencję do niżki.

GIEŁDA WARSZAWSKA

	Wartość nominal- na	Kurs naj- wyż- szy	Kurs naj- niższy	Kurs w dn. 22/V ¹⁾
Bank Polski	zł 100	127'00	123'50	123'50—124'00
" Handl. w Warsz.	zł 100	100'00	100'00	—
" Zachodni	zł 100	62'50	61'00	62'50
" Związku Spółek Zarobkowych	zł 100	60'00	60'00	—
Siła i Światło	zł 50	47'00	45'00	—
Warsz. T-wo Fabryk Cukru	zł 100	26'00	26'00	—
Warsz. T-wo Kopalń Węgla	zł 100	27'00 ²⁾	27'00 ²⁾	— ²⁾
Modrzejów	zł 50	5'50	5'50	—
Ostrowiec—serja B I — III em.	zł 50	36'75	36'50	36'50
Haberbusch i Schiele	zł 100	90'00	90'00	—

Warsz. T-wo Pożycz-
kowe na Zastaw Ru-
chomości z 100 150'00 150'00 —

GIEŁDA KRAKOWSKA

Akcje (maksimum i minimum — w zł): Bank Polski — 125'50, Bank Hipoteczny — 63'00.

GIEŁDA LWOWSKA

Akcje (jak wyżej; w nawiasach podane są notowania okresu poprzedniego): Gazy Wschodnie — 13'00 (13'25 — 13'00), Tesp — 90'00 (90'00).

GIEŁDA POZNAŃSKA

Akcje (jak wyżej): Dr. Roman May — 23'00 — 22'00 (22'00), Unja — 45'00 — 41'00, Bank Związku Spółek Zarobkowych — 60'00.

KOMUNIKACJA I TRANSPORT

POD REDAKCJA MINISTERSTWA KOMUNIKACJI

ORGANIZACJA AGEND DO SPRAW TURYSTYKI. —

Pod przewodnictwem Ministra Robót Publicznych, P. Norwid-Neugebauera, odbywają się posiedzenia międzyministerjalnej konferencji, mającej za zadanie skupienie agend turystycznych w jednym Ministerstwie i ułożenie planu współpracy w zakresie turystyki innych Ministerstw. Z uwagi na to, że za podstawę obrad przyjęto memoriał Komisji Międzyministerjalnej do Zbadania Zagadnień Turystyki, powołanej do życia w 1928 r. dekretem Prezesa Rady Ministrów, a pozostającej pod kierownictwem Podsekretarza Stanu P. Starzyńskiego, przytaczamy poniżej uchwały tej Komisji w zakresie organizacji turystyki w Polsce:

1. — Niezwłoczne utworzenie przy Ministrze Robót Publicznych autonomicznego Polskiego Urzędu Turystycznego, któryby powstał przez wyodrębnienie Referatu Turystyki w M. Robót Publicznych i złączenie go z istniejącymi w innych Ministerstwach agendami, zajmującymi się sprawami turystyki. Zcentralizowanie w Polskim Urzędzie Turystycznym kredytów, któremi dysponują rozmaite Ministerstwa na cele popierania turystyki i wydawnictw turystycznych.

2. — Wniesienie do Sejmu projektu ustawy o popieraniu turystyki, która m. in. nałożyła na pewne działy przemysłu turystycznego w całej Polsce oraz na przedsiębiorstwa handlowe i przemysłowe w miejscowościach wybitnie turystycznych obowiązkowe opłaty na rzecz popierania turystyki i propagandy turystycznej w Polsce. Fundusz, powstały z tych opłat, byłby zarządzany przez Polski Urząd Turystyczny przy współudziale projektowanej Państwowej Rady Turystycznej względnie Polskiego Związku dla Popierania Turystyki.

3. — Powołanie do życia lokalnych i prowincjonalnych związków propagandy turystycznej, opierających swą działalność w kierunku popierania turystyki i propagandy turystycznej na środkach, dostarczonych przez miejscowe samorządy i przemysł turystyczny, oraz zjednoczenie tych związków w Polski Związek dla Popierania Turystyki.

Zadaniem Polskiego Urzędu Turystycznego powinno być propagowanie turystyki krajowej i zagranicznej w Polsce we wszystkich jej formach. W tej dziedzinie P. U. T. — stosownie do uchwał Komisji — powinien:

- rozwijać działalność kierowniczą i organizacyjną,
- popierać rozwój urzędów turystycznych i przemysłu turystycznego,

c) prowadzić propagandę zwiedzania Polski przez turystów krajowych i zagranicznych,

d) uzgadniać działalność władz państwowych, samorządowych, instytucji prywatnych oraz przedsiębiorstw, zainteresowanych sprawami turystyki w Polsce.

Środki pieniężne, niezbędne do wypełniania tych zadań, powinny się składać z dotacji budżetowych, dalej z opłat, nałożonych w drodze ustawowej na rozmaite działy przemysłu turystycznego, jak np. na hotele, pensjonaty, przedsiębiorstwa autobusowe, taksówki, dorożki i t. p., wreszcie, z dodatków do taks klimatycznych w zdrojowiskach, do biletów kolejowych i t. p.

Zanim źródła te będą ustalone, należy narazie skoncentrować w P. U. T. kredyty, przeznaczone na cele turystyczne w budżecie na 1931/32 r. rozmaitych ministerstw, zobowiązując je równocześnie do odstąpienia na rzecz P. U. T. odpowiednich etatów osobowych.

Zdaniem Komisji, P. U. T. powinien posiadać następujące referaty:

a) organizacyjny — utrzymujący stosunek z krajowymi i międzynarodowymi organizacjami turystycznymi, krajoznawczymi, samochodowymi, związkami przemysłu i propagandy turystycznej, uzgadniający działalność z innymi Ministerstwami, kontrolujący działalność organizacji podwładnych;

b) wydawniczy — obejmujący sprawy wydawania przewodników, zasilanie w artykuły z dziedziny turystyki prasy krajowej, gromadzenia fotografii i klisz;

c) propagandy turystycznej Polski zagranicą — mający za zadanie zasilanie zagranicznych biur podróży w wydawnictwa propagandowe, informowanie o sprawach, związanych z turystyką, konsulatów polskich, przyjmowanie udziału w międzynarodowych kongresach turystycznych;

d) techniczny — prowadzący układ map turystycznych, planów miast, filmów krajoznawczych, przygotowujący ekspozycje na wystawy turystyczne i t. d.

Poza tem radca prawny załatwiałby sprawy, związane z przepisami turystycznymi w kraju i zagranicą, zabiegałby o ich ujednostajnienie i uproszczenie, prowadziłby sprawy umów granicznych, udogodnień paszportowych i t. d.

Jako organ doradczy do spraw turystyki Komisja uznała za pożądane powołać przy Ministrze Robót Publicznych Państwową Radą Turystyczną, złożoną z 15 osób, mianowanych przez Ministra na wniosek dyrektora P. U. T. z pomiędzy kierowników poszczególnych towarzystw turystycznych i organi-

¹⁾ W sobotę dn. 23 maja r. b. giełda nieczynna.

²⁾ Bez kuponu 1930 r. (bez wartości).

zacji przemysłu turystycznego, oraz 2 przedstawiciele Ministerstw zainteresowanych, którzy na posiedzeniach Rady mieliby głos doradczy.

Niezależnie od tak skonstruowanych władz do spraw turystyki. Komi ja uważała za wskazane, aby Ministerstwo Komunikacji posiadało własne autonomiczne Biuro Propagandy Turystycznej P. K. P., zorganizowane na zasadach handlowych i o charakterze placówki, zmierzają jej w pracy swojej do wzmocnienia ruchu osobowego na P. K. P., a temsamem do wzrostu ich dochodowości.

Podczas gdy zasadniczym zadaniem P. U. T. obok propagandy turystycznej ma być opieka nad turystyką i jej ułatwianie przez rozbudowę urządzeń turystycznych, zadaniem Biura Propagandy Turystycznej P. K. P. powinno być wyłącznie prowadzenie propagandy w kraju i zagranicą na rzecz podróży polskimi kolejami. Do zakresu działania Biura Propagandy należałoby wydawanie przewodników kolejowych i broszur propagandowych w językach obcych, rozkładów jazdy, afiszów propagandowych i t. p. oraz celowe ich rozpowszechnianie po świecie drogą specjalnych umów z zarządami kolei zagranicznych, z zagranicznymi biurami podróży i t. d.

Biuro Propagandy Turystycznej P. K. P. powinno też kontrolować działalność tych krajowych i zagranicznych biur podróży, które otrzymują prawo sprzedaży biletów na koleje polskie oraz zobowiązują się do działalności propagandowej na rzecz P. K. P. W stosunku do tych biur powinno Biuro Propagandy rozwijać inicjatywę, dostarczać im odpowiednie artykuły i materiały ilustracyjne, ułatwiać kolportaż tych wydawnictw oraz dostarczać

do rozpowszechniania własne turystyczne wydawnictwa propagandowe.

Działalność władz państwowych w dziedzinie popierania turystyki będzie jednak nie wystarczająca, jeżeli działalność ta nie zostanie poparta przez samo społeczeństwo. Dlatego też — zdaniem Komisji — niezbędne są wysiłki zarówno finansowe, jak i organizacyjne ze strony samorządów miejskich, powiatowych, organizacji i przedsiębiorstw z dziedziny przemysłu turystycznego, prywatnych przedsiębiorstw komunikacyjnych, biur podróży, towarzystw turystycznych i t. d. Za najbardziej celowe uznała Komisja tworzenie lokalnych organizacji (związków) propagandy turystycznej w miejscowościach, posiadających po temu dane. w skład których obok samorządów miejskich i powiatowych wchodziłyby wyżej wymienione organizacje i przedsiębiorstwa, a także komisje zdrojowe, hotele, pensjonaty, restauracje, kawiarnie, kinematografy i t. p. Związki podobne miałyby za zadanie zakładanie miejscowych biur informacyjno-turystycznych, prowadzenie wydawnictw propagandowych o charakterze lokalnym, organizację atrakcyj dla turystów (zawody sportowe, uroczystości ludowe), szerzenie wśród ludności miejscowej świadomości co do sposobu właściwego zaspokajania potrzeb turystycznych, zapobieganie wyzyskowi i t. d. Połączone z tą akcją wydatki powinny być pokrywane wyłącznie z funduszy, zebranych wśród tychże organizacji lokalnych.

Zrealizowanie tak ujętej organizacji agend turystycznych stworzy istotne warunki, mogące zapewnić u nas turystyce zupełnie nowe drogi rozwoju.

J. G.

ŻEGLUGA I SPRAWY MORSKIE

KOMUNIKACJA WODNA W ŚWIETLE DOŚWIADCZEŃ PRZEDWOJENNYCH¹⁾. — P. Inż. K. Peszkowski w zesz. 17 tyg. „Polska Gospodarcza” poruszył nie tylko bardzo palącą, ale jedną z najżywniejszych spraw — inwestycji wodno-komunikacyjnej. Autor zaznaczył, że u nas nieliczni fachowcy komunikacyjni są bardzo rozbieżni w swych zapatrywaniach na znaczenie i rolę drogi wodnej w gospodarstwie państwowem; że polityka gospodarcza nie wypowiedziała dotąd w tej sprawie postulatów komunikacyjnych; że wogóle nie mamy jasno postawionego celu drogi wodnej.

Istotne znaczenie dróg wodnych nie jest u nas doceniane, i dominuje pogląd, że należy przedewszystkiem jak najbardziej rozszerzać sieć kolejową, któraby dotarła do wszystkich zakątków kraju, w zędzie gdzie tylko istnieje najbardziej nawet odległe ognisko produkcji przedmiotów masowych. Nie można temu pogładowi odmówić słuszności. Ale do takiego stanu komunikacji kolejowej nieprędko dojdziemy, a tymczasem mamy bardzo obfite i w dogodnych kierunkach płynące drogi wodne, które, niestety, są w znacznej większości zaniedbane, nieusplawnione lub tylko częściowo i niedostatecznie usplawnione.

W sprawach dróg wodnych zabierają głos, a nawet, powiedzmy, mają prawo do głosu tylko inżynierowie fachowcy, traktujący tę dziedzinę zagadnień tylko lub przeważnie ze stanowiska technicznego. Natomiast prawie wcale nie jest ta sprawa rozważana ze stanowiska ekonomicznego, na płaszczyźnie polityki gospodarczej. Jeszcze mniej, a raczej prawie wcale nie mówi się o nieodzownym warunku organizacji handlu,

posługującego się drogami wodnymi, a właśnie w tem zagadnieniu tkwi sedno sprawy. Bez organizacji transportów towarowych nie może być mowy o należytem wyzyskaniu dróg wodnych, nawet przy ich usplawnieniu, skoro więc mamy stworzyć należytą komunikację wodną, trzeba ją oprzeć na 3 zasadniczych czynnikach: 1) na odpowiedniej polityce gospodarczej, 2) na inwestycjach dla usplawnienia i budowy dróg wodnych i 3) na organizacji transportów wodnych.

Co do tego trzeciego warunku, były u nas już czynione racjonalne próby przed wojną, które dziś mogłyby być wskazówkami, a niejedno cenne doświadczenie w tej mierze byłoby bardzo pożyteczne przy nowych poczynaniach w tej dziedzinie.

Na krótko przed wojną powstało w Warszawie Towarzystwo Handlu i Żeglugi, które pomimo niepomyślnych warunków i skrupowania przez władze rosyjskie wykazało dużą żywotność i pracowało bardzo intensywnie. Oprócz celu głównego: stworzenia zapomocą własnych statków żeglugi towarowej i osobowej na Wiśle i jej dopływach — Towarzystwo miało także na celu organizację wogóle transportu towarów w komunikacji miejscowej i bezpośredniej drogami rzeczno-morskimi i kolejami żelaznymi oraz drogami kołowemi; dalej — urządzenie przystani, składów, śpichlerzy, elewatorów i t. d. w wodobiorze Wisły. Przytem Towarzystwo to zwróciło uwagę na stosunki handlowe z zagranicznymi i krajowymi przedsiębiorstwami handlowo-przemysłowymi i w tym celu zawarło umowy z poważnymi towarzystwami żeglugi rzecznej i morskiej.

Na początek Towarzystwo postanowiło zbudować 6 parostatków towarowych, 7 holowniczych, 30 barek żelaznych i drewnianych krytych oraz 40 otwartych. Nad Wisłą Towarzystwo postanowiło otworzyć w róż-

¹⁾ Artykuł dyskusyjny.

nych punktach 12 kantorów - agentur i 11 przystani, 50 oddziałów w Rosji i 1 zagranicą; następnie zorganizować na szeroką skalę działalność przedstawicielstwa w ówczesnym Królestwie Polskim i w Rosji oraz zagranicą.

Przy wszystkich agenturach i prawie na wszystkich przystaniach postanowiono zbudować murowane i kryte żelazem składy różnej pojemności (od 1 mln. do 20 tys. pudów) — ogółem 26 składów na 7.400 tys. pudów. Prócz tego na pobrzeżach rzek Narwi i Bugu postanowiono pobudować 6 składów po 50 tys. pud. Następnie w miejscowościach, skupiających handel zbożem i innymi produktami, miały być zbudowane składy zbożowe pojemności 500—200 tys. pudów i 2 elewatory pojemności 1½ mln. pudów. Przy wszystkich agenturach miało być zorganizowane wydawanie pożyczek pod zastaw towarów, przyjętych przez Towarzystwo do składów. Również na żądanie klientów miała być zorganizowana sprzedaż ich towarów na zasadach komisowych.

W zakres działalności Towarzystwa wchodziły także wszelkie operacje celne (dla ułatwień w tej dziedzinie miały być budowane składy celne).

Kapitał Towarzystwa wynosił 1 mln. rub. W pierwszych miesiącach 1914 r. Towarzystwo posiadało już 4 parostatki holownicze, 3 towarowe, 2 duże barki żelazne kryte, 10 drewnianych krytych, 10 otwartych, na co wydało ogółem 465 tys. rub. Dalej — posiadało własne grunty ze składami oraz czynne agentury: w Gdańsku, Toruniu, Włocławku, Płocku, Warszawie, Puławach, Piotrkowie, Sandomierzu i Ratajach, wreszcie 3 przystanie na brzegach Wisły.

Poza tem Towarzystwo posiadało bardzo znaczną liczbę agentur i przedstawicielstwa zarówno w kraju, jak w Rosji i zagranicą.

W ciągu 3 lat następnych Towarzystwo zamierzało zaopatrzyć brzeg Wisły w składy na całej długości, od Oświęcimia aż do Gdańska.

Na 1914 r. różne firmy zawarły z Towarzystwem umowy na przewóz znacznych ilości towarów: węgla, soli, skór, kamieni, zboża, cukru, krochmalu, ziemniaków, maszyn i narzędzi rolniczych i wszelkich innych, towarów garbarskich i t. d. Prócz tego Towarzystwo zawarło umowę na 3 lata z syndykatem krochmalu na przewóz 600 tys. pudów krochmalu rocznie zagranicę. Dalej — na 6 lat z syndykatem ziemniaczanym na przewóz przeszło miliona pudów ziemniaków zagranicę. Ogółem na pierwsze 3 lata żeglugi Towarzystwo zapewniło sobie do przewiezienia drogą wodną towarów 14,600,000 pudów.

Wojna światowa przerwała tę intensywną działalność Towarzystwa i zniweczyła jego szerokie plany na przyszłość. Dodajmy, że Towarzystwo to powstało z inicjatywy polskiej, oparte było na siłach i kapitałach polskich. Cała zaś jego działalność była wyrazem rozumnie i głęboko pojętej organizacji handlu, posługującego się komunikacją wodną. W programie tej organizacji było przedewszystkiem wyzyskanie tych dróg wodnych, które są możliwe do użytku.

Czy ten plan nie mógłby być wzorem na dobę dzisiejszą? Czy w ten sposób ujęta organizacja handlu, posługującego się komunikacją wodną, nie pchnęłaby naprzód tej komunikacji, nie wpłynęłaby na jej rozwój i udoskonalenie?

Mam dziś o wiele pomyślniejsze warunki do stworzenia takiej organizacji i do poparcia jej właściwą polityką gospodarczą. Mam niezależny byt polityczny, niemal całą Wisłę z jej dopływami w obrębie własnego Państwa.

Mamy swoje konsulaty na całej kuli ziemskiej. Mamy obfite drogi wodne na kresach, czekające na regulację i uszląwnienie dla bogatego materiału drzewnego. Mamy mroźne zimy na wschodzie, które pozwalają na przygotowanie i dostawę tego materiału drogą kołową na gruncie zamrożonym do przystani rzecznych i kanałowych, aby je pchnąć ku morzu z chwilą gdy lody spłyną.

Organizacja handlu z pomocą dróg wodnych mogłaby ożywić ducha przedsiębiorczego w Państwie, dać pracę licznym rzeszom, uruchomić kapitały prywatne i przyciągnąć zagraniczne, a tem samem przyspieszyć inwestycje w no-komunikacyjne.

Opierając się na przykładach z przeszłości niedalekiej oraz na danych warunków obecnych w Polsce niepodległej, możemy z wszelką pewnością twierdzić, iż do przewozu drogami wodnymi w stanie obecnym i w przyszłości, przy ich całkowitem uszląwnieniu na wielkich przestrzeniach według najwyższych wymagań techniki, Państwo nasze może być należycie przygotowane.

Faktem jest stwierdzonym wielokrotnie, iż komunikacja wodna jest tańsza od kolejowej i nadaje się szczególnie do przewozów masowych.

Co do kolei żelaznych — niema obawy, ażeby na wzmożeniu przewozów wodą mogły one ucierpieć. Przeciwnie — rozwój komunikacji wodnej wpłynie dodatnio na rozwój produkcji i powstanie nowych gałęzi wytwórczości tam, gdzie dotąd nie mogły one powstać z braku komunikacji i właściwej handlowej organizacji przewozu. Takie zaś ożywienie przemysłowe kraju wpłynie również dodatnio na ożywienie ruchu towarowego na kolejach i na rozszerzenie ich sieci. Komunikacja wodna nie przyniesie żadnej s kody kolejom żelaznym, a racjonalnie zorganizowana — będzie tylko uzupełnieniem komunikacji kolejowej.

Zenon Piętkiewicz

OSTATNIE WIADOMOŚCI Z NAD MORZA. — Poniżej podajemy w paru wierszach garść krótkich informacji aktualnych. Ciekawsze sprawy poruszymy poza tem w najbliższych zeszytach oddzielnie, bardziej wyczerpująco:

— Dn. 20/V nadszedł do Gdyni z Hull na S/S. Łódź pierwszy większy transport herbaty, wynoszący 12.922 kg.

— Dn. 22/V odeszły z portu 2 pierwsze statki z całookrętowym ładunkiem drzewa, mianowicie S/S. Gunhild (1598 m³ stópów telegr.) do River Dyne oraz S/S. Nordhild (1.775 m³ desek) do Grimsby.

— Dn. 24 i 25/V odbył się w Gdyni ogólnopolski zjazd nauczycieli geografii, poświęcony w znacznej swej części sprawom morza polskiego oraz znaczeniu gospodarczemu i politycznemu portu gdynińskiego.

PRAWO I SĄD W ŻYCIU GOSPODARCZYM

ORZECZNICTWO SĄDOWE.

SKUP ZAWODOWY ZE STANOWISKA USTAWY O PODATKU PRZEMYSŁOWYM. — X prowadził handel

we własnym mieszkaniu, skupował, mianowicie, wyroby szrotkarskie i koszyki, które w następstwie wysyłał w paczkach i workach kupcom zamiejscowym, sam jednakże w swoim mieszkaniu towaru bezpośrednio konsumentom nie sprzedawał,

Otóż w tym stanie faktycznym X wykupił świadectwo przemysłowe na skup i sprzedaż szczołek, gdy władza skarbowa stanęła na stanowisku, że X prowadził detaliczny handel wyrobów szczołkarskich i koszykarskich i że wobec tego winien był wykupić świadectwo przemysłowe II kategorii handlu towarowego.

Pociągnięty do odpowiedzialności karnej X został uniewinniony przez sąd merytoryczny II instancji. Sprawa ze skargi kasacyjnej właściwego urzędu skarbowego znalazła się przed Sądem Najwyższym, który (sprawa Nr. II 1 K. 222/30) zaskarżony wyrok uchylił, wychodząc z założeń następujących:

Z ustalonego stanu faktycznego wynika, że oskarżony prowadził detaliczny handel towarowy z własnego mieszkania, które wskutek tego nabierało znaczenia zakładu handlowego. Nieutrzymywanie zaś specjalnego zakładu handlowego w celach sprzedaży towaru nie starczy jeszcze do podstawy do zakwalifikowania tej sprzedaży pod pojęcie skupu zawodowego, ponieważ odpowiednie przepisy prawa (załącznik do art. 23 ustawy o pod. przem.) wymagają także równorzędnego istnienia drugiego warunku, a mianowicie co do rodzaju skupowanych i sprzedawanych towarów.

Otóż z mocy wymienionego przepisu przedmiotem „skupu” mogą być: surowce krajowe, produkty rolnictwa i leśnictwa, zwierzęta domowe, drób i „inne towary”, przez które z uwagą na przebijającą z rzeczoności przepisu myśl przewodnią, iż chodzi o przedmioty, nie stanowiące produktu pracy przemysłowej w ścisłym tego słowa znaczeniu (fabryki, rzemiosła i t. p.), należy rozumieć, na przykład, produkty ogrodnictwa, warzywnictwa, rybołówstwa i t. p.

Gdy przeto w wypadku konkretnym chodzi o szczołki, koszyki i t. p., to towary te stanowią produkt pracy właśnie przemysłowego charakteru, a więc nie mogą być zaliczone do kategorii towarów, objętych prawem „skupu”, wobec czego uznanie, iż X miał prawo prowadzić swój handel ze świadectwem przemysłowym na skup zawodowy, nie jest uzasadnione.

UKRYTE ŻYRO DO INKASA. — Jak wiadomo, prawo wekslowe w art. 17 przewiduje indos (żyro) do inkasa, jako ro-

dzaj żyro zastępczego, które nie przenosi praw z weksłu na indosatariusza, jak zwykłe żyro, lecz upoważnia go do wykonywania wszelkich praw z weksłu, jednakże na zlecenie i na rachunek indosanta, który jest uważany za prawnego posiadacza weksłu.

Otóż w praktyce powstała ciekawa kwestja, czy żyro, nie zawierające wzmianki „do inkasa”, a więc żyro in blanco, mające wszelkie pozory żyra zwykłego (pełnego, wartościowego), a jednak w rzeczywistości zmierzające tylko do zastępczego przeniesienia weksłu (stworzenie legitymacji do zainkasowania i zaskarżenia weksłu), może być uznane właśnie za żyro zastępcze? Innymi słowy: czy może być uznane żyro zastępcze ukryte?

Sąd Najwyższy (w izbie III, sprawa R. 767/30) odpowiedział na to pytanie w sensie twierdzącym, uznając, że takie ukryte żyro do inkasa jest w obrocie handlowym możliwe i dopuszczalne. Oczywiście, ciężar dowodu spada na stronę, która taki charakter żyra powołuje.

WEKSLOWY NAKAZ ZAPŁATY. — Sąd Najwyższy (w izbie III, sprawa R. 2366/30) orzekł, że wydany na podstawie weksła kaucyjnego na obszarze b. zaboru austriackiego wekslowy nakaz zapłaty może być wyrokiem, wydanym na podstawie przeprowadzonej między stronami rozprawy w przedmiocie zaskarżonej ważności nakazu, utrzymany w mocy mimo zarzutu, że w chwili wydania nakazu cała zasądzona suma nie była jeszcze wymagalna, jeżeli w chwili wydania wyroku wymagalność całej zasądzonej sumy została ustalona.

KLAUZULA EGZEKUCYJNA A ZWIĄZKI KOMUNALNE. — Czy dopuszczalne jest przymusowe wykonanie aktów przeciwko związkom komunalnym, a więc w szczególności czy sąd może nadać wekslowi protestowanemu klauzulę egzekucyjną przeciwko związkowi komunalnemu?

Na pytanie to Sąd Najwyższy, rozstrzygając je w związku z ustawą z dn. 31 października 1928 r., przyznającą związkom komunalnym szereg ulg procesowych, odpowiedział (w sprawie Nr. I C. 1267/30) twierdząco.

KRONIKA BIEŻĄCA

PRZEGLĄD USTAW I ROZPORZĄDZEŃ

ROZPORZĄDZENIE RADY MINISTRÓW:

Obniżenie uposażeń osób wojskowych w służbie czynnej — rozp. z dn. 18/V 1931 r. („Dz. Ust. R. P.” Nr. 48, poz. 410).

ROZPORZĄDZENIA MINISTRÓW:

Ruch samochodowy, motocyklowy i rowerowy przez granicę celną Polski — rozp. Ministra Skarbu z dn. 25/IV 1931 r. („Dz. Ust. R. P.” Nr. 49, poz. 415).

Częściowa zmiana taryfy pocztowej — rozp. Ministra Poczty i Tel. z dn. 27/IV 1931 r. („Dz. Ust. R. P.” Nr. 49, poz. 416).

ZMIANY KAPITAŁÓW ZAKŁADOWYCH W SPÓLKACH AKCYJNYCH zatwierdzone w dniu:

16 maja:

— „Polski Lloyd”, S. A. z siedzibą w Warszawie: I) zmniejszono kapitał zakładowy o Z 1.400.000, czyli do Z 100.000, drogą wydania akcjonariuszom wzamian każdych 15 akcji dotychczasowych, nom. wartości Z 10 każda, jednej nowej akcji nom. wart. Z 10; II) na zmianę nom. wartości akcji z Z 10 każda na akcje, nom. wartości Z 100 każda; III) pow. kap. zakładowy spółki o Z 900.000, czyli do Z 1.000.000, drogą V emisji akcji, nom. wart. Z 100 każda; cena emisyjna Z 100/50.

TERMINY OGÓLNYCH ZEBRAŃ W SPÓLKACH AKCYJNYCH

1 czerwca:

— „H. Cegielski”, S. A. — o godz. 12 w sali Banku Związku Spółek Zarobkowych w Poznaniu, pl. Wolności 15.
— Towarzystwo Akcyjne „Karol Steinert”, S. A. — o godz. 15 w lokalu S-ki w Łodzi, ul. Piotrkowska 276 (ew. II termin — dn. 16 czerwca).

2 czerwca:

— Zakłady Chemiczne „Grodzisk”, S. A. — o godz. 18 w lokalu S-ki w Warszawie, Chmielna 10.

— „Wielkopolska Hurtownia Szkła”, S. A. — o godz. 12 w lokalu S-ki w Poznaniu, ul. Półwiejska 9.

— Towarzystwo Fabryki Portland Cementu „Łazy”, S. A. — o godz. 17 w lokalu S-ki w Warszawie, ul. Przeskok 4.

— Częstochowskie Zakłady Wyrobów Włókienniczych „Stradom”, S. A. — o godz. 17 w lokalu S-ki w Warszawie, ul. Moniuszki 2

— Towarzystwo Handlu Papierem „Bracia Turkieltaub”, S. A. — o godz. 17 w lokalu S-ki w Warszawie, ul. Przejazd 5.

3 czerwca:

— Towarzystwo Warszawskie Oczyszczania i Sprzedaży Spirytusu „Rektyfikacja Warszawska”, S. A. — o godz. 18 w lokalu S-ki w Warszawie, ul. Dobra 48/50 (ew. II termin — dn. 17 czerwca).

6 czerwca:

— „Browary Chełmińskie”, S. A. — o godz. 18 w lokalu S-ki w Chełmnie, ul. Biskupia 7/8.

— „Krajowa Hurtownia Herbaty”, dawniej Towarzystwo M. Szumilin, S. A. — o godz. 18 w lokalu S-ki w Warszawie, ul. Miodowa 25.

9 czerwca:

— „Światło”. Przemysł Graficzny w Bielsku, S. A. — o godz. 17 w lokalu S-ki w Bielsku, ul. Piłsudskiego 25.

10 czerwca:

— „A. Piasecki”, Fabryka Czekolady, S. A. — o godz. 16 w lokalu S-ki w Krakowie, ul. Wrocławska 17 (ew. II termin — o godz. 17).

— Polska Zakłady Chemiczne „Nitrat”, S. A. — o godz. 17 w lokalu S-ki w Warszawie, Praga, ul. Mińska 25.

— „Towarzystwo Handlowo-Ajenturowe”, S. A. — o godz. 17 w lokalu S-ki w Warszawie, pl. Małachowskiego 2.

12 czerwca:

— **Spółka Akcyjna Fabryki Portland Cementu „Szcza-kowa”**, S. A. — o godz. 10 min. 30 w lokalu S-ki w Bielsku, ul. Krasińskiego 32.

— **Instytut Wydawniczy „Biblioteka Polska”**, S. A. — o godz. 17 w lokalu S-ki w Warszawie, ul. Nowy-Swiat 23/25.

— **„Konopie”, Fabryka Wyrobów Tkackich i Powroź-nicznych w Warszawie**, S. A. w likwidacji — o godz. 12 w lokalu S-ki w Warszawie, ul. Sienkiewicza 8.

— **„Herbewo”, Herliczka, Beldowski, Wołoszyński, Zjednoczone Fabryki Tutek i Bibulek**, S. A. — o godz. 15 w lokalu S-ki w Krakowie, ul. Słowackiego 64 (ew. II termin — o godz. 17).

13 czerwca:

— **„Akwawit”, Rektyfikacja Okowity i Fabryka Che-miczna**, S. A. — o godz. 14 w lokalu S-ki w Poznaniu, ul. Cieszkowskiego 5.

— **Polska Wytwórnia Instrumentów Muzycznych „Adam Klimkiewicz”**, S. A. — o godz. 18 w lokalu S-ki w Warsza-wie, ul. Chmielna 66.

15 czerwca:

— **„Rudzka Przędzalnia Bawełny”**, S. A. — o godz. 19 w lokalu S-ki w Łodzi, ul. Piotrkowska 111 (ew. II termin — dn. 30 czerwca).

— **„Polskie Towarzystwo Elektryczne” (P. T. E.)**, S. A. — o godz. 17 w lokalu S-ki w Warszawie, ul. Marszałkowska 31a.

— **Zakłady Przemysłowe „Winkelhausen”**, S. A. — o godz. 11 w lokalu S-ki w Starogardzie, ul. Rycerska 3.

— **Towarzystwo Akcyjne Wyrobu i Sprzedaży Maszyn i Narzędzi Rolniczych i Przemysłowych oraz Handlu Pro-duktemi Rolnymi „Tadeusz Kowalski i A. Trylski”**, S. A. — o godz. 16 w lokalu S-ki w Warszawie, ul. Miodowa 6 (ew. II termin — dn. 30 czerwca).

— **Brzeskiauto**, S. A. w Poznaniu — o godz. 17 w sali Banku Związku Spółek Zarobkowych w Poznaniu, pl. Wol-ności 15.

16 czerwca:

— **Towarzystwo Ubezpieczeń „Przyszłość”**, S. A. — o godz. 17 min. 30 w lokalu S-ki w Warszawie, ul. Królewska 35.

— **„Fabryka Fortepianów i Pianin J. Kerntopf i Syn w Warszawie”**, S. A. — o godz. 20 w lokalu S-ki w War-szawie, ul. Przemysłowa 31.

— **Kolej Żelazna Lwów—Bełzec (Tomaszów)**, S. A. — o godz. 11 w lokalu S-ki we Lwowie, ul. Hetmańska 22.

17 czerwca:

— **Zakłady Amunicyjne „Pocisk”**, S. A. — o godz. 17 w lokalu S-ki w Warszawie, ul. Mińska 25.

— **Zakłady Przemysłowe „Kadzielnia”**, S. A. — o godz. 19 w lokalu S-ki w Warszawie, ul. Boduena 1 (ew. II termin — dn. 19 czerwca).

19 czerwca:

— **„Spółka Stolarska”**, S. A. — o godz. 11 w lokalu S-ki w Poznaniu, Stary Rynek 46/47.

— **Towarzystwo Ubezpieczeń „Piaś”**, S. A. — o godz. 18 w lokalu S-ki w Warszawie, ul. Moniuszki 10.

— **Fabryka Wyrobów Ceramicznych „Opoczno”**, S. A. — o godz. 12 w lokalu S-ki w Warszawie, ul. Szopena 12 m. 5 (ew. II termin — dn. 3 lipca).

20 czerwca:

— **„Georges Geiling & C-ie”**, S. A. — o godz. 21 w lo-kalu S-ki w Poznaniu, ul. Grunwaldzka 18.

— **„J. D. Potoka Synowie”, Będzin, Małobądz**, S. A. — o godz. 17 w lokalu S-ki przy ul. Małobądzkiej 49.

— **„S. W. Niemojowski”, Fabryka Papieru i Wyrobów z Papieru w Bielsku**, S. A. — o godz. 12 w lokalu S-ki w Bielsku.

SKARBOWOŚĆ I FINANSE

KREDYT

WZNOWIENIE OBSŁUGI POŻYCZKI M. WILNA

Z 1912 R. — Sprawa niewykonywania przez m. Wilno od szeregu lat obsługi drugiej obligacyjnej pożyczki m. Wilna z 1912 r. była od dłuższego już czasu poważną przeszkodą w zacieśnieniu stosunków finansowych Polski z rynkiem angielskim, rzucając cień nie tylko na kredyt polskich samorządów, lecz również budząc zastrzeżenia co do powolności załatwiania spraw spornych w naszym kraju. Naskutek tego drobne w istocie zagadnienie obsługi niewielkiej pożyczki samorządowej zaczynało urastać do rozmiarów rzeczy dokuczliwej, w dodatku umiejętnie wykorzystywanej przez czynniki nam niechętnie, nie wyłączając np. propagandy litewskiej, wysuwającej do niczego w dzisiejszej sytuacji nie obowiązujący Litwinów argument, że m. Wilno jako stolica Litwy z pewnością w całej pełni wywiązałoby się ze swych zobowiązań (w istocie rzeczy spornych) w stosunku do zagranicy.

Przed podaniem zasadniczych warunków wznowienia obsługi pożyczki, ustalonych w Londynie w dniach 11 — 15 maja r. b., należy przypomnieć ogólne dane w tej sprawie.

Omawiana pożyczka zawarta była w 1912 r. na 62 lata w obligacjach 5% na ogólną sumę 4,244,562 rubli, czyli £ 449,360. Wpływy pożyczki były przeznaczone na przeprowadzenie w Wilnie instalacji wodociągowej (co zostało wykonane), oraz na inne inwestycje miejskie. M. Wilno faktycznie otrzymało tylko część pożyczki, gdyż nie licząc kosztów emisji, t. j. kursu emisyjnego i kosztów bankierskich, było ono zmuszone do trzymywania wpływów z emisji, do czasu zużycia, w bankach petersburskich i naskutek tego, po zajęciu miasta przez Niemców jesie-

nią 1915 r., utraciło bezpowrotnie kwotę ok. 600.000 rubli, tak że zaledwie 77% kwoty nominalnej długu obligacyjnego wpłynęło do kasy miejskiej. Naskutek działań wojennych (a następne inflacji) od jesieni 1915 r. miasto przestało opłacać kupon i raty amortyzacyjne od pożyczki.

M. Wilno stało stale na stanowisku, że pożyczka była zobowiązaniem rublowem, które się zdewałowowało, że natomiast wszelkie klauzule walutowe w dokumentach, dotyczących zawarcia pożyczki, oraz odpowiednie ustępy w prospektach pożyczkowych zamieszczone zostały przez ówczesnych przedstawicieli miasta z widocznym przekroczeniem ich pełnomocnictw. W każdym razie dobra wiara subskrybentów angielskich pożyczki wileńskiej z 1912 r. co do tego, że subskrybowali oni obligacje w walucie angielskiej, nie ulegała dla nikogo żadnej wątpliwości.

Uważając, że pożyczka jest zobowiązaniem rublowem, m. Wilno poczyniło wstępne kroki celem przeprowadzenia jej waloryzacji zgodnie z ustawodawstwem polskim. W 1925 r. przeprowadzono za pośrednictwem konsulatów polskich rejestrację wierzycieli, która objęła jednak zaledwie 1/5 ogółu obligacji. Wierzyciele angielscy w większości nie rejestrowali się, nie chcąc uznawać rublowego charakteru pożyczki. M. Wilno ze swej strony zadowolilo się rejestracją, nie przeprowadzając faktycznie waloryzacji i — co najważniejsza — nie wznowiając tak czy inaczej obsługi pożyczki. Prowadzono rokowania z komitetem posiadaczy obligacji (nie posiadającym, zresztą, atrybucyj oficjalnych, umożliwiających załatwienie sprawy w imieniu wszystkich obligatarjuszy), lecz do rezultatu definitywnego nigdy nie doszło.

W tym stanie rzeczy wobec coraz częstszych interpelacji w parlamencie angielskim w tej sprawie Ministerstwo Skarbu zapowiedziało w początku r. b., że wznowienie obsługi pożyczki

nastąpi dn. 15 maja 1931 r. t. j. w najbliższej dacie płatności kuponu.

W I połowie maja przedstawiciele Ministerstwa Skarbu i m. Wilna omówili sprawę z miarodajnymi czynnikami w Londynie, i dn. 13 maja ogłoszono zasady wznowienia obsługi pożyczki, poczem w dn. 15 maja przystąpiono do wypłaty kuponu i zamiany dawnych obligacji na nowe skrypty tymczasowe.

Załatwienie sprawy wychodzi z następujących 2 założeń:

1) ponieważ pożyczka jest rublowa i podlega polskiej ustawie waloryzacyjnej, posiadacze obligacji winni wykazać, że ich obligacje podpadały w dn. 21 maja 1924 r. pod przepisy ustawy waloryzacyjnej; wobec tego, że dotąd m. Wilno waloryzacji nie przeprowadziło, sporządza się nową rejestrację, poza dokonaną w 1925 r.;

2) wobec dobrej wiary nabywców na rynku londyńskim i wszelkich pozorów wewnętrznych, że nabywali oni obligacje funtowe, m. Wilno ze względów słuszności płaci ex gratia pełną wartość obligacji.

Warunki wznowienia obsługi przez m. Wilno zostały ustalone, jak następuje:

1) wierzycielom wrecza się za stare obligacje nowe w funtach szterlingach 100 za 100;

2) obligacje są 59-letnie z planem amortyzacyjnym do 1990 r., t. j. przesuniętym o 16 lat, w ciągu których pożyczka nie była obsługiwana;

3) oprocentowanie nominalne pozostaje niezmienione, t. j. 5% rocznie;

4) rejestrację posiadaczy obligacji, dokonaną przez konsulaty polskie w 1925 r., uznaje się bez zastrzeżeń; ponadto przeprowadza się w ciągu 3 miesięcy nową rejestrację, żądając wykazania, że dana obligacja była w dn. 21 maja 1924 r. w posiadaniu osoby, korzystającej z postanowień polskiej ustawy waloryzacyjnej. Termin przeprowadzenia dowodu może być przedłużony do 6 miesięcy;

5) obligacje zarejestrowane, zależnie od dowodu, będą przez m. Wilno przyjmowane do zamiany bądź odrzucane; od obligacji, przyjętych do zamiany, wypłaca się niezwłocznie kupon, płatny 15 maja 1931 r., i wydaje się sporządzony przez British Overseas Bank skrypt tymczasowy na nowe obligacje;

6) amortyzacja nowych obligacji dokonywana będzie przez losowanie, bądź w drodze skupu na giełdzie;

7) w wypadku niewykonania obsługi pożyczki przez m. Wilno Skarb Państwa zobowiązuje się przekazywać do Agentów Fiskalnych dodatki do podatków państwowych, inkasowane na rzecz miasta przez urzędy skarbowe.

Przedstawiciele m. Wilna podpisali w dn. 11 maja podanie do Komitetu Giełdowego w Londynie o skreślenie dawnych obligacji z 1912 r. z ceduły giełdowej, a to wobec wiążącego m. Wilno nieodwołalnie zobowiązania załatwienia sprawy na opisanych wyżej zasadach. Skreślenie dawnej pożyczki z ceduły giełdowej nastąpiło 13 maja. Techniczne załatwienie sprawy i funkcje Agentów Fiskalnych pożyczki zostały powierzone przez m. Wilno British Overseas Bankowi.

Głosy prasy londyńskiej w szeregu artykułów w dniu publikacji warunków, t. j. 13 maja, były niezwykle przychylne. Jednakże w dn. 14 maja pojawił się protest komitetu posiadaczy obligacji, sprzeciwiający się: 1) przeprowadzaniu rejestracji jako sprzecznej z zasadą, że poszczególne tytuły na okaziciela nie mogą być traktowane odmiennie, 2) anulowaniu zaległych kuponów. Stanowisko to nie wyraża jednak poglądu ani sfer giełdowych, ani prawniczych angielskich, a przy konsekwentnym przeprowadzeniu jego w praktyce prowadziłoby do zapłacenia przez m. Wilno 100 za 100 za obligacje, znajdujące się w Z. S. R. w znacionalizowanych bankach, względnie które przeszły stamtąd po śmiesznie niskich cenach w drodze spekulacyjnych zakupów na rynek angielski. Tymczasem m. Wilno poczuwa się jedynie do obowiązku moralnego zapłacenia nabywcom

w dobrej wierze, posiadającym obligacje już od szeregu lat. Miasto czyni to zresztą w dobrze zrozumiałym własnym interesie, ze względu na swój kredyt na przyszłość, nie może jednak iść tak daleko, aby uwzględnić nierealne uroszczenia i płacić nawet to, czego swego czasu nie otrzymało.

W. D.

RYNEK DEWIZ I PAPIERÓW PROCENTOWYCH

GIEŁDA WARSZAWSKA

za okres od 18 do 23 maja 1931 r.

— Na rynku walut panowała w okresie sprawozdawczym tendencja niejednolita, naogół nieco mocniejsza. Kursy w porównaniu z notowaniami końcowymi okresu poprzedniego kształtowały się przeważnie zwyklowo; poprawę, mianowicie, uzyskały: dolary, funty szterlingów, franki szwajcarskie, belgi, korony czeskosłowackie, szylingi austriackie, floreny holenderskie, korony szwedzkie i duńskie, guldeny gdańskie oraz rzadko ukazujące się na rynku dinary jugosłowiańskie. Bez zmiany pozostał kurs Iłów włoskich, niżej zaś cenione były jedynie franki francuskie. Różnice kursowe są w większości wypadków nieznaczne.

Dolary gotówkowe, przy niewielkich nadal obrotach, utrzymały się na dotychczasowym poziomie zł 891 za $\text{\$}$ 1. Na rynku prywatnym miały miejsce niewielkie wahania kursu, dając w rezultacie tygodniowym zniżkę — do zł 8911 za $\text{\$}$ 1.

Wysokość dziennego zapotrzebowania walut wykazuje w okresie sprawozdawczym dość znaczne wahania, nie przekraczając jednak średniego poziomu.

	Kurs najwyższy	Kurs najniższy	Kurs w dn. 22/V ¹⁾
	w zł		
Dolary St. Zjedn.	8921	8918	8919
" " " telegr.	8927	8925	8925
Funty szterlingów	43'42	43'40½	43'41½
Franki francuskie	100 fr. 34'92½	34'91	34'91
Franki szwajcarskie	100 fr. 172'16	172'05	172'16
Belgi	100 blg. 124'21	124'17	124'20
Korony czeskosłowackie	100 kor. 26'44½	26'43½	26'44
Szylingi austriackie	100 szyl. 125'45	125'40	125'43
Liry włoskie	100 lir. 46'74	46'73	46'73
Floreny holenderskie	100 fl. 358'70	358'33	358'70
Korony szwedzkie	100 kor. 239'30	239'30	—
Korony duńskie	100 kor. 239'03	239'03	—
Guldeny gdańskie	100 guld. 173'63	173'60	—
Pengó węgierskie	100 png. 155'62	155'62	—
Dinary jugosłowiańskie	100 din. 15'72	15'72	—

Zainteresowanie papierami lokacyjnymi państwowymi było w okresie sprawozdawczym nadal niewielkie; tendencja panowała naogół spokojna, jedynie kursy pożyczek premijowych wskutek zwiększonej realizacji wykazują poważniejsze zniżki. I tak 3% Pożyczka Budowlana straciła zł 4'75, 4% Pożyczka Inwestycyjna sztuki zł 1'25 (serjy nie notowano); z pozostałych papierów tej grupy nieco niżej ceniona była 5% Pożyczka Konwersyjna, natomiast 7% Pożyczka Stabilizacyjna uzyskała niewielką poprawę (+ ¾%). Pez zmiany pozostał kurs 5% Pożyczki Konwersyjnej Kolejowej i 6% Pożyczki Dolarowej, jak również listów zastawnych i obligacji banków państwowych.

Dział listów zastawnych był nadal dość ożywiony i nie przynosząc jednak poważniejszych wahań kursowych, jakkolwiek większość kursów tak listów ziemskich i miejskich, jak i prowincjonalnych kształtowała się w okresie sprawozdawczym zwyklowo. Z pośród listów zastawnych w walucie obcej przy zwiększonych obrotach notowano po kursie dotychczasowym 7% L. Z. T-wa redytowego Ziemskiego w Warszawie 1928 r.; zwyżkę o 1½% wykazują 8% L. Z. T-wa Kredytowego Przemysłu Polskiego.

W dziale obligacji nie przyniósł okres sprawozdawczy niemal żadnych zmian; kurs VI 6% Obligacji Pożyczki Konwersyjnej m. Warszawy 1926 r. pozostał bez zmiany, także obligacje VIII i IX em. cenione były nieco niżej. Poza tem zano-

¹⁾ W sobotę dn. 23 maja r. b. giełda nieczynna.

towno rzadko ukazujące się na rynku V 4½% oraz VII 5½% Obligacje Pożyczek Konwersyjnych m. Warszawy 1926 r. po kursach odpowiednio zł 44'50 i zł 44'00.

	Wartość nominalna (waluta)	Kurs naj-wyższy	Kurs naj-niższy	Kurs w dn. 22 V ¹⁾
3% Pożyczka Budowlana	zł w zł. 50	45'00	40'25	40'25
4% " Inwestycyjna	zł w zł. 100	87'00	85'00	85'00
				-85'50
		w % nomenału		
5% Pożyczka Konwersyjna	zł	48'75	48'25	48'25
				-48'35
5% " Konwers. Kolej.	zł	45'50	45'50	—
6% " Dolarowa	\$	71'00	70'50	71'00
7% " Stabilizacyjna ²⁾	\$	80'75	80'75	—
7% L. Z. Państ. Banku Roln.	zł w zł. 1927	83'25	83'25	83'25
8% " " " " " "	zł w zł. 1927	94'00	94'00	94'00
7% L. Z. Banku Gosp. Kraj.	zł w zł. 1927	83'25	83'25	83'25
8% " " " " " "	zł w zł. 1924	94'00	94'00	94'00
7% Obl. Kom. " " " "	zł w zł. 1927	83'25	83'25	83'25
8% " " " " " "	zł w zł. 1924	94'00	94'00	94'00
8% Obl. Bud. " " " "	zł w zł. 1927	93'00	93'00	93'00
8% L. Z. T-wa Kredytowego Przemysłu Polskiego ³⁾	£	82'50	82'00	—
4½% L. Z. T-wa Kred. Ziemi.	zł	52'25	52'00	—
7% Obl. T-wa Kredytow. Ziemi. w Warszawie, 1928 r.	\$	72'75	72'50	72'75
4½% L. Z. T-wa Kred. m. Warsz.	zł	53'75	53'50	—
5% " " " " " "	zł	58'00	57'90	—
8% " " " " " "	zł	74'00	73'50	73'50
				-73'90
8% " " " " " Częstochowy	zł	64'25	64'00	—
8% " " " " " Łodzi	zł	68'50	68'25	68'25
8% " " " " " Piotrkowa	zł	64'50	64'00	—
10% " " " " " Radomia	zł	77'00	76'50	—
10% " " " " " Siedlec	zł	75'50	75'25	75'25
V 4½% Obl. Pożyczki Konwers. m. Warszawy 1926 r.	zł	44'50	44'50	—
VII 5½% Obl. Pożyczki Konwers. m. Warszawy 1926 r.	zł	44'00	44'00	—
VI 6% Obl. Pożyczki Konwers. m. Warszawy 1926 r.	zł	52'50	51'75	—
VIII i IX 6% Obl. Pożyczki Konwers. m. Warszawy 1926 r.	zł	49'00	49'00	49'00

ZŁOTY ZAGRANICĄ

1931	Gdańsk ⁴⁾	Berlin ⁴⁾	Wiedeń ⁴⁾	Paryż ⁴⁾	Zurych ⁴⁾
18/V	57'56—57'67	46'925—47'125	79'52—79'80	286'50	58'15
19/ "	57'54—57'66	" "	" "	" "	" "
20/ "	57'54—57'65	46'90—47'10	79'52—79'80	286'50	" "
21/ "	57'53—57'64	46'925—47'125	" "	" "	58'05
22/ "	57'51—57'63	" "	" "	" "	58'10
23/ "	" "	" "	" "	" "	58'00
1931	Londyn ⁵⁾	Praga ⁴⁾	New-York ⁴⁾	Amsterdam ⁴⁾	
18/V	43'40	377'60	11'21½	—	
19/ "	43'41	—	" "	—	
20/ "	43'42	377'625	11'22	—	
21/ "	43'43	" "	" "	—	
22/ "	" "	" "	" "	—	
23/ "	" "	" "	—	—	

POŻYCZKI POLSKIE NA GIEŁDACH ZAGRANICZNYCH

	Kurs najwyższy	Kurs najniższy	Kurs ultimo	Obroty
(w % o/a ob. nominala)				
Giełda w New-York'u				
6% pożyczka dolarowa z 1920 r.				
4-9/V	69¼	68	68	14.000
11-16/V	69½	68	69	15.000
18-23/V	68	67	67	14.000
8% pożyczka z 1925 r. (Dillon, Read & Co.)				
4-9/V	82½	80¼	82	61.000
11-16/V	84¼	82½	84¼	35.000
18-23/V	84	80	80	84.000
7% pożyczka stabilizacyjna z 1927 r.				
4-9/V	80	74½	80	97.000
11-16/V	80½	78	80¼	168.000
18-23/V	80	76	78½	361.000
7% pożyczka m. Warszawy z 1928 r.				
4-9/V	63	62	62½	42.000
11-16/V	62½	60⅞	60½	51.000
18-23/V	62	54	55½	74.000
7% pożyczka śląska z 1923 r.				
4-9/V	62	61	61	31.000
11-16/V	62	60⅞	61	22.000
18-23/V	60¼	52¼	54½	53.000
Giełda w Londynie				
7% pożyczka stabilizacyjna z 1927 r.				
4-9/V	82'56	80'56	82'06	
11-16/V	82'43	80'43	80'93	
18-23/V	80'80	79'30	80'80	
Giełda w Zurychu				
7% pożyczka stabilizacyjna z 1927 r.				
4-9/V	79'60	79'00	—	
11-16/V	79'75	78'00	—	
18-23/V	78'40	76'00	—	
Giełda w Sztokholmie				
7% pożyczka stabilizacyjna z 1927 r.				
Luty 1931	81½	78	80¼	15.000
Giełda w Paryżu				
7% pożyczka stabilizacyjna z 1927 r.				
4-9/V	100'37	99'39	—	
11-16/V	100'25	100'05	—	
18-23/V	100'08	99'88	—	
Giełda w Medjolanie				
7% pożyczka włoska z 1924 r.				
4-9/V	99'60	99'55	99'60	400
11-16/V	99'60	99'60	99'00	75
18-23/V	99'45	99'40	99'40	827

PRZEGLĄD ZAGRANICZNY

WOBEC OTWARCIA MIĘDZYNARODOWEJ WYSTAWY KOLONJALNEJ

W DNIU 6 MAJA r. b. uroczyste otwarcie została w Vincennes pod Paryżem Międzynarodowa Wystawa Kolonialna. Mimo niewykończenia na czas szeregu pawilonów, entuzjastyczne opinie zwie-

dzających z różnych krajów od razu obleciały całą kulę ziemską, uzyskując na razie wyraz w dużej liczbie artykułów i wzmianek w prasie codziennej, zajmujących się przeważnie zewnętrzną stroną tej imponującej

¹⁾ W sobotę dn. 23 maja r. b. giełda nieczynna.

²⁾ Z wyłączeniem transzy francuskiej.

³⁾ Gwarantowane przez Skarb Państwa.

⁴⁾ Za zł 100. ⁵⁾ Za £ 1.

imprezy. W każdym razie dziś już rzec można, że Międzynarodowa Wystawa Kolonialna jest nie tylko olbrzymim przedsięwzięciem, lecz i, z pewnością, najbardziej udaną imprezą międzynarodową tego rodzaju. Złożyło się na to sporo czynników, z których nie ostatnimi są: miejsce Wystawy, świetna jej organizacja i doskonała akcja propagandowa. Faktem jest, że i w Polsce Wystawa wzbudziła żywe zainteresowanie, któremu podobnego nie notowaliśmy ani w stosunku do wystawy w Wembley, ani—do przepięknych wystaw hiszpańskich z 1929 r.

Należy przypuszczać, że wśród milionowych rzeszy obywateli wszystkich państw świata, którzy w r. b. odwiedzą Vincennes, dużo będzie takich, którym problemy kolonialne są obce, którzy nie zastanawiali się ani nad zagadnieniami nowoczesnej akcji kolonizacyjnej, ani nad rolą każdej z metropolii, których, wreszcie, pociąga wyłącznie egzotyczne decorum Wystawy. Ale, przyjmując nawet, że tacy zwiedzający będą stanowili większość, faktem jest i pozostanie, że cywilizacji europejskiej, gospodarstwu światowemu i szczytnym hasłom zbliżenia narodów—Wystawa w Vincennes odda nadzwyczaj ważne usługi.

Oficjalna nazwa Wystawy brzmi: Exposition Coloniale Internationale. Ma więc ona charakter międzynarodowy. Jak wiadomo, zamierzona ona już była przed 12 laty, początkowo jako wystawa francuska, potem przekształcona na międzysojuszniczą i—ostatecznie—urzeczywistniona w skali międzynarodowej. Mimo wszakże ten swój oficjalny charakter, w istocie swej Wystawa Paryska jest przede wszystkim imprezą kolonialną francuską. Jak wiadomo, inne państwa kolonialne biorą w niej udział nie wszystkie i nie w takiej skali, w jakiej miałyby możliwość w niej uczestniczyć. Wobec tego kolonie francuskie wybijają się przepychem urządzenia swych pawilonów i dokładną dokumentacją. Na tle więc ogólnie ujmowanych problemów kolonialnych Wystawa Paryska daje pole do szczególnie bliskiego zapoznania się z zagadnieniami kolonialnymi Francji. Wydaje się nam, że jest to okoliczność raczej dodatnia, gdyż dzięki niej, zarówno w samej Francji, jak i w całym świecie, spopularyzuje się francuską akcją kolonialną, prowadzoną przez dłuższy czas z poświęceniem przez nielicznych pionierów, akcją, która oparta jest jednocześnie na bardzo realnych przesłankach ekonomicznych i na bardzo wzniosłych zasadach socjalnych i humanitarnych.

Wychodząc z powyższego założenia—popularyzacji akcji kolonialnej francuskiej przez Wystawę—będziemy w poniższych uwagach zajmowali się przeważnie problematami kolonizacji francuskiej. Na wstępie—parę słów o ogólnym znaczeniu Wystawy.

Zagadnienie kolonizacji, które w ostatnich latach XIX wieku i aż do wielkiej wojny często bywało ostro dyskutowane i dawało podstawę nawet do licznych zawikłań, w okresie powojennym bynajmniej nie przedstawia się w prostszej formie. Obok wyeliminowania jednego z państw kolonialnych—Niemiec i powstania kwestji mandatów (przede wszystkim zachodnio-azjatyckich) szczególnej ostrości nabrały objawy usamodzielniania się niektórych obszarów kolonialnych. Widzimy więc wzrost tendencji separatystycznych w Indjach, szybką emancypację mandatów po-tureckich, ciekawy, choć mało sprecyzowany, ruch panarabski, konsolidację—mimo przeciwności—Etiopji, samodzielność Egiptu. Dodajmy do tego budzące się z ruchu rewolucyjnego Chin, które, choć nie były nigdy

kolonią, jednak idą w kierunku uniezależnienia się gospodarczego,—dodajmy, wreszcie, Turcję, nowe—nieeuropejskie państwo, gwałtownie emancypujące się na progu Europy—i zobaczymy, że państwa i narody, dawniej całkowicie lub ekonomicznie dane na łaskę Europy, wchodzą w nowe fazy rozwoju, domagające się bacznej uwagi i należytego ustosunkowania się. Nie pretendujemy do zobrazowania na tem miejscu całego splotu kwestyj, często zupełnie nowych, które, w połączeniu z dawnymi tendencjami, dają tło do ustosunkowania się Europy (lub krajów, w przeważnej mierze zamieszkałych przez Europejczyków) do jej kolonij, protektoratów, mandatów lub państw, jeszcze całkowicie zależnych od niej ekonomicznie. Chcielibyśmy tylko ogólnie wskazać na główne cechy tego zagadnienia.

Powojenne metropolje muszą w wielu wypadkach nanowo układać swoje stosunki z zależnymi od nich krajami, względnie poddawać głębszej lub powierzchowniejszej rewizji swoje zasady kolonizowania. Problematy społeczne i humanitarne niewątpliwie zyskują na wadze w porównaniu z dawnymi czasy, ale i zagadnienia ekonomiczne w dobie powszechnego kryzysu wysunęły się na pierwszy plan. Kolonie nie tylko mają być dostawcami surowców, ale w większym stopniu mają być odbiorcami wyrobów gotowych, muszą—o ile możliwości—stanowić dogodny teren emigracyjny.

Historja kolonialna poszczególnych państw tak jest różna, tak odmienne mają one tradycje, że studja zarówno nad obecnym stanem kwestji kolonialnej, jak i nad przyszłym rozwojem kolonij, są równie rozległe jak ciekawe. Trudno więc byłoby na tem miejscu dłużej się o tem rozwodzić. Podkreślić należy dwa momenty, wysunięte przez organizatorów Wystawy Paryskiej, które jednocześnie stanowić będą przejście do dalszych rozważań na temat francuskiej polityki kolonialnej. A więc przede wszystkim Wystawa ma być dziełem pokoju, ma przedstawić dorobek pokojowego szerzenia cywilizacji w kolonjach, a jednocześnie ma szerzyć myśl koordynacji europejskiej w służbie cywilizacji. Po drugie ma ona udowodnić żywotność Europy, przejawiającą się w zagospodarowaniu tak niedawno jeszcze zupełnie dzikich obszarów.

Powyższe dwie tezy są naczelnymi tezami akcji kolonizacyjnej francuskiej, tak, jak jest ona ujmowana przez najwybitniejszych jej promotorów, przede wszystkim przez Marszałka Lyautey, organizatora obecnej Wystawy. Kolonizacja francuska jest dziełem pokoju, choć—z konieczności—musiała ona czasami pociągnąć za sobą działania wojenne. Takim dziełem pokoju była kolonizacja Algieru i innych posiadłości północno-afrykańskich, zajęcie środkowej i zachodniej Afryki i Indochin. Wszędzie pionier-kolonista francuski przynosił obronę przeciw łupieżcom, porządkował stosunki, stwarzał podstawy do dobrobytu. Najlepsze przykłady—to Algier, Tunis, Marokko, wiecznie trawione walkami plemion, a obecnie—jako kolonia lub protektoraty, kroczone drogą wspaniałego rozwoju. Żołnierz francuski przynosił wszędzie pokój i porządek, jak przyniósł je do Marokka Marszałek Lyautey. W tych ramach porządku prowadzona jest niezmiernie intensywna praca cywilizacyjna. Kolonizatorzy francuscy wszędzie szanują zwyczaje i prawa miejscowej ludności, dbając skrupulatnie o nieobrażanie wierzeń, godząc akcją cywilizacyjną z wiekiestymi tradycjami. W ten sposób pro-

wadzona jest w kolonjach i stale rozbudowywana akcja sanitarna, podnosi się poziom bytu miejscowej ludności, wyrwa się ją z prymitywnych, często zabójczych, warunków bytowania, częstokroć ratuje się całe szczyty od zagłady. W dalszym ciągu dąży się do stworzenia możliwych warsztatów pracy, do podniesienia poziomu życiowego; w kolonjach, już posiadających swoją cywilizację i mających kulturalniejszą ludność, stwarza się szkolnictwo, przyciąga się ludność do udziału w administracji. Toteż kolonialne miasta francuskie notują gwałtowny przyrost ludności tubylczej, a najzagorzalsi zwolennicy dawnej samodzielności szybko zaczynają cenić dobrodziejstwa administracji francuskiej. Reasumując, kolonizacja francuska jest dziełem pokoju, jest akcją cywilizacyjną, humanitarną i społeczną. Nietylko daje ona swym obywatelom nowe warsztaty pracy, lecz stwarza podstawy rozwoju dla ludności tubylczej. W parze z akcją cywilizacyjną idzie akcja ekonomiczna. Szybki rozwój gospodarczy kolonij francuskich w ostatnich latach, świetne zagospodarowanie Algieru, Marokka, Tunisu, gospodarczy podbój piasków Sahary, tysiące km kolei, dziesiątki tysięcy km dróg i ścieżek, stale rosący obrót zagraniczny — oto wykładniki tej pracy ekonomicznej.

Jakkolwiek Francja stosuje w swej akcji kolonialnej tylko metody pokojowe, dbając w wysokim stopniu o miejscową ludność, akcja ta daje niewątpliwie dowód olbrzymiej żywotności narodu i jego kultury. Osadzanie kolonistów jest robione z uwzględnieniem wszystkich praw miejscowej ludności, to też często postępuje ona dość wolno, ale nieliczni koloniści osiągnęli więcej swoją pracą, niż gdzieindziej. Toteż można już mówić o jednej wielkiej Francji, obejmującej ok. 13,5 miljn. km² obszaru i liczącej około 100 miljn. ludności, gdyż przez swój stosunek do tubylców i ujmowanie ich jako równych przysparza Francja sobie narazie przyjaciół, a wkrótce i lojalnych obywateli, czujących się Francuzami.

W ten sposób akcja kolonizacyjna francuska jest obliczona na długą metę. Algier, Tunis, Marokko, A. O. F., A. E. F., Madagaskar i t. d. i t. d., to być może już w bliskiej przyszłości części jednej wielkiej Francji, mającej obywateli różnych ras, lecz zawdzięczających jej możność spokojnej egzystencji i pomysłnego rozwoju.

Paryska Wystawa Kolonialna, przedstawiając oczom bezstronnych widzów dorobek akcji cywilizacyjnej Francji, powinna wykorzenić kilka niesłusznych i nieuzasadnionych przesądów, jak np. to, że Francuzi nie

umieją kolonizować, niechętnie emigrują do kolonij, że więc nie wykorzystują należycie swych obszarów kolonialnych. Zarzuty te upadają same, nawet w świetle powyższych krótkich uwag. Należy też specjalnie podkreślić, że „wykorzystywanie” kolonij, tak, jak je pojmowano dawniej, stanowi najczęściej jaskrawe pogwałcenie zasad humanitarnych i, nieraz, marnotrawstwo gospodarcze; polityka francuska zawsze odrzucała podobne koncepcje kolonizacji. Niema też, oczywiście, mowy o imperjalizmie kolonialnym Francji.

Wystawa pokaże więc, co zrobiono dotychczas i jakimi wytycznymi kierowano się w pracy kolonialnej. Zniesie ona, niewątpliwie, niejedną fałszywą pogląd, pokaże Francję w pełni jej zasług dla cywilizacji. Ale spełni ona i inne zadanie.

Jak pisaliśmy już w „*Polsce Gospodarczej*”¹⁾, rok bieżący ma przynieść dalszą intensyfikację pracy nad rozwojem kolonij przez danie im możności zaciągnięcia bardzo okazałych długoterminowych pożyczek na dalszą rozbudowę, inwestycje (głównie komunikacyjne i portowe), prace sanitarne i t. d. Pożyczki te w dużej mierze przyczynią się do ożywienia dotkniętego powszechnym kryzysem życia gospodarczego kolonij i metropolji, ożywią wzajemne stosunki, wzmocnią doraźnie ruch i stworzą podstawę do poważniejszego rozwoju obrotów już w najbliższej przyszłości. Szeroko zakrojony program „outillage colonial” zapowiada szybki rozwój dalszych afrykańskich i azjatyckich kolonij Francji. Wystawa spopularyzuje kolonie w metropolji, zachęci rzeszę ludzi do szukania zarobku w posiadłościach zamorskich, zapozna ogół z gospodarczymi zagadnieniami kolonij. Przy wystawie zorganizowane jest biuro informacyjne, którego zadaniem będzie ściśle informowanie chętnych co do możliwości pracy w kolonjach, prowadzenia przedsiębiorstw i t. d. Łącznie z kredytem kolonialnym więc Wystawa ożywi zainteresowanie kolonjami, ożywi ruch, stworzy większą jeszcze łączność metropolji z posiadłościami zamorskimi.

O ile już teraz można twierdzić, że jako impreza dochodowa Wystawa świetnie się opłaci, o tyle również można przypuszczać, że pokładane w niej przez organizatorów nadzieje co do spełnienia roli międzynarodowej i wewnątrz-francuskiej w zupełności się urzeczywistnią: kolonie zyskają nowych pionierów, cały świat zaś przekona się o misji cywilizacyjnej Francji w krajach pozaeuropejskich.

B. Witwicki

KRONIKA ZAGRANICZNA

M. IN. NA PODSTAWIE RAPORTÓW I DONIESIEN POLSKICH PLACÓWEK ZAGRANICZNYCH

OGÓLNE

ZNIŻKA STOPY DYSKONTOWEJ.—

W dn. 14 b. m. nastąpiło obniżenie stopy dyskontowej Banku Angielskiego z 3% na 2½%; przypomnieć należy, że stopa dotychczasowa utrzymywała się od 1 maja r. ub., stopa obecna zaś okazuje się na niższą od 1909 r. Postanowienie Banku Angielskiego pozostaje pod niewątpliwym wpływem dokonanej w tych dniach zniżki stopy dyskontowej w New York Federal Reserve Bank do 1½%, albowiem powstała w ten sposób różnica 1½% mogła wywołać pewne zaburzenia w ruchu kapitałów między

Anglią i Stanami Zjedn., oraz temi krajami a Francją. Poza tem jednak duże znacznie mają czynniki wewnętrzne. Chodziło przede wszystkim o utrzymanie wpływu Banku Angielskiego na rynek, oraz — jak to oficjalnie wskazano — o ożywienie ruchu towarowego i interesów przemysłowych. W City istnieje poza tem przekonanie, że na redukcję stopy dyskontowej miały również wpływ projekty Min. Snowdena co do konwersji pożyczek wojennych, oprocentowanych przy stopie 5%; nie bez znaczenia są, wreszcie, względy prestige'owe, przemawiające przeciw utrzymaniu stopy londyńskiej znacznie powyżej innych ryn-

ków pieniężnych. Wpływ praktyczny decyzja Banku Angielskiego mieć może stosunkowo nieznaczny, albowiem, według dotychczasowych informacji, nie wpłynie ona na stopę, stosowaną przez banki prywatne. W każdym jednak razie nie należy liczyć w obecnych warunkach na wpływ złota ze Stanów Zjedn. i Francji, czego zapewne Bank Angielski nie uważa obecnie za niezbędne.

Co do wpływu posunięć instytucji emisyjnych w Londynie i N. Yorku pod-

¹⁾ P. zesz. 11/1931, str. 446.

kreślić należy, że wywołały one już obniżenie stopy dyskontowej w Holandji.

Natomiast stopa Banku Francuskiego ma być jakoby utrzymana na dotychczasowym poziomie 2%, pomimo iż na giełdzie oczekiwano, iż pójdzie on w ślady innych wymienionych powyżej instytucji emisyjnych. Utrzymanie dyskonta francuskiego na niezmiennym poziomie związane jest podobno z naciskiem, wywartym w tym kierunku przez banki prywatne, które obawiały się nadmiernego obniżenia ich marży zysków, gdyż stopa prywatna musiałaby pojsć w ślady oficjalnej; Bank Francuski mógł uwzględnić te dezideraty, gdyż powstaje obecnie warunki nie wydają się grozić niepożądanymi zmianami w ruchu kapitałów i złota z zagranicą. Oczywiście, nie jest wykluczone, że Bank Francuski w niedługim przeciągu czasu jednak obniży swą stopę dyskontową, za czem przemawiać mogą projekty konwersji licznych pożyczek wojennych i powojennych, których terminy waznie przypadają w tym właśnie okresie).

Bank Rzeszy zachowuje narazie rezerwę wobec omawianych wypadków, przyczem istnieją racje, pozwalające pr. wypuszczać, że będzie on dążył do utrzymania swego dyskonta na niezmiennym poziomie.

POROZUMIENIE FABRYK OŁÓWKOW.

„Frankfurter Ztg.” donosi, jako o fakcie zasadniczo dokonany, o ścisłym, posiadającym charakter trzustu, porozumieniu 3 wielkich fabryk ołówek, a mianowicie: „A. W. Faber-Castell Bleistiftfabrik” w Stein pod Norymbergą, „Bleisulf. brik form. Johann Faber A. G.” w Norymberdze i „Kon-1-noor L. & C. Hardtmuth” w Czechosłowacji. Utworzone ma być w Szwajcarii specjalne przedsiębiorstwo o kapitale powyżej RM 20 milja., mające reprezentować wszystkie trzy fabryki, wraz z ich filjami, istniejącymi w Polsce (Hardtmuth-Lechistan w Krakowie), w Rumunji, Brazylii i Stanach Zjeunoczoonych; produkcja tych fabryk obejmuje ołwki grafitowe, chemiczne i kolorowe, suwaki rachunkowe, linje, obsadki, gumę do wycierania, etc. Zjednoczenie produkcji dać może bardzo doniosłe rezultaty, obecnie bowiem każda z fabryk wyrabia około 3.000 gatunków o zbliżonych naogół kwalifikacjach, a wzajemna konkurencja uniemożliwia specjalizację poza tem da się osiągnąć zredukowanie kosztów reklamy oraz znaczne oszczędności dzięki centralizacji zakupów i zbytu. Poza trzema pozostałoby parę mniejszych fabryk niemieckich i stosunkowo liczne fabryki, istniejące w innych krajach, a od trzech wymienionych firm niezależne; na rynku światowym największe znaczenie posiadają fabryki amerykańskie, przewidywane jest jednak uzgodnienie interesów z niemi.

FRANCJA

STAN GÓRNICZWA WĘGLOWEGO. — We francuskim górnictwie węglowym po długich rokowaniach została przeprowadzona niedawno obniżka płac ogólnych blisko o 5%, co uskuteczniło drogą odpowiedniego zmniejszenia dodatków do dniówek zasadniczych.

Ceny węgla w tych okręgach, gdzie nie dociera węgiel, dowożony z zagranicy,

uległy naogół nieznacznemu obniżeniu (mniej więcej o 3%) i w niewielkim zakresie. Natomiast ceny te w rejonach Francji, w których odczuwa się dość silną konkurencję węgla z obcych krajów, są dostosowane do cen węgla zagranicznego.

Przez obniżkę więc płac przemysł węglowy francuski zdąży do zmniejszenia kosztów produkcji, aby tą drogą wzmocnić swe położenie wobec wzrastającej konkurencji węgla obcych krajów. Sprawozdanie bowiem Comité Central des Houillères de France podkreśla, iż w 1930 r. przywieziono do Francji z zagranicy o 2—3 miljn. t węgla za dużo, niż wynikałoby z normalnego układu stosunków. Francuskie przedsiębiorstwa węglowe bez konieczności zwiększenia wydobycia, według wspomnianego sprawozdania, powinny pokryć 63%, a tymczasem w 1930 r. pokryły 61% ogólnego zapotrzebowania na węgiel we Francji (licząc węgiel kamienny oraz koks i brykiety, przeliczone na węgiel). Choć wydobycie to w 1930 r. utrzymuje się w rozmiarach poprzedniego roku, to jednak zmniejszenie zapotrzebowania na węgiel krajowy spowodowało wzrost o 50% zapasów jego na zwalach w kopalniach francuskich t. j. z 2 miljn. na 3 miljn. t. Wysoki stan tych zapasów odbił się niekorzystnie na pracy w kopalniach francuskich w r. b. dzienne wydobycie węgla w styczniu i lutym r. b. obniżyło się o przeszło 7% w porównaniu z r. ub. W tych warunkach przemysł węglowy francuski żąda wprowadzenia specjalnych uprzywilejowanych taryf kolejowych, obostrzeń dla przywozu tego artykułu i t. p., co, oczywiście, w razie uwzględnienia wspomnianych życzeń, może również zahamować przywóz węgla polskiego do Francji.

Dzięki bowiem ożywieniu stosunków handlowych ze strony głównie francuskopolskich towarzystw węglowych, wywóz węgla z Polski w ostatnim trzechleciu zwiększył się przeszło dwukrotnie: z 396 tys. t w 1928 r. na 763 tys. t w 1929 r. i 921 tys. t w 1930 r., co stanowi około 4% ogólnego przywozu tego artykułu do Francji.

A. R.

NIEMCY

WZROST KREDYTÓW ZAGRANICZNYCH W 1930 R. — Emisja papierów wartościowych oraz suma zaciągniętych długoterminowych pożyczek zagranicznych w 1930 r. zwiększyły się w Niemczech znacznie w porównaniu do 1929 r. Według urzędowej statystyki ogólna emisja papierów wartościowych wzrosła z RM 255 milj. w 1929 r. do RM 322 milj. w 1930 r., a więc ponad 26%. Wzrost ten przypada wyłącznie na emisję obligacji, która wynosiła RM 267 milj., podczas gdy w 1929 r. tylko RM 155 milj., czyli że wzrosła o 72%. Emisja akcji za gotówkę zmniejszyła się w dalszym ciągu, spadając z RM 979 milj. do RM 555 milj. Przy obligacjach wzrosła emisja zakładów kredytowych ziemskich, przyczem emisja listów zastawnych oraz obligacji komunalnych podwoiła się. Poza tem wzrosły pożyczki przedsiębiorstw publicznych z RM 03 milj. na 190 milj. oraz pożyczki przedsiębiorstw prywatnych z RM 8 na 38 milj. Nato-

miast pożyczki związków publiczno-prywatnych się ady z RM 388 milj. w 1929 r. do 80 milj. w 1930 r.

Suma zaciągniętych długoterminowych pożyczek zagranicznych wzrosła z RM 349 milj. do 1.177 milj., zatem przeszło trzykrotnie. Z tego przypada na pożyczkę, zaciągniętą przez firmę Siemens, RM 137 milj., na przypadającą na Niemcy część pożyczki Younga RM 455 milj. oraz na pierwszą transzę pożyczki zapalczonej RM 210 milj. Pożyczki krótkoterminowe, zaciągnięte zagranicą, wynoszą RM 190 milj.

O ile chodzi o kraje pochodzenia długoterminowych pożyczek zagranicznych, to na pierwszym miejscu stoją Stany Zjednoczone Am. z udziałem, wynoszącym RM 269.5 milja., czyli 23% ogólnej sumy pożyczek zagranicznych, zaciągniętych w 1930 r. Dzięki pożyczce zapalczonej w wysokości RM 210 milj. zajęła Szwecja drugie miejsce. Trzecie miejsce zajmuje Holandia, której udział wynosi RM 132 milja., czyli 11.2%, na czwartym miejscu stoi Szwajcaria z RM 59 milj. (5.1%). Charakterystyczną rzeczą jest, że wśród wierzycieli brak Wielkiej Brytanii, która w 1929 r. zajmowała trzecie miejsce z udziałem RM 56 milja., czyli 16%.

Warunki długoterminowych pożyczek zagranicznych znacznie się polepszyły. Przeciętne oprocentowanie nominalne spadło z 6.46% do 5.84%. Natomiast pogorszył się przeciętny kurs emisyjny, spadając z 91.45% do 92.32%. Warto jednak zaznaczyć, że warunki tych pożyczek, wprawdzie korzystniejsze w porównaniu do 1929 r., są jednak gorsze od warunków w 1927 r.

A. B.

HANDEL ZAGRANICZNY W KWIECNIU 1931 R.

Według ogłoszonych obecnie danych o handlu zagranicznym Niemiec, wartość przywozu w kwietniu r. b. wynosiła (bez złota i srebra) RM 679.4 miljn. (w marcu 584.0), wartość wywozu (również bez złota i srebra) RM 818.0 miljn. (w marcu 866.9), czyli że saldo dodatnie wynosi RM 138.6 miljn. (w marcu 282.9). Nadwyżka wywozu jest w miesiącu sprawozdawczym o RM 144.3 milja., czyli o 51%, mniejsza w porównaniu do marca r. b., natomiast w porównaniu do kwietnia 1930 r. jest o RM 50.8 miljn., czyli o 58%, większa.

Przywóz w kwietniu zwiększył się w porównaniu do marca o RM 95.4 miljn. Jednak po odliczeniu wartości towaru, przywiezionego na składy wolnocłowe, w wysokości RM 25 miljn., okazuje się, że wartość przywozu jest faktycznie o RM 70.4 miljn. większa od przywozu w marcu r. b. W porównaniu do wartości przywozu w kwietniu 1930 r., przywóz zmniejszył się o RM 209.5 miljn., czyli o 23.6%.

Wywóz zmniejszył się w porównaniu do marca o RM 48.9 miljn., czyli o 5.6%, w porównaniu do kwietnia 1930 r. wywóz jest mniejszy o RM 158.7 miljn., czyli o 16.2%. W liczbach tych zawarty jest wywóz na konto reparacji, którego wartość wynosiła w kwietniu RM 38.3 miljn., natomiast w marcu RM 45.0 miljn.

Udział poszczególnych grup w/g podziału międzynarodowego przedstawia poniżej podana tabela, przyczem dla porównania podano wartość przywozu i wywozu od początku roku oraz w kwietniu 1930 r. (w miljn. RM):

¹⁾ P. „Polska Gospodarcza” zes. 10/1931, str. 407.

	Zwierzęta żywe	Produkty spożywcze	Surowce i półfabrykaty	Wyroby gotowe	Razem
P r z y w ó z					
Styczeń 1931 . . .	8·0	217·3	376·4	115·6	717·3
Luty " . . .	4·6	171·8	331·4	112·5	620·3
Marzec " . . .	5·5	170·5	297·3	110·7	584·0
Kwiecień " . . .	4·9	191·6	367·7	115·2	679·4
Kwiecień 1930 . . .	8·5	241·8	479·6	159·0	888·9
W y w ó z					
Styczeń 1931 . . .	2·6	26·9	170·4	575·1	775·0
Luty " . . .	3·5	24·0	159·7	591·0	778·2
Marzec " . . .	4·1	28·8	171·7	662·3	866·9
Kwiecień " . . .	5·6	32·6	159·9	619·9	818·0
Kwiecień 1930 . . .	5·7	36·7	199·9	734·4	976·7

O ile chodzi o zmiany w poszczególnych grupach przywozu w porównaniu do marca, to uderza w pierwszym rzędzie wzrost przywozu w grupie surowców i półfabrykatów o RM 70·4 miljn., t. zn. o 24%. Zwiększył się również przywóz w grupie produktów spożywczych o RM 21·1 miljn. (12%). Przywóz wyrobów gotowych nieznacznie się tylko zwiększył (o RM 4·5 miljn., czyli 4%). Przywóz zwierząt zmniejszył się o RM 0·6 miljn., czyli o 10%. W poszczególnych grupach wywozu zaszły następujące zmiany w porównaniu do marca r. b. Wywóz w grupie zwierząt zwiększył się o RM 1·5 miljn., czyli o 37%. Zwiększył się przywóz produktów spożywczych o RM 3·8 miljn., czyli o 13%. Zmniejszył się natomiast wywóz surowców i półfabrykatów o RM 11·8 miljn., czyli o 7%. Również zmniejszył się wywóz wyrobów gotowych, przyczem niżka ta wynosi RM 42·4 miljn., t. zn. 6%. Wzrost przywozu surowców tekstylnych: wełny o RM 22 miljn. oraz bawełny o RM 11 miljn. Ten wzrost przywozu nie może być tłumaczony wzrostem sezonowym — jest to raczej zjawisko pewnej poprawy konjunktury, tej właśnie gałęzi przemysłu. Również wzrost przywozu olejów mineralnych — o RM 25 miljn.

Wzrosł ponadto przywóz jaj, pszenicy, żyta, kukurydzy oraz jarzyn, co jest zjawiskiem sezonowym, tak samo, jak zmniejszenie się przywozu owoców południowych.

Główne cofnięcie się wywozu wykazuje, jak już zaznaczono, grupa wyrobów gotowych, przyczem zmniejszył się wywóz wyrobów tekstylnych o RM 13 miljn., przemysłu metalowego o RM 10 miljn., przemysłu chemicznego i farmaceutycznego o RM 7 miljn., przemysłu maszynowego o RM 7 miljn., wzrost natomiast wywóz statków wodnych.

W grupie surowców zmniejszył się wywóz węgla kamiennego i koksu o RM 6 miljn.

Zwiększony wywóz w grupie środków żywności tłumaczy się wzrostem wywozu kartofli o RM 5 miljn.

Na podstawie powyżej przedstawionych liczb można wnioskować, że nastąpiło pewne ożywienie w niektórych gałęziach gospodarczych, na co wskazuje wzrost przywozu surowców, a specjalnie surowców tekstylnych. Wzrost ten nie wskazuje na sezonowe tylko ożywienie. O ile w następnym miesiącu nastąpi dalszy wzrost przywozu surowców, potwierdzi się obecne przypuszczenie, że ma się do czynienia z ożywieniem konjunktury.

Dodatnie saldo bilansu handlowego w pierwszych 4 miesiącach wynosi około RM 640 miljn., podczas gdy w tym samym czasie r. ub. wynosiło tylko RM 140 miljn.

A. B.

POŁOŻENIE PRZEMYSŁU MASZYNOWEGO W KWIECIU 1931 R.

Niemiecki przemysł maszynowy stał w kwietniu pod znakiem dalszego spadku zamówień zagranicznych, natomiast zamówienia krajowe nieco się zwiększyły w porównaniu do ub. miesiąca. W związku z tem zwiększył się stopień zatrudnienia z 43% na 44% normalnego zatrudnienia. Przy tej sposobności trzeba zaznaczyć, że normalne zatrudnienie jest mniejsze od zdolności wytwórczej, czyli od możliwości zatrudnienia.

Przeciętny tygodniowy czas pracy wynosił 42 godzin, t. zn. nie uległ w porównaniu do ubiegłego okresu żadnej zmianie.

Wywóz przemysłu maszynowego na rynki zagraniczne już od roku się zmniejsza, nie w tym jednak stopniu, co wywóz maszyn innych państw. Niemiecki wywóz maszyn stanowi 60% ogólnego niemieckiego zbytu maszyn, co dowodzi, jak wielkie znaczenie posiada rynek zagraniczny dla niemieckiego przemysłu maszynowego. Dlatego też niemiecki przemysł maszynowy broni swoich interesów w związku z pewnymi posunięciami na polu niemieckiej polityki handlowej, a w pierwszym rzędzie zwraca się ostro przeciwko podwyżkom celnym na produkty rolnicze. Przemysł niemiecki, nastawiony na eksport, którego żywotność w dużej mierze zależy od rynku zagranicznego, a w szczególności przemysł maszynowy, podkreśla stale, że prohibicyjne cła rolnicze nie mogą spowodować poprawy położenia rolnictwa niemieckiego, gdyż zagraniczne produkty rolnicze konkurują z produktami niemieckiego rolnictwa w pierwszym rzędzie jakością. Prohibicyjna polityka celną P. Ministra Schielego przynosi natomiast nieobliczalne szkody przemysłowi, a tem samem dotkliwie odbija się na niemieckim bilansie handlowym.

A. B.

WĘGRY

OPIEKA NAD ŚREDNIM PRZEMYSŁEM.

— Od kilku tygodni pisze się w prasie węgierskiej o planach Ministra Handlu Buda, mających na celu stworzenie instytucji, której zadaniem byłaby obserwacja, rewizja i, w danym momencie, sanacja średnich przedsiębiorstw przemysłowych, a która już w niedalekiej przyszłości miałaby być powołana do życia. Jak się okazuje, plany takie stanowią rzeczywistość przedmiot rozważań Ministerstwa Handlu, w którego opracowaniu znajduje się też projekt odpowiedniej ustawy. Do realizacji planów tych jest jednak jeszcze daleko, a to tem bardziej, że narazie potrzebnych na ten cel funduszy Ministerstwa brak.

Do stworzenia pewnego przemysłowego organu rewizyjno-sanacyjnego skłaniają Ministra Handlu dotychczasowe doświadczenia, pouczające w tem, że wielka część tych przedsiębiorstw przemysłowych, które znalazły się w krytycznym położeniu, tylko w ostatniej chwili poznawała zagrożenie swej sytuacji, kiedy jakkolwiek pomoc była już niemożliwa. Rewizji podlegałyby średnie przedsiębiorstwa przemysłowe, istniejące w postaci spółek akcyjnych lub spółdzielni. Organizacja rewizyjna stanowiłaby jedną z sekcji założonego przed kilku laty Przemysłowego Zakładu Hipotecznego, który, posiadając odpowiednich doradców fachowych i własnych rewizorów, byłby w stanie stale śledzić działalność poszczególnych przedsiębiorstw przemysłowych i udzielać w razie potrzeby odpowiednich wskazówek, względnie przyjść w danym momencie przedsiębiorstwu z pomocą. Obowiązkowa rewizja odgrywa zwłaszcza w odniesieniu do przedsiębiorstw, otrzymujących dostawy publiczne, pierwszorzędną rolę. Przedsiębiorstwa takie otrzymują zazwyczaj od państwa większe zaliczki, wewnętrzna kontrola odnośnie wykonania dostaw jest zatem bardzo pożądana.

W sferach przemysłowych odnoszą się do zamierzeń rządowych przychylnie. Obowiązkowa rewizja, połączona z możliwością interwencji sanacyjno-finansowej, może stanowić skuteczny środek zapobiegawczy w wypadkach, grożących upadłością. Skuteczność akcji zależy będzie oczywiście od wielkości kapitałów, które organizacja rewizyjna będzie rozporządzać. W nowym budżecie niema na akcję taką pokrycia, wobec czego Rząd będzie zmuszony o nie się postarać, stworzenie bowiem samej tylko organizacji rewizyjnej bez pieniędzy nie miałoby praktycznego znaczenia.

RUMUNJA

PRZEMYSŁ NAFTOWY W 1930 R.

— Stale pogłębiający się kryzys cen, silnie wzrastająca produkcja ropy, brak porozumienia w sferach naftowych co do środków sanacji, a — w razie ugody — chwiejna polityka Rządu, pomijająca wszelkie propozycje sanacji — oto przyczyny kryzysu w przemyśle naftowym rumuńskim, który to kryzys szczególnie dotkliwie dał się odczuć w ostatnich miesiącach r. ub., mimo zewnętrzne objawy rozwoju. Wydobycie ropy w okresie spawozdawczym było rekordowo wielkie. Zwyżka wydobycia wyniosła 19% w stosunku do 1929 r. (w 1929 r. w stosunku do 1928 r. tylko 13%). Ogólne wydobycie za 1930 r. wyniosło 5.744·0 tys. t (w 1929 r. 4.827·3 tys. t). Wydobycie okręgu Prahowa utrzymało się na poziomie 70% ogólnej produkcji, natomiast wydobycie okręgu Dambowitza nieznacznie się zmniejszyło (z 27% na 24%) na korzyść okręgów Bacau i Buzau.

Z pomiędzy główniejszych towarzystw naftowych największą ilość ropy wydobły: Astra Romana 1.034 tys. t, Steana Romana 840·3 tys. t, grupa Phoenix 613·4 tys. t, Creditul Minier 604·8 tys. t i Roman-American 456·7 tys. t. Wszystkie te towarzystwa są oparte na kapitale zagranicznym, pomimo tego jednak odczuwają bardzo poważnie kryzys cen i zbytu.

Zwyżka wydobycia była wynikiem usilnego wiercenia w latach ubiegłych; w 1928 r. odwiercono 246.852 m, w 1929 r. 312.823 m, w 1930 r. 284.044 m; w 1930 r. nastąpiła więc niżka wiercen o 9·2%, co

jednakże prawdopodobnie nie wpłynęło w 1931 r. na zmniejszenie wydobycia.

Stan szybów na dz. 31/XII 1929 r. i 1930 r. przedstawiał się następująco:

	1929	1930
W wierceniu	543	426
W produkcji	1.761	1.538
Zastanowione	580	1.131

Szczególnie wielka jest liczba szybów zastanowionych; gros tej liczby są to szybki o produkcji małej, których eksploatacja przy obecnych cenach ropy nie opłaca się; znacznie zmniejszyła się też liczba szybów w wierceniu. Dla sanacji sytuacji należy sięgnąć do ograniczenia wydobycia ropy przez zamknięcie całego szeregu szybów, nawet opłacających się obecnie i do ograniczenia wierceń; że takie porozumienie jest możliwe i konieczne, tego przemysł naftowy rumuński miał konkretny dowód w r. ub. z chwilą zawarcia umowy o ograniczenie produkcji, gdyż cena ropy wzrosła prawie w dwójnasób (z 8.000 lei na 15.000 lei za wagon). Niestety, z wielkim trudem zawarty układ trwał zaledwie 3 miesiące. Obecna cena ropy wynosi około 6.000 lei za wagon, podczas gdy średni koszt wydobycia 1 wagonu wynosi około 10 — 12 tys. lei.

W 1930 r. pracowało ogółem 55 rafinerii, które przerobiły 5.651,7 tys. t. (w 1929 r. 4.765,0 tys. t.). Poważnie wzrosła wytwórczość benzyny, gdyż z 18,16% w 1929 r. do 26,9% w 1930 r., właściwie dzięki rozbudowie rafinerii i uposażeniu ich w urządzenia krakingowe, których pojemność z końcem 1930 r. wyniosła 765 tys. t.

Wytwórczość nafty pozostała prawie na tym samym poziomie (20,24%), jak również wytwórczość parafiny i oleju gazowego (0,14% i 11,59%); zmniejszyła się nieznacznie wytwórczość olejów smarowych (1,88%); poważnie spadła wytwórczość mazutu (z 46,23% na 41,59%), co jest zrozumiałe, jako wynik doskonalszej przeróbki.

Wytworzone produkty finalne znalazły, pomimo kryzysu, dobry ilościowo zbytny na rynkach wewnętrznych i zagranicznych, naturalnie na tych ostatnich z dość dużymi ofiarami. Ostatnie miesiące roku sprawozdawczego przyniosły załamanie się syndykatu naftowego i umowy cennikowej, co spowodowało silną konkurencję firm naftowych na rynku wewnętrznym; tem należy tłumaczyć, że spożycie wewnętrzne w 1930 r. jest nieco większe niż w 1929 r. (1.606,6 tys. t. wobec 1.540,5 tys. t.). Zniżka cen na rynku wewnętrznym spowodowała wzmocnienie spożycia produktów naftowych (kupno na zapas). Ceny na produkty naftowe znacznie spadły w porównaniu z 1929 r. i wynoszą obecnie: benzyna 340 — 790 lei, nafta 220 lei, olej gazowy 210 lei, oleje smarowe 1.100 — 1.700 lei, mazut 30 — 50 lei za 100 kg loco rafineria łącznie z opłatami skarbowymi, samorządowymi i podatkiem drogowym.

Jeżeli zważymy, że opłaty te wynoszą dla benzyny 216 — 628 lei, nafty 110 lei, oleju gazowego 140 lei, mazutu 3 lei i olejów smarowych 538 lei od 100 kg, to kwoty, rzeczywiście otrzymywane przez rafinerie względnie biura sprzedaży, są bardzo małe.

Bardzo poważnie wzrósł eksport produktów naftowych, a mianowicie z 2.822,9 tys. t. w 1929 r. do 3.855,5 tys. t. w 1930 r., czyli o 36,6%. Tak poważny eksport jest

wynikiem dużego udziału kapitału zagranicznego w przemyśle naftowym rumuńskim, wynoszącego około 77% (angielski 20%, angielsko-holenderski 20,2%, francusko-belgijski 23%, amerykański 6,6%, włoski 1,7%, inne 4,5%), który stara się pomóc transportom rumuńskim i znajduje zbyt na rynkach zagranicznych dzięki swym wpływom finansowym; bez tego poparcia eksport byłby pod znakiem zapytania. Udział poszczególnych produktów w eksporcie przedstawia się następująco: benzyna 29%, nafta 24,4%, olej gazowy 14,2%, oleje smarowe 1,7%, mazut 29%, ropa 1,7%. Wartość eksportu wyniosła 10.385 mln. lei, podczas gdy w 1929 r. wynosiła 9.532 mln. lei. O ile ilościowo eksport w stosunku do 1929 wzrósł o 36,6%, to pod względem wartości tylko o 8,9%. Mamy więc poważną zniżkę cen, która najwięcej dotknęła naftę i oleje smarowe. Ceny obecne f. o. b. Constantza wynoszą za 100 kg: benzyna 192 — 313 lei, nafta 159 — 245 lei, olej gazowy 106 — 171 lei, mazut 74 — 163 lei.

Poniższa tablica przedstawia rozdział eksportu między poszczególnymi odbiorcami (w tonnach):

	1929	1930
Anglja	300.035	658.970
Włochy	574.714	636.427
Egipt	286.749	402.915
Francja	239.469	365.265
Austrja	195.673	272.530
Węgry	207.673	197.774
Niemcy	212.923	178.035
Jugosławja	117.863	166.986
Czechosłowacja	75.426	108.829
Grecja	115.259	94.033
Bunkier	195.449	396.301

Z eksportu produktów naftowych Państwo uzyskało dochód 108.846 tys. lei (w 1929 r. 80.680 tys. lei) z tytułu cel wywozowych. Gros eksportu odbywa się przez port Constantza (2.924 tys. t.).

W. Ł.

JUGOSŁAWJA

WALUTA ŻŁOTA. — Dekretem z dn. 11 maja r. b., wchodzącym w życie w dn. 28 czerwca r. b., wprowadzona została formalna stabilizacja dinara i ustalenie jego wartości złotej na 26,5 miligramy czystego złota. Bank Narodowy obowiązany jest do wymiany na banknoty wszelkich ilości kruszcu złotego; obieg banknotów pokryty będzie w 35% złotem i walutami, w czem 25% złotem; wywóz złota jest wolny. Plan stabilizacyjny opracowany został przy pomocy eksperta, wyznaczonego przez Bank Francuski; jego realizacja okaże się zaś niezawodnie łatwa, gdyż, jak wiadomo, faktyczna stabilizacja dinara trwa już od połowy 1925 r., co uzyskano własnymi siłami kraju. Również sytuacja budżetowa jest pomyślna, gdyż, jak wiadomo, faktyczna stabilizacja dinara trwa już od połowy 1925 r., co uzyskano własnymi siłami kraju. Również sytuacja budżetowa jest pomyślna, gdyż, począwszy od 1925/26 r., wszystkie budżety były zrównoważone, a nawet zamykały się przewyżką dochodów; budżet na 1931/32 r. preliminowany jest w wysokości 13.210 mln. din., t. j. o 138 mln. din. mniejszej, niż w poprzednim roku budżetowym. W budżecie tegorocznym służba długu publicznego wyrażona jest sumą 1.220 mln. din., a więc mniej niż 10% wydatków całkowitych. Bilans handlowy po okresie stałego zmniejszania się salda pasywnego osiągnął w 1929 r. saldo dodatnie w sumie około 300 mln. din., w r. ub. zaś pomimo ujemnych wpływów

ogólnej depresji gospodarczej nadwyżka przywozu nad wywozem wyniosła tylko 180 mln. din.

Dla tem łatwiejszego przeprowadzenia formalnej stabilizacji waluty zaciągnięta zostaje amortyzująca się w przeciągu 40 lat 7%-owa międzynarodowa pożyczka stabilizacyjna, która zużyta zostanie na opłacenie długu Państwa w Banku Narodowym oraz dla wzmocnienia pokrycia obiegu pieniężnego Pożyczka emitowana będzie we frankach francuskich, szwajcarskich i belgijskich, w dolarach, funtach szterlingów, florenach holenderskich, koronach szwedzkich i czeskosłowackich, oraz w dinarach, przyczem pewnym novum wobec pożyczek powojennych jest, że każdy odcinek opiewa na równowartość wszystkich wymienionych walut; suma całkowita pożyczki wynosi 1.025 mln. fr. fr. Zabezpieczenie pożyczki stanowią dochody Autonomicznego Zarządu Monopoli Królestwa Jugosławji z prawem priorytetu wobec wszelkich pożyczek, mogących być zaciągniętymi w przyszłości. Zarząd Autonomiczny Monopoli istnieje od 1895 r. i jest sprawowany, pod kontrolą Ministerstwa Skarbu, przez Radę, składającą się z 12 członków, wśród których jeden delegat francuski i jeden amerykański; obejmuje on monopole: tytoniowy, solny, zapalczany, bibułki papierosowej, sacharyny, oraz opłaty stempowe. Dochody Zarządu przekraczały w ostatnich latach (oprócz 1928/29) 2 milj. din., a 1930/31 r. preliminowane są w wysokości 1.893 mln. din.; z tytułu dawnych pożyczek obciążona są one sumą około pół miljarda din., która będzie w latach najbliższych wzrastać, by osiągnąć w 1933/34 r. maksimum w wysokości 686 mln. din. Ponieważ obsługa pożyczki stabilizacyjnej łącznie z amortyzacją wynosić będzie 169 mln. din., przeto jej zabezpieczenie wydaje się być zupełnie pewnym. Transza francuska pożyczki stabilizacyjnej, wynosząca 675 mln. fr. fr., wyłożona została do subskrypcji w dn. 18 b. m. przy kursie emisyjnym 87,5%.

SZWECJA

SYTUACJA GOSPODARCZA. — Pierwsza połowa r. ub. okazała się dla Szwecji na tyle pomyślną, iż zaliczono ją do nielicznych krajów, nieobjętych kryzysem światowym; natomiast w drugiej połowie roku zaznaczyło się dosyć wyraźnie pogorszenie sytuacji, wpływające na rezultaty całoroczne. Przejawy kryzysu odbiły się również na budżecie państwa, zamkniętym deficytem 37 mln. Kor. (suma całkowita 851 mln. Kor.), przyczem przewidziano specjalne dotacje na pomoc rolnictwu, głównie uprawie buraka cukrowego, oraz na prace inwestycyjne (elektryfikacja linii kolejowej Sztokholm — Malmö), mające ożywić przemysł. Handel zagraniczny dał w r. ub. deficyt w wysokości 130 mln. Kor. wobec salda aktywnego w sumie 30 mln. Kor. w 1929 r.; przyczyną było zacieśnienie się zagranicznych rynków zbytu dla głównych towarów eksportowych, jak drzewo, celuloza, żelazo, podczas gdy import wzrósł o 135 mln. Kor. Przemysły, pracujące dla rynku wewnętrznego, znajdowały się naogół w lepszej sytuacji od przemysłów eksportowych. Znaczące ograniczenie produkcji nastąpiło w przemyśle tartacznym, który planuje na 1931 r. redukcję wytwórczości o 20% wobec konkurencji rosyjskiej. Fabryki celulozy w wyniku po-

rozumienia europejskiego zmniejszyły swą produkcję w październiku r. ub. o 15%. Hutnictwo żelazne ucierpiało głównie w końcu roku, odczuwając zwłaszcza konkurencję zagraniczną, której ceny spadły silnie od wewnętrznych; wywóz spadł z 279.800 t w 1929 r. do 197.500 t, podczas gdy przyóz wzrósł z 445.100 t do 453.100 t. Produkcja żelaza i stali była o 17,5% niższa od stanu z 1929 r. Ogólny wskaźnik produkcji dla całego roku obliczony został przez Svensk Finanstidning na 131 wobec 135 w 1929 r., jednak w grudniu r. ub. wyniósł 120 wobec 151 w styczniu r. ub. Spadek indeksu spowodowany był stanem kopalń rudy żelaznej, przemysłu żelaznego i stalowego, drzewnego, celulozowego, papierniczego, a więc naogół artykułów produkcyjnych, podczas gdy indeks towarów konsumpcyjnych wzrósł z 111 do 116.

Zamknięcia rachunkowe przedsiębiorstw przemysłowych wykazują wprawdzie objawy kryzysowe, jednak dywidendy uległy stosunkowo nieznacznej redukcji. Przedsiębiorstwa okrętowe przetrzymały wyjątkowo trudny rok ubiły względnie pomyślnie. Stocznie pracowały z całą intensywnością i dopiero późno odczuły spadek zamówień. W przemyśle maszynowym najwięcej ucierpały fabryki wirówek, eksport łożysk kulkowych spadł o 13%, zamówienia w przemyśle telefonicznym spadły, natomiast przemysł elektryczny pracował przy pełnym zatrudnieniu. Dywidendy bankowe utrzymały się na poziomie 1929 r., z wyjątkiem Sveriges Riksbank, który jednak w 1929 r. dał rekordową dywidendę 21,9%, a w r. ub. obniżył ją do i tak wysokiego poziomu 16,1%.

Pierwszy kwartał r. b. potwierdza pogląd ogólny, że Szwecja nie tylko późno odczuła kryzys światowy, lecz broni się przed jego skutkami z dużym powodzeniem. Giełdy wykazały poważnąwyżkę kursów, głównie dotyczącą przedsiębiorstw kreugerowskich. Wskaźnik produkcji osiągnął w marcu poziom 122, po przejściowym spadku w styczniu do 113. Ilość protestów wekslowych i upadłości utrzymuje się od szeregu miesięcy na niezmiennym poziomie. Jedynie przemysł eksportowy, z żelaznym na czele, odczuwają poważniejsze trudności.

HISZPANJA

PRYWÓZ SOWIECKICH PRZETWORÓW NAFTOWYCH. — W wyniku pertraktacji między zarządem hiszpańskiego monopolu naftowego i delegatami sowieckimi zawarta została umowa, przewidująca dostawy ropy rosyjskiej aż do końca 1934 r.; oficjalnie zaakceptowanie tej umowy przez Ministra Skarbu miało miejsce w dn. 21 b. m. Umowa przewiduje roczny kontyngent importowy benzyny w ilości minimum 875 tys. t i maksimum 1.225 tys. t, olejów gazu 140 tys. t i opałowych 150 tys. t. Cena ustalona będzie przy uwzględnieniu sytuacji na rynku światowym, jednak w sposób dla Hiszpanii korzystny, tak iż przewidywane jest osiągnięcie na tej drodze oszczędności w sumie 61 mln. pesetów. Jednocześnie Sowiety zobowiązują się do zakupienia towarów hiszpańskich za równowartość 70% swych dostaw naftowych. Jak wiadomo, Hiszpania była ważnym rynkiem zbytu dla ropy sowieckiej już od 1927 r., przyczem dostawy stale rosły; z początkiem jednak r. b. nastąpiło pewne zahamowanie, które obecnie będzie zapewne wyrównane.

GRECJA

BALKAŃSKA IZBA HANDLOWA. — Obyta w Atenach Balkańska Konferencja Ekonomiczna zaprojektowała utworzenie międzybalkańskiej izby przemysłowo-handlowej, polecając opracowanie statutu Ateńskiej Izby Handlowej. Konferencja wysunęła również projekt organizowania dorocznego targów bałkańskich, z których pierwszy miałby się odbyć w tym roku w Salonikach, oraz projekt stworzenia we wszystkich stolicach państw bałkańskich, z Turcją włącznie, muzeów handlowych.

Z. S. R. R.

ORGANIZACJA SOWCHOZÓW. — Sprawozdania z obrad VI Zjazdu Rad Z. S. R. R. (marzec 1931 r.) zawierają ciekawy materiał, dotyczący rozwoju i działalności sowchozów (gospodarstw sowieckich) i kołchozów (gospodarstw kolektywnych). O ile można wierzyć przytoczonym liczbom i danym, sprawa organizacji sowchozów, które, po myśli sowieckich sfer kierowniczych, powołane są do odgrywania roli wielkich fabryk zboża i innych produktów rolnych, rozwija się pomyślnie. Stosownie do zatwierdzonego w 1928 r. planu, sowchozy zbożowe ku końcowi „piatiletki” miały być zorganizowane na obszarze 5 mln. ha, przyczem produkcję ich obliczono na 26 mln. q zboża handlowego. Mimo zastrzeżeń i krytyki, z którą projekt ten się spotkał ze strony „prawicowych oportunistów” i „kontrrewolucyjnych ideologów”, zamierzenia powyższe zostały zrealizowane, przynajmniej ilościowo, w zupełności. W połowie marca r. b. liczba sowchozów, ziencoczonych w syndykacie zbożowym (Ziarnotrest), wyniosła 175, a obszar przydzielonej do nich ziemi ornej — około 10 mln. ha. Przeciętny obszar sowchozu wynoszący w 1929 r. 40 tys. ha, podniósł się w r. b. do 55 tys. ha; poszczególne sowchozy liczą do 200 tys. ha. Obszar, zasiany zbożem, wynosił w 1929 r. 250 tys. ha, w 1930 r. 1.750 tys. ha; w 1931 r. obszar zasiany ma wynieść 5 mln. ha, w 1932 r. 7.200 tys. ha, w 1933 r. zaś 9.500 tys. ha. W 1930 r. sowchozy dostarczyły 5 mln. q zboża handlowego, a więc przeznaczzonego na eksport, w 1931 r. zaś mają dostarczyć takiegoż zboża 26 mln. q. Poza tem w r. b. sowchozy mają zasiać 75.000 ha soi (*Sonia hispida*), 100.000 ha kukurydzy i 10.000 ha ryżu oraz okazać pomoc kołchozom przy uprawie gleby i siewie na obszarze 500.000 ha.

Olbrzymie obszary zasiewów w sowchozach wymagają całkowitego zmechanizowania gospodarki, wielkich ilości traktorów, samochodów i narzędzi rolniczych oraz poważnych inwestycji na budowę, drogi etc. W 1929 r. i 1930 r. zbudowano (w m³): domów mieszkalnych 1.640.000, budowli komunalnych i o przeznaczeniu kulturalnym 1.320.000 i gospodarczych 2.140.000; ogólna kubatura budowli, które mają być zbudowane w 1931 r., wynosi około 7 mln. m³. Drogę maistralnych zbudowano dotychczas 6.200 km, a w 1931 r. ma być zbudowane 11.000 km. Siła traktorów, które znajdują się w posiadaniu sowchozów wynosi około 450.000 koni parowych. Liczba uniwersalnych maszyn do sprzątania zboża (kombajner), wynosząca w 1929 r. zaledwie 45, w roku następnym podniosła się do 1.600, w r. b.

zaś ma osiągnąć 6 000; za pomocą tych maszyn zdjęte będzie do 65% całego urodzaju.

Byłoby przedwczesnie wyciągać jakieś wnioski o rezultatach organizowania sowchozów na tak olbrzymią skalę i znaczeniu masowej produkcji zboża, opartej na jak n. jdalej posuniętej mechanizacji. W każdym razie koncepcja olbrzymich „fabryk zbożowych”, zasługująca na pełną uwagę krajów, produkujących zboże, budzi poważne wątpliwości, od których usunięcia w znacznej mierze zależy powodzenie całej imprezy. Podstawą omawianej „fabrycznej” produkcji zboża jest wszechstronna mechanizacja sowchozów, a więc nie tylko zaopatrzenie ich w odpowiednią ilość maszyn i narzędzi, przede wszystkim traktorów, kombajnerów i samochodów, lecz i umiejętne i sprawne wykorzystanie ich pracy, co z kolei wymaga bardzo licznej wykwalifikowanej personelu kierowniczego i robotniczego. Otóż w tej dziedzinie w sowchozach nie wszystko jest w porządku. Mimo zabiegów o przygotowanie w specjalnych szkolno-doświadczalnych sowchozach (na Kaukazie północnym i w Kazakstanie) „proletarjackich inżynierów” i wykwalifikowanych robotników, w bardzo wielu sowchozach odczuwa się dotkliwy brak odpowiedniego personelu, istniejący zaś częstokroć nie posiada elementarnej znajomości rzeczy i z reguły traktuje cały inwentarz maszynowy w sposób „barbarzyński”. Nieznajomość rzeczy, brak zainteresowania, opieszałość, niedbalstwo, bezład i wypływające stąd straty czasu i stałe niszczenie inwentarza należą do zjawisk najpowszejdniejszych. Psucie i niszczenie traktorów i samochodów, oraz innych maszyn i narzędzi rolniczych przybrało tak znaczne rozmiary, że sprawców postanowiono nadal karać w drodze kryminalnej. Rzecz wątpliwa, czy wobec stosunków, panujących w Sowietach, można liczyć na poprawę w tym względzie. Rachunkowość, nadzór i kontrola nad produkcją w sowchozach prawie nie istnieją; roboty polne odbywają się z opóźnieniem, byle jak, bez należytego przygotowania i uwzględnienia wciąż zmieniających się okoliczności. Zagadnienia agronomiczne, wypływające z forsownej uprawy zbóż na obszarze sowchozów, wyczerpania gleby etc., wcale nie cieszą się zainteresowaniem. Wobec takich okoliczności, opłakanego stanu transportu, niskiej jakości produkowanych w kraju maszyn i narzędzi rolniczych oraz chaotycznej gospodarki nie ulega, chyba, wątpliwości, że wykonanie wyżej wymienionego planu rozwoju produkcji zbożowej da się osiągnąć tylko na papierze; w najlepszym razie plan może być wykonany częściowo, za cenę niewspółmierną z wydatkami i kosztem ludności pracującej. Tem bardziej beznadziejne jest wykonanie postanowienia Centralnego Komitetu Partji Komunistycznej o podniesieniu w 1931 r. jakości produkcji sowchozów, podwyższeniu wydajności zbóż o 20%, o obniżeniu kosztów roboty traktorów też o 20% i t. p.

Poza sowchozami zbożowymi rządy sowieckie organizują sowchozy hodowlane i inne. W 1930 r., według danych sowieckich, zorganizowane zostały syndykaty hodowlane: „Sotowod”, obejmujący 140 sowchozów o 20 mln ha obszaru (12 mln sztuk bydła), „Swinowod” z 350 sowchozami o 12 mln ha (218 tys. nierogacizny) i „Owcewod”, jednoczący 115 sowchozów o łącznym obszarze 13 mln ha (27 mln. szt. owiec). Dalej zorganizowane zostały: związkowy „Mastotrest” z 52 sowchozami

(1,3 miljn. ha; 50 tys. sztuk bydła) i liczne „republikańskie” sowchozy z hodowlą koni, ptactwa, produkcją masła i t. p. Poza tem przystąpiono do zorganizowania syndykatu sowchozów (56) z produkcją lnu (8 tys. ha zasiewu lnu i konopi)

i syndykatu sowchozów (16), produkujących bawełnę (45 tys. ha zasiewu). Stosownie do dyrektyw VI Zjazdu Rad, produkcja handlowa wszystkich sowchozów sowieckich ma rozwijać się w sposób następujący:

	1931	1932	1933
Wartość produkcji w rublach (ceny 1930 r.)	550 — 600 miljn.	1 0 — 1 1 miljd.	2 — 2 1 miljd.
Zboże — miljn. pudów	190 — 195	290	400
Mięso — „ „	6 — 6 5	20	45
Masło — „ „	—	1 3	2 5
Buraki cukrowe „ „	230	320	400
Bawełna (włókno) „ „	2 — 2 5	4 5	6 5
Włna — tys. „	400	650	1.300

Liczy powyższe wyglądają imponująco: ale czy nie pozostaną one w dziedzinie dyrektyw, planów i marzeń bolszewickich? Sowieckie sfery kierownicze są niesłychanie dumne z sowchozów, uważając je słusnie za niepraktykowany nigdzie na świecie typ warsztatów rolnych. Szczególnie imponują im olbrzymie obszary poszczególnych sowchozów, przewyższające kilkakrotnie obszar największych obiektów rolnych w Stanach Zjednoczonych Am. Zdaniem menterów sowieckich Z. S. R. R. jest prawdziwym pionierem w dziedzinie nowych dróg rozwoju produkcji rolnej, ponieważ sowchozy uważać należy nie tylko za najbardziej celową i doskonałą formę organizacji pracy w rolnictwie i potężny czynnik, pracujący na korzyść wielkich warsztatów rolnych, a więc i kolektywizacji, lecz i za szkoły nowej techniki i wszelkich ulepszeń w rolnictwie. Wydaje się jednak, że przyszłość zgótuje w tej dziedzinie nie jedną przykrą niespodziankę i nie jedno rozczarowanie, gdyż projekty i plany, oparte na fantazji, przymusie i wierze w potęgę komunizmu, lecz nie liczące się z wymaganiami rzeczywistości, a częstokroć i zdrowym rozsądkiem, zwykle zawodzą. Doskonałym przykładem w tym względzie jest zupełne fiasco uprawy bawełny w Rosji południowej i na Kaukazie północnym, gdzie zasiewy bawełny, obejmujące w 1930 r. około 150.000 ha i mające dać około 61.000 t włókna, dały zaledwie około 8.000 t materiału, przeważnie zepsutego przez przymrozki i deszcze i nie nadającego się do użytku; w sowchozach Dagestanu, gdzie stosunki klimatyczne są może najbardziej łagodne, zginęło do 85% całego plonu.

M.

TURCJA

SPIS LUDNOŚCI. — Spis ludności z dn. 28 października 1927 r. dopiero niedawno doczekał się więcej szczegóło-

wych opracowań, o tyle ciekawych, że mamy do czynienia z pierwszym wogóle spisem ludności w tym kraju, przeprowadzonym wśród trudności, zupełnie niezromialych w warunkach europejskich; dość przypomnieć, że trzeba było dokonać prac przygotowawczych tak prymitywnych, jak oznaczenie nazwami ulic w miastach i ponumerowanie domów, a w czasie spisu konieczne było ograniczyć swobodę poruszania się ludności do minimum, gdyż prowadzący spis opierać się musieli więcej na osobistym stwierdzeniu stanu faktycznego niż na zeznaniach. Trudności te, wraz z wielkim opóźnieniem w opublikowaniu danych, odbierają spisowi dużo jego zasadniczej wartości, niemniej stanowi on najlepsze, właściwie zaś jedyne źródło informacyjne odnośnie zagadnienia ludnościowego w Turcji.

Ogólna liczba ludności wyniosła 13.648.270 osób, z czego 12.607.601, t. j. 92,4%, przypada na Turcję azjatycką, i 1.040.669 osób, t. j. 7,6%, na europejską; w liczbie ogólnej mężczyźni stanowili 48,1% (6.563.879 osób) i kobiety 51,9% (7.084.391 osób). Decydującą większość ludności (około 80%) stanowią mieszkańcy małych miejscowości wiejskich, liczących poniżej 5.000 mieszkańców; gmin, mających powyżej 10.000 mieszkańców, naliczono 71 z ludnością, stanowiącą około 16% całego zaludnienia kraju. Największym miastem jest Stambuł, liczący wraz z przedmieściami 669.869 mieszkańców, na drugim miejscu stoi Izmir (Smyrna) z 153.924 mieszkańców, stolica państwa Ankara (Angora) miała tylko 74.553 mieszkańców. Liczba osób, czynnych zawodowo, okazała się niezwykle niska, a mianowicie wyniosła tylko 39,3% ludności (mężczyźni 54,8%, kobiety 24,8%), co wynika z techniki spisu i, zwłaszcza, z niewliczenia do zawodowo czynnych członków rodzin, zatrudnionych w rolnictwie.

otrzymany w ten sposób podział ludności według zawodów przedstawia się następująco:

Z a w ó d	Ogółem		Mężczyzn		Kobiet	
	tys. osób	%	tys. osób	%	tys. osób	%
Rolnictwo	4.368.1	81.6	2.678.7	74.5	1.689.3	96.2
Przemysł i rzemiosło	299.4	5.6	266.9	7.4	32.5	1.8
Handel i komunikacje	272.2	5.1	263.1	7.3	9.1	0.5
Wojsko i funkcjonariusze państwowi	236.7	4.4	235.2	6.5	1.5	0.1
Zawody wolne	52.7	1.0	45.2	1.3	7.4	0.4
Inne	122.3	2.3	105.3	3.0	16.9	1.0
Razem:	5.351.2	100.0	3.594.5	100.0	1.756.7	100.0

Dane, dotyczące wieku, dowodzą stosunkowo bardzo znacznej liczby młodzieży, a mianowicie osób poniżej 20 lat wieku było 48% (mężczyzn 51%), między 20 a 60 lat 47% (mężczyzn 42%) i powyżej

60 lat 5%; przyczyną tego są zapewne straty wojenne, poza tem jednak należy przypuszczać, iż następne spisy stwierdzą przyrost ludności silniejszy, aniżeli to przyjmowano dotąd. Do religii mahome-

kańskiej należało 97,4% ludności, do chrześcijańskich 1,9%, mojżeszowej 0,6%. Jako mowę rodzinną podało język turecki 86,4% ludności, kurdyjski 8,7%. Turecką przynależność państwową posiadało 96,8% ludności, cudzoziemców było 86.693 osób, z czego 26.431 Greków i 11.573 Włochów.

SPRAWY CELNE ORAZ REGLAMENTACJA HANDLU ZEWN. W PAŃSTW. ZAGR.

PRZEGLĄD ZMIAN CELNYCH, DOKONANYCH W 1930 R. W NAJWAŻNIEJSZYCH PAŃSTWACH. — Jak w latach poprzednich, tak i w r. b. publikujemy przegląd zasadniczych zmian celnych, jakie w ciągu 1930 r. wprowadzone zostały w poszczególnych państwach. Naogół, mimo zjawienia się w tym roku koncepcji „pokoju taryfowego”, mimo pozornej chęci poszczególnych państw do stabilizacji swych cel, rozszerzającej się z każdym miesiącem kryzys gospodarczy spowodował, że zmian tych było stosunkowo dużo i to przeważnie w kierunku zwykłym. Fala podwyżek, zaczęwszy się od trwających od 1929 r. obrad nad podwyżkami taryfy celnej w Stanach Zjednoczonych, szczególnie ostro zaznaczyła się na gruncie europejskim, na pierwszy plan wysuwając Niemcy. Wydaje się jednakowoż, że mimo tak dużych przesunięć w kierunku zwykłym, r. b. przyniesie szereg dalszych utrudnień taryfowych w handlu zagranicznym poszczególnych państw.

W 1930 r. nowe taryfy celne wprowadzone zostały w styczniu w Portugalji i Szwecji, w lutym w Egipcie, a w czerwcu w Stanach Zjednoczonych, przyczem dominującą tendencją w tych nowych taryfach jest tendencja zwykła, szczególnie zaś jeśli chodzi o taryfę egipską i Stanów Zjednoczonych. Podwyższenie w czerwcu agia w Bułgarii (przy przeliczeniu cła ze złota na walutę papierową) także w praktyce przedstawia się jako podwyżka wszystkich stawek taryfy. W podobny zresztą sposób traktować należy dekret chiński, opierający cła na podstawie złotej. W dn. 29/XII ogłoszona została nowa taryfa celna w Chinach. W ciągu zaś 1931 r. oczekuje się wydania nowych taryf lub rewizji istniejących w Kanadzie, Estonji i kilku innych państwach. Niezależnie od generalnych rewizji taryf, najważniejszymi zmianami objęte zostały taryfy australijska i kanadyjska. Obie te taryfy zostały znacznie podwyższone w szeregu pozycji, przyczem zaznaczyć należy, że równocześnie rozszerzone zostały preferencje dla towarów brytyjskich. Zmiany nastąpiły także w zakresie cel indyjskich na wyroby bawełniane, w Nowej Zelandji zaś rozszerzone zostały również preferencje brytyjskie.

Z mniejszych zmian wymienić należy rewizję taryfy celnej w Chile (w grudniu). W krajach Europy środkowej i wschodniej wiele było podwyżek, dotyczących w przeważnej mierze artykułów rolni zych i hodowlanych. Także i zmiany w istniejących traktatach handlowych spowodowały szereg przesunięć w zakresie cel konwencyjnych o znaczeniu ogólnem wobec faktu, że niemal wszystkie państwa europejskie powiązane są ze sobą KNU. W kilku wypadkach wygaśnięcie traktatów spowodowało podwyżkę stawek.

Europa

Albania. — Nowa taryfa, którą wprowadzono z początkiem roku sprawozdawczego, jest zasadniczo identyczna z taryfą, poprzednio obowiązującą. W marcu szereg stawek został obniżony, zawdzięczając to wejściu w życie traktatu z Francją.

Austria. — Częściowa rewizja taryfy, przeprowadzona w lipcu, spowodowała kilka podwyżek, jak również nieznaczną ilość obniżek stawek celnych. Jednakowoż większość podwyżek nie weszła w życie ze względu na ich związanie traktatowe. Dalsze zmiany nastąpią, gdy wejdzie w życie podpisany w kwietniu traktat austriacko-niemiecki. Podwyższone zostało cło na cukier. System „Einfuhrscheinów” został rozszerzony w styczniu na konie, masło i sery.

Belgia. — Pewne zmiany w wysokości ceł spowodowało wprowadzenie w życie w lipcu r. ub. traktatu ze Szwajcarią.

Bułgaria. — Ogólna podwyżka ceł nastąpiła w czerwcu, kiedy to koeficient przeliczenia złotej lewy na papierową został podwyższony z 20 na 27 (dla pewnych towarów jednakowoż ustalony został niższy koeficient). Nowa generalna rewizja taryfy celnej jest w przygotowaniu.

Czechosłowacja. — Szereg zmian poczyniono w ciągu roku w taryfie, m. in. podwyższono cła na zboże, bydło i mięso. Kilka niżek celnych weszło w życie we wrześniu, kiedy zaczął obowiązywać nowy traktat handlowy z Rumunją; jednakowoż wygaśnięcie w grudniu traktatu z Węgrami z 1927 r. spowodowało szereg podwyżek celnych, godzących poważnie w polski eksport do tego kraju.

Dania. — Zmiany, dokonane w ciągu roku, są drugorzędного znaczenia.

Estonia. — W maju zredukowane zostało cło na wódki i tkaniny jedwabne. W ciągu roku poza tem przeprowadzono szereg zmian o małym stosunkowo znaczeniu. W opracowaniu jest nowa taryfa celna.

Finia. — W styczniu 1930 r. cła na szereg towarów (m. in. na pewne gatunki tekstyliów, wyroby pończosnicze, gramofony i wyroby gumowe) zostały podwyższone. Jeśli chodzi o niektóre tkaniny bawełniane, to cła zostały później w kwietniu nieco obniżone. Ponadto w ciągu roku inne zmiany w stawkach celnych miały mniejsze znaczenie, w listopadzie zaś, w związku z nowym budżetem, ogłoszone zostały pewne nowe podwyżki, których część nawet przed 1931 r. została wprowadzona w życie.

Francja. — W kwietniu ustanowione zostały cła specyficzne dla samochodów i ich części, w miejsce dotychczas istniejących ceł ad valorem. W ciągu roku podwyższone zostały cła na zboża i pewne inne produkty rolnicze, obecnie zaś są rozważane projekty poprawy pewnych anomalij taryfy oraz podwyżki ceł w odniesieniu do pewnych produktów rybnych, kawy, gumi, manioku i tapioki.

Francuskie posiadłości. — We Francuskiej Afryce Zachodniej zmiany w taryfie celnej, dokonane w ciągu roku, dotyczą m. in. także tkanin bawełnianych (podwyżka). W Indochinach Francuskich rozważany jest obecnie projekt zastąpienia istniejących cel tranzytowych przez jedną stawkę, wynoszącą 4% ad valorem. W Syrii dokonano w ciągu roku szeregu zmian w taryfie celnej, bądźto podwyżek, bądź obniżek, niektóre artykuły wyłączono z taryfy, robiąc je wolnoctwami (m. in. dotyczy to węgla i różnych

gatunków przędzy). Unja celna między Francją a Tunisem poczyniła nowy krok naprzód, przez wydanie w grudniu 1929 r. nowego dekretu, rozszerzającego listę towarów, które, o ile przychodzą z Francji, nie podlegają ocłeniu, o ile zaś z innych krajów, clone są wedle stawek taryfy francuskiej.

Grecja. — Rewizja traktatu z Francją w kwietniu spowodowała podwyżkę szeregu stawek taryfy. W maju i lipcu wydano rozporządzenia, uzupełniające taryfę, które poczyniły pewne zmiany w jej tekście, głównie w kierunku zwykłym.

Hiszpania. — W lipcu podwyższono cła na automobile, motocykle, maszyny do szycia, filmy i farby syntetyczne. W maju zaś została zredukowana lista towarów, wymagających świadectw pochodzenia.

Holandia. — Jedyne zmiany, dotyczące ceł, zaszły w ciągu roku w odniesieniu do cukru i wyrobów, zawierających cukier. Cła na te artykuły zostały obniżone w lutym, już jednak w sierpniu podwyższono je znowu. Od stycznia 1931 r. ma być wprowadzona w życie podwyżka akcyzy od alkoholu i napojów alkoholowych.

W Indiach Holenderskich — wprowadzono generalną podwyżkę taryfy celnej o 10%, na razie tylko na okres 1931 r.

Jugosławia. — Naskutek wprowadzenia w życie w początku roku sprawozdawczego traktatu jugosłowiańsko-hiszpańskiego zostały obniżone stawki celne na pewne towary, m. in. na pewne tkaniny bawełniane i wełniane. W ciągu roku dokonano także kilku innych zmian w zakresie taryfikacji, podwyższając cła na kawę, herbatę i gramofony.

Niemcy. — Z początkiem roku przeprowadzono ustawą z grudnia 1929 r. pewne obniżki stawek, jakkolwiek tą samą ustawą pewne stawki zostały również podwyższone. W kwietniu nastąpiły pierwsze znaczniejsze podwyżki. Nie wszystkie jednak mogły zacząć obowiązywać od razu ze względu na fiksację niektórych pozycji w traktatach handlowych, które musiały być zrewidowane. Dotyczy to stawek na aluminium, masło i zboża. Cła na zboża i inne artykuły rolnicze były jeszcze kilkakrotnie podwyższone w ciągu roku; w marcu zaś podwyższono cła na kawę i herbatę. Nie obowiązujący jeszcze do końca 1930 r. traktat niemiecko-austriacki przewiduje obniżki niektórych stawek, jednakowoż równocześnie zwalnia inne od fiksacji, przez co spowoduje ich podwyżkę.

Norwegia. — Tylko pewne nieliczne zmiany poczyniono w taryfie celnej w ciągu roku. M. in. dotyczy to obniżki stawek na owies i produkty owsiane, kawę i cukier.

Portugalia. — W dn. 6 stycznia wprowadzono w życie nową taryfę celną; w stosunku do poprzednio obowiązującej ma ona naogół stawki wyższe, lecz równocześnie z wprowadzeniem jej w życie opłaty, pobierane przy imporcie, zostały bądźto zniesione, bądź znacznie zredukowane. Opłaty te wynosiły około 6% ad valorem; w ciągu roku dokonano także pewnych innych, nieznaczących zmian w taryfie. W Mozambiku podwyższono szereg stawek na towary pochodzenia obcego, obniżając je równocześnie dla towarów portugalskich.

Rumunia. — Pewne zmiany zostały przeprowadzone przy pomocy dekretów, większość jednak wynika z zawarcia traktatów z szeregiem państw. Traktaty te

(z Hiszpanją, obowiązujący od maja, z Polską — z lipca, z Włochami — z września, z Czechosłowacją — z września, i z Norwegią, również z września) spowodowały obniżenie szeregu stawek, m. in. na tkaniny bawełniane, pewne wyroby żelazne i stalowe oraz maszyny.

Szwajcaria. — W lipcu, przez wprowadzenie w życie zrewidowanego układu handlowego z Belgią, pewne stawki uległy obniżce. Inne zmiany, o mniejszym znaczeniu i to tak podwyżki, jak i obniżki, zostały przeprowadzone drogą dekretów.

Szwecja. — Od stycznia 1930 r. weszła w życie nowa zrewidowana taryfa celna, jednakowoż rewizja miała tylko w zasadzie charakter techniczny i merytorycznie w wysokości stawek właściwie zmian nie wprowadziła.

Węgry. — Obniżenie szeregu stawek wprowadziło wejście w życie w lipcu umowy handlowej z Francją. W drodze dekretów przeprowadzono w ciągu roku pewne podwyżki, m. in. na cukier, kawę i herbatę. W grudniu wygasł traktat z Czechosłowacją z 1927 r., i istniejące naskutek tego traktatu cła konwencyjne zostały zastąpione przez znacznie wyższe stawki taryfy generalnej.

Włochy. — Ogólna tendencja, przebijająca w wcale licznych dekretów, wydanych w ciągu roku, była protekcjonistyczna. Tylko kilka o mniejszym znaczeniu obniżek spowodowało wprowadzenie w życie we wrześniu traktatu z Rumunją. Jak zwykle, przeprowadzono również szereg zmian w liście towarów, które mogą być wpuszczane do kraju bez cła, ze względu na potrzeby przemysłu lub obrót uszlachetniający. W Tripolisie i Cyrenajce podwyższono cła na tkaniny bawełniane nie włoskiego pochodzenia.

Wielka Brytania i Irlandia. — W kwietniu zostały podwyższone cła na piwo. W dn. 30 czerwca wygasły ustanowione przez ustawę finansową z 1925 r. cła na lasety i koronki, cła zaś na wyroby nożownicze, rękawiczki i koszulki do lamp, ustanowione przez ustawę o cłach ochronnych, przestały obowiązywać od 22 grudnia. W ciągu roku szereg artykułów chemicznych został wzięty z pod płacenia ceł kluczowych. W Irlandji w czerwcu zostało niżone cło na wino. W listopadzie ustanowione zostało cło w wysokości £ 5 od cwt masła. Komisja taryfowa rozważa celowość dalszego podwyższenia tej stawki.

Afryka

Egipt. — Od dn. 2 lutego r. ub. obowiązuje całkowicie zrewidowana nowa taryfa celna. Jest ona w przeważnej mierze oparta na cłach specyficznych, jednakowoż występuje w niej również pewna ilość ceł ad valorem. Nowa taryfa jest obliczona na to, aby przynieść skarbowi egipskiemu więcej dochodów niż dotychczasowa, wynosząca dla wszystkich towarów 8% ad valorem, jednakowoż podkreślić należy, że ustalone dla szeregu towarów nowe cła są niższe od dotychczas obowiązujących. W lipcu zostały pewne stawki podwyższone, m. in. na cukier, wyroby cukiernicze i czekoladę. Ostatnie podwyżki ceł nastąpiły w grudniu, obejmując znowu cukier, a ponadto także zboża i mąki.

Kenia, Uganda i Tanganyika. — W kwietniu weszła w życie nowa taryfa celna, obejmująca po raz pierwszy wszystkie 3 terytoria z wyjątkiem nielicznych stawek, t. zw. zawieszonych, które obowiązywać mają tylko dla Kenji. W znacznej większości cła zostały obniżone, z wy-

jątkiem piwa, cygar i papierosów oraz kilku innych towarów.

Unja Południowo-Afrykańska. — Pewna ilość stawek została w ciągu roku podwyższona, między innymi stawki na niektóre typy gotowych ubrań, obuwie gotowe damskie, zapalki i filmy kinematograficzne.

A meryka

Argentyna. — W grudniu 1930 r. Rząd argentyński wprowadził w życie 50% redukcji stawek celnych na tkaniny, chusteczki i pończochy z prawdziwego lub sztucznego jedwabiu.

Boliwia. — W ciągu roku sprawozdawcze o przeprowadzono tylko nieliczne zmiany w taryfie celnej. W kwietniu wprowadzono wprawdzie dopłatę celną w wysokości 30 i 50% od pewnych typów towarów luksusowych, w kilka miesięcy później została ona wszakże zniesiona. W przygotowaniu jest obecnie nowa taryfa celna.

Chile. — W ciągu roku przeprowadzono tylko niewielką ilość zmian w taryfie celnej, między innymi podwyższono cło na oleje samochodowe, samochody i ich części. W grudniu jednakowoż wydany został dekret, postanawiający, że około 400 stawek taryfy, odnoszących się do towarów, które mogą być w dostatecznej ilości wyprodukowane przez przemysł chilijski, zostanie podwyższone za 60-dniowym zapowiedzeniem (większość wejdzie w życie w pierwszych dniach lutego). Podwyżka ta będzie wynosić od 20% do 35%, obejmie zaś m. in. rozmaite rodzaje wyrobów tekstylnych, gotowe artykuły ubraniowe, środki żywności, porcelanę i mydło.

Haiti. — Rewizja konwencji handlowej z Francją, przeprowadzona w czerwcu, wprowadziła pewne zmiany w liście towarów, korzystających z 33% zniżki ceł, o ile pochodzą z krajów, które mają w Haiti przyznaną klauzulę największego uprzywilejowania.

Kolumbia. — Nowa taryfa celna jest obecnie opracowywana przez czynniki rządowe.

Kuba. — W ciągu roku podwyższono cła na środki żywności i pewne tkaniny, obniżono zaś cło na pewne gatunki napojów alkoholowych.

Meksyk. — Od dn. 1 stycznia weszła w życie nowa taryfa celna. Naogół cła zostały podwyższone. Równocześnie jednakowoż zostały zniesione pewne opłaty dodatkowe (obejmujące dotychczas m. in. 10% ad valorem wynoszącą opłatę konsularną). Od tej samej daty zmienione zostały również wewnętrzne opłaty od tytoniu, napojów alkoholowych oraz wyrobów tekstylnych.

Nikaragua. — W marcu zostały nałożone dodatkowe opłaty na pewne towary, m. in. na wyroby z naturalnego i sztucznego jedwabiu. Późniejsze zmiany dotyczą podwyżki cła na obuwie i meble oraz obniżki stawek na artykuły, służące do wyrobu tych towarów.

Kanada. — Poważne częściowe rewizje taryfy zostały przeprowadzone w maju i we wrześniu, obecnie zaś jest w przygotowaniu całkowita rewizja. Głównym celem rewizji majowej było przeklasyfikowanie grupy metalowej, jakkolwiek pewne dość daleko idące zmiany dotknęły i innych grup. Rozszerzona została ilość preferencji brwtyjskich. We wrześniu zaś najczęściej dotknięta została grupa tekstylna, jakkolwiek podwyżki objęły także pewne artykuły metalowe, elektryczne oraz maszyny.

Peru. — Od 1 stycznia zostały podwyższone od 50% do 100% cła na wyroby dziane wełniane, wyroby żelazne i stalowe oraz szereg innych o mniejszym znaczeniu.

Stany Zjednoczone Am. — Po długotrwałych pracach przygotowawczych weszło w dn. 18 czerwca 1930 r. weszła w życie nowa ustawa, przewidująca dużą ilość podwyżek i tak już wysokich, protekcyjnych stawek. W związku z istnieniem w ustawie celnej przepisami t. zw. „flexible tariff provisions” żadna narazie zmiana w wysokości nowo wprowadzonych ceł nie została jeszcze uskuteczniła, jednakowoż pierwsze przesłuchania zainteresowanych importerów już się odbyły.

Wenezuela. — Od 1 lipca weszła w życie nowa taryfa celna, w wysokości stawek nie różniąca się właściwie od poprzedniej, tylko o znacznie rozszerzonej nomenklaturze.

Australia

Australia w kwietniu wprowadziła dla szeregu towarów 50% dopłatę celną, szereg towarów został zakazany do przywozu. Przywóz tych zakazanych towarów ma być dozwolony tylko na podstawie specjalnych pozwoleń, które jakoby mają być wydawane w ilościach, wynoszących 50% zeszłorocznego importu. W czerwcu przeprowadzono dalsze zmiany w taryfie, zasadniczo podwyżki, obejmujące m. in. tkaniny wełniane, sprzęt elektryczny, maszyny i obrabiarki.

A zja

Chiny. — Od 1 lutego 1930 r. cła pobierane są i obliczane na podstawie złotej, w miejsce dotychczasowej, opartej na srebrnych taelach hajkwańskich. Okazała

się ta inowacja konieczna wobec światowego spadku ceny srebra i jest zasadniczo pomyślana jako waloryzacja ceł do wysokości z dnia ich wprowadzenia. Przez cały rok toczyły się prace nad nową, całkowicie zwaloryzowaną taryfą i zakończyły się wydaniem w dn. 29 grudnia dekretu o nowej taryfie, który podwyższa stawki w różnym stosunku, dochodzącym jednakowoż do 400%. Podwyżki te dotyczą wszystkich działów, jednakowoż najczęściej dotknięte są niemi mydła, papierosy, zapalki oraz wyroby tekstylne. Szereg stawek, płacących dotąd cła ad valorem, zostało obecnie ustalonych na podstawie stałych jednostek w złocie.

Irak. — W ciągu roku przeprowadzono szereg zmian, m. in. obniżono cła na przędzę bawełnianą, podniesiono zaś głównie na różne środki żywności. W listopadzie wszystkie stawki zostały podwyższone o 10%, pewne zaś, szczegółowo wyliczone, nawet o 20%.

Japonia. — W maju obniżone zostały cła na przędzę bawełnianą, cement oraz pewne gatunki rur i łączników. Również w maju, naskutek traktatu japońsko-chińskiego zostały obniżone stawki na pewne gatunki chińskich tkanin i koronek.

Persja. — W kwietniu wydał Rząd perski dekret, polecający przeliczać cła na podstawie 50 kranów za £ 1 (stosunek zatem daleki od notowań giełdowych). Ponadto rząd ten robi jeszcze inne administracyjne utrudnienia importu, z których najważniejszym jest to, że banki perskie nie mogą dowolnie wydawać obcej waluty kupcom perskim, pragnącym wywiązać się z zobowiązań zagranicznych, lecz waluta ta jest im skąpo udzielana przez czynniki rządowe na podstawie wykazania się danego kupca pewnym eksportem.

Dr. Z. P.

Z RYNKÓW ZAGRANICZNYCH

ARTYKUŁY SPOŻYWCZE I KOLONJALNE

ZE ŚWIATOWYCH RYNKÓW ZBOŻOWYCH. — Ceny w okresie od dn. 9 do 22 maja r. b. kształtowały się następująco (za kwintal):

	9 — 15/V		16 — 22/V		Różnica (w %-ach) cen z 16 — 22/V w stos. do cen z 9 — 15/V
	w walucie krajowej	w \$	w walucie krajowej	w \$	
Pszeni ca:					
Berlin	29'21	6'95	28'60	6'80	— 2'0
Praga	160'50	4'76	160'37½	4'75½	—
Chicago	—	3'09	—	3'06	— 1'0
Buenos Aires	—	2'40	—	2'33	— 2'9
Liverpool	—	2'70	—	2'70	—
Wiedeń	23'15	3'25	23'91½	3'36	+ 3'3
Hamburg	7'57	3'06	7'25	2'93	— 4'3
Żyto:					
Berlin	19'49	4'64	19'91½	4'74	+ 2'1
Praga	151'50	4'48½	147'50	4'37½	— 2'6
Chicago	—	1'48	—	1'47	— 0'7
Wiedeń	23'50	3'30	24'06	3'38	+ 2'3
O w i e s:					
Berlin	19'99	4'75	19'47	4'63½	— 2'6
Praga	153'50	4'55	150'50	4'46½	— 1'9
Chicago	—	2'08	—	2'00	— 3'8
Buenos Aires	—	1'79½	—	1'84	+ 2'8
Liverpool	—	2'43	—	2'45	+ 0'8
Wiedeń	24'50	3'44	25'62½	3'60	+ 4'5
Hamburg	4'75	1'91	4'53	1'83	— 4'2

Jęczmień browarowy:

Berlin	—	—	—	—	—
Praga	150'50	4'46	146'75	4'35	— 2'4
Chicago	—	2'39	—	2'27	— 5'0
Wiedeń	30'00	4'21½	30'00	4'21½	—
Hamburg	5'62	2'20	5'54	2'24	+ 2'8

Jęczmień zwykły

Berlin	23'70	5'64	23'56½	5'61	— 0'5
------------------	-------	------	--------	------	-------

BYDŁO I MIĘSO

— Na rynku bekoni w Anglii w I połowie maja mimo dostatecznego popytu ceny, ze względu na duże dowozy, uległy niższe. Utrzymał się na niezmiennym poziomie jedynie bekon duński. Zniżka przy towarze polskim była bardzo poważna. W II połowie okresu sprawozdawczego nastroj się wzmocnił, ceny jednak utrzymały się na poziomie z ub. tygodnia. Dowozy, naogół duże, znajdują łatwo zbyt, szczególnie dobrym popytem cieszy się bekon duński oraz polski.

Na rynku trzody chlewnej w Wiedniu położenie bez większych zmian. Niektóre kategorie słoninowe prima i angielskie krzyżówki lekko zwykowały.

W Pradze rynek trzody chlewnej cechowała naogół słaba tendencja. Na rynku była rogatego tendencja utrzymana.

W Gdańsku na rynku trzody chlewnej w początku miesiąca dało się zaobserwować tendencję mocniejszą, która jednak w połowie miesiąca ustąpiła miejsce słabszej. Ceny były również w połowie miesiąca kształtowały się słabiej.

W Berlinie panowała dla rynku była rogatego tendencja słabsza i nieco mocniejsza zaś dla owiec.

LONDYN. — Na rynku bekoni notowano oficjalnie dn. 12/V — w sh za 1 cwt: duńskie Nr. 1 sizeable 80, — Nr. 2 75—77, — Nr. 3 71—75, ciężkie Nr. 1 80, — Nr. 2 74—76, szóstki Nr. 1 78, — Nr. 2 76, szwedzkie Nr. 1 sizeable 60—67, — Nr. 2 58—64, — ciężkie Nr. 1 61—66, — Nr. 2 57—62, holenderskie Nr. 1 sizeable 56—62, — Nr. 2 54—60, — Nr. 3 51—56, — ciężkie Nr. 1 56—62, — Nr. 2 54—58, polskie Nr. 1 sizeable 46—48, — Nr. 2 44—46, — Nr. 3 43—44, — ciężkie Nr. 1 45—47, — Nr. 2 45, — szóstki Nr. 1 42, — Nr. 2 42.

WIEDEŃ. — Notowano dn. 5/V — w szyl. austr. za 1 kg żywej wagi: świnie słoninowe prima 1'50—1'55, angielskie krzyżówki 1'50, mięsne lekkie z Polski 1'10—1'55, grube 1'05—1'25, tertio 0'90—1'00, stare 1'30, chłopskie 1'40—1'45.

PRAGA. — W iatkach Praga VII dn. 12/V płacono — w Kcz. za 1 kg bitej wagi łącznie z podatkiem: cielęta bite na wsi 7'00—9'50, — bite w Pradze 9'50—10'50, świnie 7'00—8'00. Na targu byłego żywego płacono bez podatku: woły krajowe 3'60—6'00, stadniki 4'50—5'80, krowy 3'50—5'25, polskie woły 6'50, jałowki 6'50.

JAJA

— Na światowym rynku jajczarskim w I połowie maja ogólnie położenie nie uległo większym zmianom. Dowozy w dalszym ciągu duże, zapotrzebowanie dla celów konserwacji jaj również dość znaczne. Ceny naogół uległy jedynie nieznacznym i częściowym zmianom.

Na rynku niemieckim tendencja utrzymana. Jaja krajowej produkcji droż-

szych gatunków zwykowały do 8½ fen. na szlucę, mimo dużych dowozów. Również lekko zwykowały droższe gatunki jaj holenderskich oraz duńskich. Natomiast jaja z krajów Europy południowo-wschodniej, jak również i towar normalny z innych krajów, uległy lekkiej niższe.

Na rynku angielskim w początku okresu sprawozdawczego, ze względu na duże dowozy, tendencję nieco mocniejszą miały jedynie ceny jaj krajowej produkcji. Około połowy miesiąca zapotrzebowanie na jaja angielskie ustało, w związku z czym ceny uległy lekkiej niższe. Jaja polskie cieszą się dobrym popytem, cena jednak utrzymuje się na niezmiennym poziomie, a nawet dolna granica notowań nieco się obniżyła.

Na rynku austriackim ogólna tendencja słabsza przy małym spadku cen prawie dla wszystkich gatunków.

W Pradze tendencja utrzymana przy cenach niezmiennych

Również utrzymują się ceny prawie bez zmian i na rynku francuskim.

BERLIN. — Notowano dn. 11/V — w fenigach za sztukę franco wagon Berlin: niemieckie do picia ponad 65 g wagi 8½, — ponad 48 g 6½, niemieckie wysortowane 6, 18 lbs. duńskie 8½, 68 g holenderskie 9 — 9½, rumuńskie 6½ — 6½, poznańskie duże 7, — normalne 6½. Tendencja utrzymana.

LONDYN. — Notowano dn. 9/V — w sh za 120 sztuk: angielskie „Specials” 10/6—10/9, 18 lbs. holenderskie brązowe 10/3, 18 lbs. duńskie 9/3—9/6, polskie 51/54 kg 6/7½ — 6/9, — 47/51 kg 6/4½ — 6/6, polskie czerwone 5/3 — 5/6, poznańskie niebieskie 7.

WIEDEŃ. — Notowano dn. 7/V — w gr. austr. za sztukę: prima jugosłowiańskie i węgierskie przerobione 10½ — 10½, — oryginalne 9½ — 10, polskie 51/54 kg 9½, — 48/51 kg 8½ — 9, rosyjskie 9½ — 9½ i 10 — 10½, prima rumuńskie 9½ — 10.

METALE

Z RYNKÓW ŚWIATOWYCH. — Ceny wywozowe żelaza większych wytwórców europejskich: Anglii, Belgii wraz z Luksemburgiem i Francji — w £ f. o. b. port — notowane były w dn. 21 maja 1931 r., jak następuje:

	Wielka Brytania	Belgia i Luksemburg	Francja
za 1.016 kg	2.18.6	2.9.0	2.8.6
za 1.000 kg	—	2.7.0	—

Surówka:

odlewn. Nr. III (2'5-3'0% Si)	2.18.6	2.9.0	2.8.6
tomasowska	—	2.7.0	—
hematytowa	3.6.0	—	—
ferromangan	9.0.0	—	—

Półwytwór:

kęsy	—	3.4.6	3.4.6
platyny	—	3.6.0	3.5.6

Wytwory gotowe:

żelazo sztabowe	6.2.6	3.13.0	3.13.0
belki	7.5.0	3.6.0	3.5.6
katowniki	7.10.0	3.12.6	3.12.6
blacha okrętowa, rezerwarowa i t.p.	7.10.0	—	—
szyny stalowe	7.15.0	6.10.0	6.10.0
bednarka	8.10.0	4.7.6	4.7.6
drut-walcówka	7.12.6	5.2.6	5.2.6
blacha tomasowska	8.15.0	4.8.0	4.8.0
blacha czarna (24 gage)	8.10.0	—	—
drut ocynkowy	13.0.0	6.5.0	6.5.0
gwoździe druc.	10.0.0	4.18.6	4.18.6

Na międzynarodowym rynku żelaznym panowała w tygodniu sprawozdawczym w dalszym ciągu depresja, która się nawet cokolwiek pogłębiła. Tendencja zniżkowa dotyczyła zarówno wytworów gotowych, jak i starego żelastwa.

Niemcy, jak już wspomiano poprzednio, ograniczają swe transakcje eksportowe do minimum ze względu na niezmiernie niskie ceny konkurencji belgijskiej, które leżą znacznie poniżej kosztów własnych. Np. cena żelaza prętowego f. o. b. Antwerpia, która w poprzednim tygodniu wynosiła £ 3.14 — 3.15 za tonnę, teraz spadła do poziomu £ 3.12.6—3.13. Eksport do krajów zamorskich, a zwłaszcza do Indii Holenderskich, jest obecnie ułatwiony, dzięki znacznemu spadkowi frachtów okrętowych.

Wewnętrzny rynek niemiecki nie wykazuje również większego ożywienia. Odbywa się to na spadku wytwórczości walcownic, która w kwietniu r. b. wyniosła 527.000 t wobec 582.000 t w marcu r. b. i 735.000 t w kwietniu 1930 r.

Na środkowo- i wschodnio-niemieckim rynku żelastwa nastąpiła ponowna, gwałtowna zniżka cen. „Deutsche Schrotteinigung”, organizacja zakupu złomu dla hut, ogłosiła cennik następujący: żelastwo I gatunku RM 22, żelastwo mieszane RM 18, otoczki RM 16, blacha luzem RM 17, pakiety z blachy RM 19; wszystkie ceny — za 1 tonnę franco wagon na stacji załadowania; cenę za 1 tonnę otoczek żeliwowych loco Essen ustalono na RM 38.

We Francji w tygodniu sprawozdawczym nie można było zauważyć żadnej poprawy sytuacji. Wobec słabego popytu zarówno na rynku eksportowym, jak i wewnętrznym, huty są zmuszone do stopniowego ograniczania produkcji. Depresja ta wywiera również wpływ na ceny, które mają tendencję zniżkową. Za żelazo okrągłe, katowniki i grubsze profile żelaza handlowego płacono 450—460 fr. za tonnę loco huta, jednakże w specjalnych wypadkach obniżano cenę do 440 fr. Za lżejsze profile żelaza handlowego cena wynosiła 460—470 fr.

W Belgii usposobienie na giełdzie żelaznej brukselskiej było w tygodniu ubiegłym gorsze, niż kiedykolwiek. Sprzedawcy niemieccy wycofali się niemal zupełnie, co jednak nie przyczyniło się wcale do ożywienia obrotów. Cena żelaza prętowego utrzymywała się na poziomie £ 3.11.6—3.12 za 1 tonnę. Blachę grubą notowano po £ 4.3, blachę średnią — £ 4.8 i żelazo kształtowe o sh 1 niżej niż w tygodniu poprzednim, t. j. po £ 3.6.

W Anglii ceny utrzymywały się na dotychczasowym poziomie, a obrót na giełdzie żelaznej w Londynie były nieznaczne. Wewnętrzne ceny były następujące: surówka odlewnicza Nr. 3 £ 2.18.6—3.13.6, zasadowa surówka martenowska

£ 2.160—3.40, żelazo sztabowe £ 6.17.6—7.5, kształtowe £ 8.15, drut £ 7.15, bednarka £ 9.5—9.10, blacha czarna £ 8.10—9.10 (cienka) i £ 8.15—8.17.6 (gruba).

Ceny starych metali utrzymały się naogół na poziomie z zeszłego tygodnia. Notowano — za 1 0 kg w handlu hurtowym w Niemczech loco Berlin, we Francji loco Paryż:

	Niem- cy 20/V RM	Fran- cja 15/V Fr. fr.
Miedź—odp. grube	73/77	drob. 400
Bronz "	62/68	miesz. 350
Mosiądz "	45/51	" 250
Cynk—odp. miesz.	11/14	" 75
Ołów "	18/21	" 120

ANGLJA. — W ciągu tygodnia od 18 do 22 maja na londyńskiej giełdzie metalowej panowała tendencja zniżkowa. Ceny miedzi zniżkowały dosyć znacznie. Cena cyny pod świeżym wrażeniem międzynarodowej Konferencji Producentów, która się odbyła w Hadze dn. 16 maja r. b., skoczyła od razu w dn. 18 maja niemal o £ 4 na tonnie. Zaraz jednak nazajutrz spadła o £ 3 i w końcu tygodnia sprawozdawczego stała nawet na niższym poziomie, niż na ultimo zeszłego tygodnia. Wspomniana konferencja międzynarodowa postanowiła ograniczyć w dalszym ciągu produkcję cyny o 20.000 t, co odpowiada zmniejszeniu wytwórczości biorących w Konferencji krajów o 16%. Jeśli projekt konferencji będzie zatwierdzony przez rządy zainteresowanych państw, to produkcja roczna wyrazi się w liczbach następujących (w nawiasach produkcja dotychczasowa): półwsep malajski 46.500 (53.753) t, Boliwia 28.900 (34.260) t, Indie

holenderskie 23.400 (29.900) t, Nigierja 7.050 (7.750) t. Ogółem 105.850 t zamiast dotychczasowych 125.673 t. Dodając do tego 19.200 t, produkowanych przez kraje, stojące poza kartelem cynowym, otrzymujemy proponowaną produkcję 125.000 t zamiast obecnej 145.000 t.

Ruch cen poszczególnych metali w tygodniu sprawozdawczym przedstawiał się następująco:

Miedź standard straciła w ciągu tygodnia przy sprzedaży kasowej £ 2³/₁₆, przy terminowej zaś £ 2¹/₈. Miedź elektrolityczna spadła w cenie o £ 2³/₄, a rafinowana o £ 2.

Cyna straciła £ ³/₈ przy transakcjach gotówkowych i £ ⁵/₈ przy terminowych.

Ołów stracił £ ¹/₁₆ w sprzedaży za gotówkę i tyleż przy transakcjach terminowych.

Cynk zyskał £ ¹/₁₆ przy transakcjach gotówkowych, lecz stracił £ ¹¹/₁₆ przy terminowych.

Glin i nikiel pozostawały bez zmiany w sprzedaży krajowej i zagranicznej.

Blacha biała spadła w cenie o sh ³/₈ na skrzynce.

Złoto zniżkowało o 1¹/₂ d na uncji.

Platyna zyskała £ ⁵/₈ na uncji.

Srebro spadło w cenie przy transakcjach gotówkowych o ⁷/₁₆ d i przy terminowych o ³/₈ d na uncji.

W poniższym zestawieniu podane są ceny wymienionych metali (w £ za 1.016 kg z wyjątkiem: blachy białej, która notowana jest w sh za skrzynkę o 112 arku-

szach, platyny — w £ za uncję, złota — w sh za uncję i srebra — w d za uncję):

Metal	Poprzed. Tydz. sprawozdawczy:			
	tydz. ultimo	maksy- mum	mini- mum	ulti- mo
Miedź:				
standard				
kasa . . .	39 ³ / ₈ - ¹ / ₂	39 ¹ / ₄	37 ⁵ / ₁₆	37 ⁵ / ₁₆ - ³ / ₈
term. . . .	40 ¹ / ₁₆ - ¹ / ₈	39 ¹³ / ₁₆	38	38 ¹ / ₁₆
elektrol.	43 ³ / ₄ - ³ / ₄	43	41	41-42
rafinow.	40 ⁵ / ₈ -41 ⁷ / ₈	41 ⁷ / ₈	38 ⁵ / ₈	38 ⁷ / ₈ -39 ⁷ / ₈
Cyna:				
kasa . . .	105 ³ / ₈ - ¹ / ₂	109 ³ / ₄	103 ¹ / ₄	104 ⁵ / ₈ - ³ / ₄
term. . . .	106 ⁵ / ₈ - ³ / ₄	111	104 ⁵ / ₈	106 ¹ / ₈
Ołów:				
kasa . . .	11 ¹ / ₂	11 ⁹ / ₁₆	11 ⁷ / ₁₆	11 ⁷ / ₁₆
term. . . .	11 ¹³ / ₁₆	11 ¹⁵ / ₁₆	11 ³ / ₄	11 ³ / ₄
Cynk:				
kasa . . .	10 ¹³ / ₁₆	10 ³ / ₄	10 ³ / ₈	10 ⁷ / ₁₆
term. . . .	11 ¹ / ₂	10 ⁷ / ₈	10 ³ / ₄	10 ¹³ / ₁₆
Glin:				
dla kraju .	85	85	85	85
„ zagr. . .	85	85	85	85
Blacha biała:				
14 ³ / ₄	14 ⁷ / ₈	14 ³ / ₈	14 ³ / ₈	
Nikiel:				
dla kraju .	175	175	175	175
„ zagr. . .	175	175	175	175
Platyna „Spong”				
4 ³ / ₄	5 ³ / ₈	5 ³ / ₈	5 ³ / ₈	
Srebro:				
kasa . . .	13 ¹ / ₁₆	12 ⁷ / ₈	12 ⁵ / ₈	12 ⁵ / ₈
term. . . .	13	12 ¹³ / ₁₆	12 ⁵ / ₈	12 ⁵ / ₈
Złoto				
84.11 ¹ / ₄	84.11 ¹ / ₂	84.9 ¹ / ₄	84.9 ¹ / ₄	

PRZEDRUK DOZWOLONY, LECZ Z PODANIEM ŹRÓDŁA

REDAKCJA I ADMINISTRACJA:

ELEKTORALNA 2, pokój 26 (partor)

telefony:

412-66 (Red.), 412-73 (Adm.) i 412-68 (Druk.)

Biura czynne od godziny 9 do 3 po południu

KONTO CZEKOWE P. K. O. 701

PRENUMERATA

w kraju:

kwartalnie—zł 15, półrocznie—zł 30, rocznie—zł 60

z granicą:

kwartalnie—zł 25, półrocznie—zł 50, rocznie—zł 100

CENY OGŁOSZEŃ

w zeszytach zwykłych:

IV str. okładki—zł 1.200; II i III str. okł.—zł 900;

¹/₂ str. — zł 500; strony zwyczajne — zł 600,

¹/₂ str. — zł 350, ¹/₄ str. — zł 200, ¹/₈ str. — zł 110

Przy ogłoszeniach kombinacyjnych, petlitowych oraz tabelarycznych do cen powyższych dolicza się 30%

Redaktor Naczelny: CZESŁAW PECHE

Redaktor: WACŁAW SZURIG

Redaktor działu finansowo-skarbowego:
PAWEŁ MICHAŁSKI

Redaktor działu rolniczego:
LEONARD KRAWULSKI

Redaktor działu komunikacyjnego:
JÓZEF GIEYSZTOR

Wydawca: MINISTERSTWO PRZEMYSŁU I HANDLU

OBWIESZCZENIA SPÓŁEK AKCYJNYCH

KSIĄŻNICA-ATLAS

ZJEDNOCZONE ZAKŁADY
KARTOGRAFICZNE I WYDAWNICZE
T. N. S. W. Spółka Akcyjna

podaje do wiadomości, że w wykonaniu uchwał Nadzwyczajnego Walnego Zgromadzenia z dn. 7 grudnia 1928 r. oraz Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia Akcjonariuszy z dn. 24 kwietnia 1931 r., przystępuje do zmiany akcji dawnych markowych, uchwałą Walnego Zgromadzenia Akcjonariuszy z dn. 27 czerwca 1925 r. przestemplowanych na zł 10⁰⁰, a uchwałą Walnego Zgromadzenia Akcjonariuszy z dn. 7 grudnia 1928 r. przewalutowanych na zł 11⁴² i $\frac{6}{7}$ imiennej wartości każda, na nowe akcje złotowe imiennej wartości zł 100⁰⁰ każda, w ten sposób, że za każdych 35 akcji dawnych po zł 10⁰⁰ nominalnie, przewalutowanych na zł 11⁴² i $\frac{6}{7}$ z kuponem dywidendowym Nr. 8, otrzymuje akcjonariusz 4 akcje po zł 100⁰⁰ nominalnie z kuponem dywidendowym Nr. 1 za 1930 r.

Konwersję akcji przeprowadzają bezpłatnie Kasy Spółki we Lwowie (ul. Czarnieckiego 12) oraz w Warszawie (ul. Nowy Świat 59) od dn. 1 maja 1931 r. do dn. 15 października 1931 r.

Posiadaczom akcji niżej 35 sztuk zaleca się dokompletowanie względnie pozbycie celem umożliwienia innym akcjonariuszom dokompletowania posiadanych akcji. Zlecenia kupna-sprzedaży przyjmuje Towarzystwo Kredytowe i Budowlane Urzędników i Nauczycieli Szkół Średnich, Spółdzielnia z ograniczoną odpowiedzialnością we Lwowie, ul. Czarnieckiego 12, I p.

Posiadacze mniejszej ilości akcji mogą otrzymać za każde 9 sztuk akcji dotychczasowych 1 akcję a zł 100⁰⁰ nominalnie, przy wyrównaniu różnicy za ułamek akcji gotówką przez Towarzystwo Kredytowe i Budowlane Urzędników i Nauczycieli Szkół Średnich, Spółdzielni z ograniczoną odpowiedzialnością we Lwowie, ul. Czarnieckiego 12, I p., wedle zgodnego porozumienia.

Spółka zastrzega sobie prawo złożenia niewymienionych do końca 1931 r. akcji do depozytu sądowego.

Akcjonariusze zachcą przeto przedłożyć do wymiany stare akcje wraz z talonem i arkuszami kuponowymi oraz z kuponem Nr. 8 za 1930 r., dołączyć w dwóch egzemplarzach konsygnację numerów w porządku arytmetycznym i deklarację, mocą której przyjmują na siebie odpowiedzialność za autentyczność przedłożonych akcji, obowiążując się dostarczyć Spółce innych akcji, w razie gdyby między przedłożeniami znajdowały się akcje zamortyzowane lub nieprawdziwe.

Spółka Akcyjna Fabryki Portland-Cementu „SZCZAKOWA“

OGŁOSZENIE

Niniejszem zawiadamia się PP. Akcjonariuszy Spółki Akcyjnej Fabryki Portland-Cementu „Szczakowa”, że

XLIV ZWYCZAJNE WALNE ZGROMADZENIE

odbędzie się w **piątek, dn. 12 czerwca 1931 r., o godz. 10 min. 30 przed poł.** w sali posiedzeń Spółki w Bielsku, ul. Krasińskiego 32.

Porządek dzienny:

- 1) Sprawozdanie Rady Zawiadowczej i przedłożenie zamknięcia rachunkowego za 1930 r.;
- 2) Sprawozdanie Komisji Rewizyjnej;
- 3) Powzięcie uchwały w sprawie rozdziału zysku z 1930 r.;
- 4) Wybór członków Rady Zawiadowczej;
- 5) Sprawozdanie Rady Zawiadowczej, dotyczące zarządzonych przez Ministerstwo zmian nowego statutu, zatwierdzonego przez 43 Zwyczajne Walne Zgromadzenie;
- 6) Zmiana §§ 10, 21, 27, 30, 41 i 52 nowego statutu;
- 7) Uchwała w sprawie wynagrodzenia Komitetu Wykonawczego, względnie delegatów Rady Nadzorczej i Komisji Rewizyjnej za 1931 r.

Uprawnieni do głosowania Akcjonariusze, zamierzający wziąć udział w Walnym Zgromadzeniu, są w myśl § 13 statutu zobowiązani najpóźniej do 6 czerwca 1931 r. złożyć w następujących miejscach akcje wraz z kuponami za wydaniem poświadczenia, które służy równocześnie jako legitymacja dla Walnego Zgromadzenia:

- w Bielsku: w Śląskim Zakładzie Kredytowym lub w kasie spółki, ul. Krasińskiego 32;
- w Warszawie: w Warszawskim Banku Dyskontowym;
- w Wiedniu: w Austriackim Zakładzie Kredytowym dla Handlu i Przemysłu, I, Am Hof 6, lub w kasie Spółki I, Singerstrasse 27.

Każde 10 akcji upoważnia do jednego głosu bez ograniczenia ilości głosów.

Ciężkowice, dn. 26 maja 1931 r.

Zarząd Przemysłowo-Handlowych Zakładów Chemicznych LUDWIK SPIESS i SYN, Sp. Akc.

na zasadzie § 11 Statutu zawiadamia PP. Akcjonariuszów, że

DOROCZNE WALNE ZGROMADZENIE SPÓŁKI

odbędzie się **dn. 25 czerwca r. b., o godzinie 17** w lokalu Spółki w Warszawie, ul. Daniłowiczowska Nr. 16, z następującym porządkiem dziennym:

- 1) Wybór przewodniczącego; 2) Rozpatrzenie i zatwierdzenie sprawozdania, bilansu oraz rachunku zysków i strat za 1930 rok operacyjny; 3) Sprawozdanie Komisji Rewizyjnej; 4) Powzięcie uchwał o rozdziale zysku za tenże rok; 5) Pokwitowanie władz Spółki z wykonania przez nie obowiązków w tymże okresie; 6) Zmiana Statutu: a) § 12 co do terminu zwoływania Walnych Zgro-

madzeń Akcjonariuszów, b) § 30 przez upoważnienie również dwóch prokurentów łącznie do zastępowania Spółki, c) uzupełnienie statutu co do terminu przedkładania przez Zarząd władz nadzorczym bilansu i rachunku zysków i strat; 7) Wolne wnioski Akcjonariuszów.

PP. Akcjonariusze, życzący sobie wziąć udział w powyższym Walnym Zgromadzeniu, proszeni są o złożenie w Spółce najpóźniej do dn. 17 czerwca r. b. posiadanych przez nich akcji lub też stosownych dowodów zdeponowania takowych u notariusza, albo w instytucji kredytowej krajowej, lub w Banku Francusko-Polskim w Paryżu.

PP. Akcjonariusze mają prawo zgłaszać piśmiennie do Zarządu Spółki do dn. 10 czerwca r. b. dodatkowe sprawy na porządek dzienny.

Europejskie Towarzystwo Ubezpieczeń Towarów i Pakunków Podróżnych

SPÓŁKA AKCYJNA

w Warszawie, Krakowskie Przedmieście Nr. 59

Bilans na dzień 31 grudnia 1930 r.

STAN CZYNNY:			STAN BIERNY:		
	zł	zł		zł	zł
1. Kasa		3.522'20	1. Kapitały i fundusze własne Zakładu:		
2. Instytucje Kredytowe Krajowe:			a) emitowany kapitał akcyjny (akcyj sztuk 30.000 po zł 10'00) . .	300.000'00	
a) państwowe	71.848'68		b) kapitał zapasowy . .	<u>75.000'00</u>	375.000'00
b) inne	<u>82.172'15</u>	154.020'83	2. Fundusz ubezpieczeniowy Rezerwa składek na udział własny w działach ubezpieczeniowych:		
3. Papiery wartościowe krajowe z kuponami bieżącymi:			a) bagażowym	27.889'40	
a) posiadające bezp.prawn. .	105.457'50		b) wypadkowym	248'34	
b) inne	<u>500'00</u>	105.957'50	c) towarowym	<u>409'00</u>	28.545'74
4. Pożyczki hipoteczne		133.350'00	3. Fundusze i rezerwy techn. Rezerwa na nieuregulowane szkody na udział własny w działach ubezpieczeń:		
5. Nieruchomości		123.170'60	a) bagażowym	6.216'00	
6. Dłużnicy:			b) towarowym	<u>254'80</u>	6.470'80
a) Dyrekcje Kolejowe . .	16.390'23		4. Należność z tytułu zatrzymania reasekuratorom rezerwy składek w działach ubezpieczeniowych:		
b) Agenci	2.486'22		a) wypadkowym		993'36
c) Zakłady ubezpieczeń .	<u>47.998'58</u>	66.875'03	5. Fundusz na umorzenie wartości nieruchomości		8.621'97
7. Ruchomości		1'00	6. Wierzyciele:		
8. Akcje złożone tytułem kaucji przez Członków Zarządu .		2.000'00	a) Dyrekcje Kolejowe . .	7.787'16	
			b) Agenci	4'00	
			c) Zakłady Ubezpieczeń .	3.434'95	
			d) Inni	<u>29.832'67</u>	41.058'78
			7. Niepodniesiona dywidenda przez akcjonariuszów		70'00
			8. Nieuiszczone podat. i opłaty:		
			a) opłaty stemplowe od ubezpieczeń	1.281'51	
			b) podatek przemysłowy od obrotu	<u>1.498'11</u>	2.779'62
			9. Kaucje Członków Zarządu		2.000'00
			10. Fundusz zapomogowy dla Urzędników T-wa do dyspozycji Zarządu		7.000'00
			11. Zysk		<u>116.356'89</u>
		<u>588.897'16</u>			<u>588.897'16</u>

Europejskie Towarzystwo Ubezpieczeń Towarów i Pakunków Podróżnych

SPÓŁKA AKCYJNA

w Warszawie, Krakowskie Przedmieście Nr. 59

Rachunek zysków i strat za 1930 r.

ZYSKI:	zł	zł	STRATY:	zł
1. Pozostałość z roku poprzedniego		2.649.94	1. Strata w roku sprawozdawczym na rachunku ubezpieczeń:	
2. Pozostałość rezerwy na podatek dochodowy za 1929 r.		425.60	a) dział towarowy	5.733.45
3. Zysk w roku sprawozdawczym na rachunku ubezpieczeń:			2. Strata na kursie walut obcych	107.92
a) dział bagażowy	24.788.31		3. Odpisano z wartości nieruchomości 1% na amortyzację	1.231.71
b) dział wypadkowy	1.529.97	26.318.28	4. Zysk	116.356.89
4. Czysty dochód z majątku Zakładu		48.777.27		
5. Różnica kursu na papierach wartościow.		1.725.88		
6. Przeniesiono z rachunku rezerwy na wątpliwe należności		43.533.00		
		<u>123.429.97</u>		<u>123.429.97</u>

Podział zysków osiągniętych przez zakład w 1930 r.:

1. Na kapitał zapasowy zł 25.000.00; 2. Na dywidendę akcjonariuszów 8% zł 24.000.00; 3. Na wynagrodzenie: a) Rady Nadzorczej zł 6.000.00, b) Zarządu i Dyrektora Zarządzającego zł 12.000.00, c) Pracowników Spółki i Komisji Rewizyjnej zł 6.850.000, Razem zł 24.850.00; 4. Na rezerwę podatku dochodowego za 1930 r. zł 28.000.00; 5. a) Na fundusz zapomogowy dla urzędników Towarzystwa imienia Prezesa Maksymiliana Engla de Czerkut zł 1.000.00, b) Na cele dobroczynne dla pracowników kolejowych zł 5.000.00; 6. Do przeniesienia na rok następny zł 8.506.89; Razem zł 116.356.89.

Zarząd Spółki Akcyjnej

Wyrobow Bawełnianych I. K. POZNAŃSKIEGO w Łodzi

podaje do wiadomości, że

Zwyczajne Walne Zgromadzenie Akcjonariuszów odbędzie się w dn. 13 czerwca 1931 r. o godz. 11-tej przed południem w lokalu Spółki w Łodzi przy ul. Ogrodowej 17 z następującym porządkiem dziennym:

- 1) Zagajenie Walnego Zgromadzenia i wybór przewodniczącego;
- 2) Sprawozdanie Zarządu i Komisji Rewizyjnej;
- 3) Rozpatrzenie i zatwierdzenie sprawozdania, bilansu oraz rachunku strat i zysków za rok 1930;
- 4) Uchwała dotycząca pokrycia strat;
- 5) Ustalenie preliminarza na rok 1931;
- 6) Udzielenie absolutorium władzom Spółki;
- 7) Wybór członków Rady Nadzorczej i Komisji Rewizyjnej;
- 8) Zatwierdzenie członków kooptowanych przez Radę Nadzorczą;
- 9) Upoważnienie Rady Nadzorczej do zbycia zbędnych obiektów fabrycznych Spółki;
- 10) Wnioski Rady Nadzorczej;
- 11) Wolne wnioski akcjonariuszów.

Właściciele akcji imiennych względnie świadectw tymczasowych mają prawo uczestniczenia w Walnym Zgromadzeniu, jeżeli zostaną zapisani do księgi akcyjnej przynajmniej na 7 dni przed odbyciem Walnego Zgromadzenia.

Posiadacze akcji na okaziciela winni przynajmniej na 7 dni przed terminem Walnego Zgromadzenia złożyć swoje akcje w oryginale na ręce Zarządu Spółki w Łodzi lub przedstawić zaświadczenie na dowód złożenia ich akcji u notariusza lub w instytucji kredytowej krajowej. W zaświadczeniach tych należy wymienić liczby akcji i stwierdzić, że akcje nie będą wydane przed ukończeniem Walnego Zgromadzenia.

Jeżeli zwoływane niniejszem Walne Zgromadzenie nie dojdzie do skutku w podanym wyżej terminie z powodów, przewidzianych w par. 7 statutu, zebranie to odbędzie się w terminie powtórnym w dniu 20 czerwca 1931 o godzinie 11-tej przed południem w tym samym lokalu i z tym samym porządkiem dziennym. Uchwały tego Zgromadzenia będą prawomocne bez względu na ilość reprezentowanych akcji.

ZARZĄD

Towarzystwa Przemysłowego Zakładów Mechanicznych „LILPOP, RAU i LOEWENSTEIN”, Sp. Akc. w Warszawie

podaje do wiadomości PP. Akcjonariuszów, że Walne Zgromadzenie w dn. 21 maja 1931 r. uchwaliło wypłatę dywidendy za 1930 r. od akcji Towarzystwa, poczynając od dn. 22 maja 1931 r.

w stosunku 10%, t. j. po zł 2.50 (dwa złote i groszy 50) za kupon Nr. 6 od akcji 25-złotowej.

Wypłatę dywidendy uskutecznią I Oddział Miejski Banku Zachodniego w Warszawie, ul. Nowy Świat 51, do dn. 1 stycznia 1932 r., po tym zaś terminie kupony realizowane będą wyłącznie w biurze Zarządu Towarzystwa na Woli, ul. Bema Nr. 65.

Towarzystwo Akcyjne dla Fabrykacji Śrub i Wyrobów Kutyh Brevillier & S-ka i A. Urban & Synowie.

Według uchwały 31 Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia Akcjonariuszy „Towarzystwa Akcyjnego dla Fabrykacji Śrub i Wyrobów Kutyh Brevillier & S-ka i A. Urban & Synowie” z dn. 21 maja 1930 r., kupon akcji Nr. 31 za 1930 rok zostanie wykupiony poczynawszy od 22 maja 1931 r. po cenie

austrj. szylingów 4.50

od każdej akcji przez kasę następujących banków: „Oesterreichische Credit Anstalt für Handel und Gewerbe” we Wiedniu I, Am Hof 6, lub „Śląski Zakład Kredytowy” w Bielsku, lub „Ungarische Allgemeine Creditbank” w Budapeszcie.

Wiedeń-Ustroń, dn. 23 maja 1931 r.

Rada Zawiadowcza

BILANS

Drukarni „Lech” Tow. Akc. w Gnieźnie

z dnia 31 grudnia 1930 r.

AKTYWA: Kasa 972'26; Dłużnicy 117.143'37; Banki 109'21; Weksle 1.180'75; Udziały 2.532'40; Efekta 200'00; Materjały 90.804'53; Maszyny 286.549'26; Nieruchomości 59.404'60; Rucho-
mości 16.950'34; Czeionki 38.501'09; Sumy przechodnie 574'04.
Razem z 614.921'85. Dłużn. z tyt. gwar. 70.000'00; Weksle redy-
skont. 60.367'79. **Ogółem z 745.289'64.**

PASYWA: Wierzyciele 149.945'74; Banki 63.176'00; Akcepty 55.261'64; Dywidenda 1.992'50; Kapitał amortyzacyjny 109.938'88; Kapitał zakładowy 100.000'00; Rezerwa specjalna 83.709'67; Fun-
dusz rezerwowy 10.000'00; Sumy przechodnie 14.508'73; Czysty
zysk 26.388'69. **Razem z 614.921'85.** Hipoteki gwaranc. 50.000'00;
Weksle gwarancyjne 20.000'00; Obligo z tyt. weksli red. 60.367'79.
Ogółem z 745.289'64.

Rachunek Zysków i Strat

STRATY: Koszty handlowe 93.336'76; Koszty fabryczne 2.540.31
Procenty 34 612'01; Robocizna 69.003'92; Podatki 38.814'59; Straty
na dłużnik. 20.168'90; Amortyzacja 42.945'46; Koszty wydawnict.
170.262'30; Czysty zysk 26.388'69. **Razem z 498.072'94.**

ZYSKI: Akcydensa 300.306'76; Materjały 3.340'39; Komis wyd.
obcych 319'83; Zwroty z 1927 roku 962'50; Abonament 122.834'21;
Ogłoszenia 70.309'25. **Razem z 498.072'94.**

Walne Zgromadzenie Akcjonariuszów

Banku Związku Spółek Zarobkowych

S. A.

odbędzie się dn. 30 czerwca 1931 r. o godz. 16 na sali
posiedzeń Banku w Poznaniu, Plac Wolności Nr. 15.

Porządek obrad:

- 1) Zagajenie;
- 2) Sprawozdanie Zarządu z czynności za rok obro-
towy 1930 i przedłożenie bilansu oraz rachunku
strat i zysków per 31 grudnia 1930;
- 3) Sprawozdanie Rady Nadzorczej oraz Kuratora;
- 5) Zatwierdzenie bilansu i rachunku strat i zys-
ków za 1930 rok, udzielenie pokwitowania Za-
rządowi i Radzie Nadzorczej oraz uchwała co
do podziału zysku;
- 5) Wybór członków Rady Nadzorczej;
- 6) Osobna uchwała akcjonariuszów uprzywilejowa-
nych serii A do punktu 5;
- 7) Wnioski akcjonariuszów, zgłoszone w myśl prze-
pisów ustawy.

Wnioski winny być zgłoszone najpóźniej do dnia 13
czerwca 1931 r.

Odpowiednio do przepisów par. 9 statutu, uprawnieni
do głosowania na Walnem Zgromadzeniu są tylko ci
akcjonariusze, którzy najpóźniej do wtorku, dn. 23 czerwca
1931 r. złożą w kasie Banku w Poznaniu, Plac Wolno-
ści 15:

- a) wykaz numerów akcji znajdujących się w aserwa-
cie Banku, a mających brać udział w Walnem
Zgromadzeniu, a o ile akcje nie znajdują się w aser-
wacie Banku,
- b) akcje same lub też kwit notariusza na złożone
u niego akcje, względnie dla akcjonariuszów ame-
rykańskich taki sam kwit następujących banków
amerykańskich: w Nowym Yorku: Guaranty Trust
Company of New York, w Chicago: Northern Trust
Company, Harris Trust Savings Bank oraz Central
Trust Co. of Illinois.

Kwit podpisany przez notariusza wzgl. przez wyżej
wymienione banki amerykańskie zawierać musi zapew-
nienie, że złożone akcje pozostają u nich do zakończe-
nia Walnego Zgromadzenia.

Poznań, dn. 26 maja 1931 r.

Zarząd:

Brzeski Legis

SPÓŁKA AKCYJNA „TOWARZYSTWO UBEZPIECZEŃ PIAST”

podaje do wiadomości PP. Akcjonariuszów, że wyzna-
czone na dzień 30 maja 1931 roku

WALNE ZGROMADZENIE AKCJONARJUSZÓW

wskutek niezgłoszenia w ustawowym terminie odpowied-
niej ilości akcji, do skutku nie dojdzie i odbędzie się
ono w drugim terminie dnia 19 czerwca 1931 r. (piątek)
o godz. 6 po południu w lokalu Spółki Akcyjnej „To-
warzystwo Ubezpieczeń Piast” przy ul. Moniuszki Nr. 10.

Porządek obrad obejmować będzie następujące punkty:

- 1) Zagajenie posiedzenia i wybór przewodniczącego
Walnego Zgromadzenia;
- 2) Sprawozdanie Zarządu z działalności za 1930 rok;
- 3) Sprawozdanie i wnioski Rady Nadzorczej oraz Ko-
misji Rewizyjnej;
- 4) Rozpatrzenie i zatwierdzenie sprawozdania, bilansu
oraz rachunku zysków i strat za 1930 rok oraz po-
wzięcie stosownych uchwał;
- 5) Pokwitowanie władz spółki z wykonania przez nich
obowiązków;
- 6) Zatwierdzenie budżetu na rok 1931;
- 7) Wybór członków Rady Nadzorczej, Zarządu i Komisji
Rewizyjnej.

Zgromadzenie to jako zwołane w drugim terminie w myśl
§ 51 statutu uważane będzie za prawomocne i decyzja
jego za ostateczną bez względu na ilość akcji przedsta-
wionych przez obecnych akcjonariuszów.

W myśl § 45 statutu, pragnący uczestniczyć w Walnem
Zgromadzeniu właściciele akcji na okaziciela, powinni
przynajmniej na 7 dni przed Walnem Zgromadzeniem
zdeponować swoje akcje w kasie głównej Towarzystwa,
albo złożyć świadectwa (kwity) instytucji kredytowych,
działających na zasadzie ustaw przez Rząd zatwierdzo-
nych, o przyjęciu akcji do przechowania lub w zastaw
z wyszczególnieniem numerów akcji bez prawa ich wy-
dania właścicielom do końca Zgromadzenia.

Towarzystwo Elektryczności w Warszawie Compagnie d'Electricité de Varsovie

Francuska Spółka Akcyjna o kapitale 50.000.00 franków
Siedziba Spółki: ul. Caumartin Nr. 60 w Paryżu (IX okr.)

Rada Zarządzająca ma zaszczyt zaprosić PP. Akcjo-
nariuszy, zgodnie z art. 35 Statutu, na

ZWYCZAJNE WALNE ZGROMADZENIE

mające się odbyć dn. 24 czerwca 1931 r., we środę,
o godz. 4 po poł., w siedzibie Spółki w Paryżu, ul. Cau-
martin 60.

Prawo uczestniczenia w Zgromadzeniu mają akcjo-
nariusze, posiadający conajmniej dwadzieścia akcji. Posia-
dacze mniejszej ilości akcji aniżeli dwadzieścia mogą się
zrzeczać dla utworzenia wymaganej jednostki i wybrać
jednego ze swego grona na przedstawiciela.

Akcje na okaziciela winny być złożone najpóźniej
w dn. 17 czerwca 1931 r. bądź w biurze Société Générale
de Crédit Industriel et Commercial w Paryżu, przy ul. de
la Victoire 66, bądź w Banku Francusko-Polskim w War-
szawie, przy ul. Czackiego 4.

Porządek dzienny:

- Sprawozdanie Rady Zarządzającej,
- Sprawozdanie Komisji Rewizyjnej,
- Zatwierdzenie rachunków i bilansu roku obra-
chunkowego, zamkniętego na dz. 31 grudnia
1930 r.,
- Podział zysków,
- Mianowanie Członka Rady Zarządzającej,
- Mianowanie Członków Komisji Rewizyjnej na rok
obrachunkowy 1931,
- Powzięcie uchwały zgodnie z art. 40 ustawy z dn.
24 lipca 1867 r.

„WARTA“ TOWARZYSTWO REASEKURACYJNE, SP. AKC.

Bilans na dzień 31 grudnia 1930 r.

STAN CZYNNY:		zł
Kasa	10.797.08	
Instytucje kredytowe	958.688.75	
Papiery wartościowe z kuponami bieżącymi	407.239.74	
Pożyczki hipoteczne	88.900.00	
Nieruchomości	498.511.95	
Należność z tytułu rezerwy składek zatrzymanej przez zakłady ubezpieczeń	5.011.434.66	
Zakłady ubezpieczeń	2.144.514.95	
Inni dłużnicy	15.777.56	
Ruchomości biurowe	41.920.67	
Inne aktywa	36.921.54	
Strata	7.381.93	
	<u>9.222.088.83</u>	

STAN BIERNY:		zł
Emitowany kapitał akcyjny (akcyj sztuk 10.000 po zł 100.00)	1.000.000.00	
Kapitał zapasowy	198.479.30	
Inne kapitały i fundusze zakładu	16.961.21	
Fundusze i rezerwy techniczne (rezerwa składek na udział własny)	3.314.855.52	
Rezerwa na nieregulowane szkody	1.157.517.22	
Należność z tytułu rezerwy składek zatrzymanej reasekuratorom przez zakład	2.297.116.75	
Fundusz na umorzenie wartości nieruchomości	39.722.00	
Zakłady ubezpieczeń	1.130.694.19	
Inni wierzyciele	10.142.22	
Niepodniesiona dywidenda przez akcjonarij.	460.94	
Nieuiszczone podatki i opłaty	39.287.19	
Inne pasywa	16.352.29	
	<u>9.222.088.83</u>	

Rachunek Zysków i Strat za 1930 r.

ZYSKI:	zł	zł
Pokrycie straty z roku poprzedniego:		
spisano z kapitału zapasow.	175.000.00	
obniżono kapitał akcyjny o	875.000.00	1.050.000.00
Czysty dochód z majątku zakł.		146.932.60
Inne zyski nieobjęte poszczególnymi rachunkami:		
1) wygrana na 5% Prem. Poż. Dolar.	4.440.00	
2) odpisane salda do wyrównania r-ków	1.952.19	
3) odzyskane należności wątpliwe	532.85	6.925.04
Strata		<u>7.381.93</u>
		<u>1.211.239.57</u>

STRATY:	zł	zł
Strata z roku poprzedniego		1.051.379.51
Strata z roku sprawozdawczego na rachunku ubezpieczeń przyjętych pośrednio		82.620.77
Niepodzielona część kosztów administracji		316.00
Umorzone należności wątpliwe		45.078.58
Strata na kursie walut obcych		12.048.67
Inne odpisy i straty nieobjęte poszczególnymi rachunkami:		
1) odpisano z wartości ruchom.	5.934.19	
2) odpisano z wartości nieruch.	9.970.25	
3) różnica kursu na papierach wartości.	3.891.60	19.796.04
		<u>1.211.239.57</u>

Rada Nadzorcza: Zarząd:

Prezes (—) *Wł. Strzelecki* (—) *Dr. T. Poznański*

Główny Księgowy: (—) *St. Wądołowski*

(—) *W. Petrykowski*

Belgijska Spółka Akcyjna Towarzystwa Akcyjnego Sochaczewskiej Fabryki Sztucznego Jedwablu w Warszawie

Bilans Netto w dniu 30 czerwca 1930 r.

STAN CZYNNY: Place i grunta 1,102.733.50; Budynki 1,732.975.42; Maszyny i urządzenia 1,255.947.37; Bocznicza kolejowa 40.271.69; Tabor i ruchomości 54.703.32; Magazyn 428.674.13; Półwyroby 39.009.60; Wyroby 120.330.92; Gospodarstwo rolne 29.904.81; Dłużnicy 385.619.67; Banki 17.573.62; Kasa 19.195.30; Strata 77.560.38; **Razem zł 5,304.499.73.**

STAN BIERNY: Kapitał Akcyjny Fr. belg. 1,000.000.00 (25.000 szt. akcji po 40 fr. belg.) 250.000.00; Rezerwa nadzwyczajna na przeszacowaniu aktywów 1,048.303.76; Fundusz amortyzacyjny 319.522.55; Akcepty 1,875.236.99; Wierzyciele 1,811.436.43; **Razem zł 5,304.499.73.**

Rachunek strat i zysków od 1/VII 1929 do 1/VII 1930.

WINIEN: Koszty ogólne: Wynagrodzenie Zarządu, Dyrekcji i Pracowników 177.009.50; Różne wydatki administracyjne 64.374.53; Podatki i opłaty stempłowe 128.603.01; Procenty 290.822.92; Amortyzacja 221.741.00; **Razem zł 882.550.96.**

MA: Zysk brutto ze sprzedaży produkcji 804.990.58; Strata netto 77.560.38. **Razem zł 882.550.96.**

Opatowsko-Sandomierska Rolna S-ka Akc. w Ostrowcu

Bilans w dn. 31 grudnia 1930 r.

STAN CZYNNY		zł
Papiery własne i udziały	59.160.50	
Nieruchomości	925.039.26	
Ruchomości i inwentarz żywy	204.124.84	
Spółdzielnia Rolnicza Opatowsko - Sandomierska	211.476.46	
Sumy Przechodnie	210.00	
Należności wątpliwe	26.00	
Strata	51.317.65	
	<u>1.451.354.71</u>	

STAN BIERNY		zł
Kapitał Zakładowy	450.000.00	
Kapitał Zapasowy	93.756.01	
Kapitał Amortyzacyjny	143.639.87	
Wpłaty na akcje dalszych emisji	158.235.40	
Zobowiązania długoterminowe	530.035.95	
Różni	54.622.18	
Niepodniesiona dywidenda	21.065.30	
	<u>1.451.354.71</u>	

Rachunek Strat i Zysków

STRATY	zł
Koszty handlowe	6.757.83
Podatki i opłaty	26.176.66
Amortyzacja	32.209.76
Wątpliwe należności	184.180.81
	<u>249.325.06</u>

ZYSKI	zł
Zysk ze sprzedaży akcji	13.826.60
Przelewy z rezerw	184.180.1
Strata za okres sprawozd.	51.317.65
	<u>249.325.06</u>

Ostrowiec, dn. 25 kwietnia 1931 r.

Powyższy bilans wraz z rachunkiem Strat i Zysków obejmującym przelewy z kapitałów rezerwowego i zapasowego, został zatwierdzony przez Walne Zebranie Akcjonariuszów w dn. 28 kwietnia 1931 r., które też uchwaliło stratę za okres sprawozdawczy w sumie zł 51.317.65 pokryć drogą przelewu z kapitału zapasowego. Wobec powyższego dywidenda za 1930 r. wypłacona nie będzie.

W związku z dostosowaniem statutu do wymagań nowego prawa o spółkach akcyjnych przystępujemy do wymiany dotychczasowych akcji 30-złotowych na nowe akcje wartości nominalnej zł 300 każda i wzywamy PP. Akcjonariuszów do składania posiadanych akcji w terminie do dn. 1 sierpnia 1931 r.

„A T R A”

Przemysł Chemiczny, S. A.
TORUŃ-MOKRE

Bilans zamknięcia per. 31/XII 1930 r.

	zł	zł
1) Kapitał akcyjny		250.000'00
2) Kapitał rezerwowy		54.608'23
3) Kapitał amortyzacyjny		241.859'47
4) Nieruchomości	368.850'41	
5) Ruchomości	401.957'04	
6) Banki	15.741'81	
7) Debitorzy	383.059'73	
8) Kredytorzy		1,323.302'70
9) Kasa	2.253'60	
10) Weksle	85.221'33	
11) Konto recept	212.500'00	
12) Konto hipotek		212.500'00
13) Remanent towarów	517.132'47	
14) Strata	95.554'01	
	<u>2,082.270'40</u>	<u>2.082.270'40</u>

Rachunek Zysków i Strat per 31/XII 1930 r.

	zł	zł
1) Amortyzacja	52.621'17	
2) Produkcja farb		424.416'10
3) Koszty produkcji	272.426'74	
4) Koszty handlowe	194.922'20	
5) Strata		95.554'01
	<u>519.970'11</u>	<u>519.970'11</u>

Doroczne Walne Zgromadzenie Akcjonariuszów na posiedzeniu z dn. 28 kwietnia 1931 r. jednomyślnie uchwaliło: a) Sprawozdani: Zarządu i Rady Nadzorczej oraz bilans na dzień 31 grudnia 1930 r. wraz z rachunkiem zysków i strat za rok 1930 r. w całości zatwierdzić i udzielić Zarządowi i Radzie Nadzorczej pokwitowania za ubiegły okres; b) wykazaną stratę w kwocie zł 95.554'01 pokryć w wysokości zł 54.608'23 z funduszu rezerwowego, zaś resztę w kwocie zł 40.945'78 przenieść na rok 1931.

TOWARZYSTWO FABRYKI MOTORÓW „PERKUN”

w Warszawie, S. A. ul. Grochowska Nr. 46.

Bilans netto w dn. 31 grudnia 1930 r.

STAN CZYNNY:

Nieruchomości zł 1,350.926'08; Ruchomości zł 255.449'63; Maszyny i urządzenia zł 1,029.989'22; Narzędzia zł 73.961'31; Kasa zł 5.810'77; Banki zł 140.884'81; Odbiorcy zł 470.848'63; Zaliczenia zł 2.401'50; Kaucje zł 7.540'00; Papiery procentowe zł 18.082'21; Weksle zł 144.752'67; Dostawcy zł 33.467'82; Różni dłużnicy zł 75.968'15; Materjały surowe zł 201.586'25; Półwyroby zł 225.590'69; Wyroby gotowe zł 491.736'25; Strata zarok 1930 zł 54.140'38; Różni za kaucję hipoteczną zł 1,338.070'00; Instytucje Państwowe za weksle gwarancyjne zł 26.632'94; M. S. Wojsk. za listy gwarancyjne zł 379.240'49; **Ogółem zł 6,327.079'80.**

STAN BIERNY:

Kapitał akcyjny zł 1,400.000'00; Kapitał zapasowy zł 468.425'25; Kapitał amortyzacyjny zł 885.776'32; Pożyczka długoterm. £ 10.200 T. K. P. P. zł 443.700'00; Banki zł 96.339'60; Odbiorcy zł 201.440'00; Dostawcy zł 214.896'11; Różni wierzyciele zł 251.720'15; Zaliczka na zamów. państwowe zł 237.950'59; Akcepty zł 338.709'86; Kaucje zł 100'00; Dywidenda zł 71'68; Rezerwa na podatki zł 14.048'89; Pozostałość zysku za rok 1929 zł 29.958'52; Kaucje hipoteczne zł 1,338.070'00; Weksle gwarancyjne dla Instytucji Państwowych zł 26.632'94; Bank Zw. Sp. Zarobkowych na listy gwarancyjne zł 379.240'49; **Ogółem zł 6,327.079'80.**

Rachunek Strat i Zysków

WINIEN:

Pensje Dyrekcji i Pracowników zł 334.840'00; Koszty dyskonta i procentów zł 94.412'11; Świadczenia socjalne zł 106.075'89; Podatki zł 64.803'65; Koszty admin. i fabryczne zł 415.650'14; Strata na ruchomościach zł 7.230'35; **Ogółem zł 1,023.012'14.**

MA:

Zysk brutto z produkcji zł 968.871'76; Strata zł 54.140'38; **Ogółem zł 1,023.012'14.**

ZWYCZAJNE WALNE ZGROMADZENIE SP. AKC.

BRZESKIAUTO

w Poznaniu

odbędzie się w **poniedziałek, dn. 15 czerwca 1931 r. o godz. 5 po poł.** w sali Banku Związku Spółek Zarobkowych w Poznaniu, plac Wolności Nr. 15.

Porządek obrad:

1) Sprawozdanie Zarządu za rok operacyjny 1930 i przedłożenie bilansu oraz rachunku strat i zysków; 2) Sprawozdanie Rady Nadzorczej; 3) Przyjęcie bilansu, rachunku strat i zysków, udzielenie pokwitowania Zarządowi i Radzie Nadzorczej oraz uchwała co do podziału zysk; 4) Wybory do Rady Nadzorczej; 5) Wniosek akcjonariusza i członka Rady Nadzorczej P. Inż. Winnickiego odnośnie poborów i podatków Zarządu i prokurenta.

W głosowaniu — w myśl statutu — mogą brać udział tylko akcjonariusze, którzy złożą w biurze Spółki lub u notariusza akcje swoje najpóźniej na 3 dni przed Walną Zebraniem.

Poznań, 23 maja 1931 r.

Rada Nadzorcza
Dr. Jan Sławski

Zarząd
St. Brzeski

ZARZĄD

FABRYKI WYROBÓW CERAMICZNYCH „OPCZKO”, S. A.

zawiadamia PP. Akcje arjuszów, że w **dn. 19 czerwca r. b. o godz. 12 w poł.** w lokalu Spółki w Warszawie, ul. Szopena 12 m. 5, odbędzie się

ZWYCZAJNE WALNE ZGROMADZENIE
AKCJONARJUSZÓW

z porządkiem dziennym następującym:

1) Sprawozdanie Zarządu; 2) Zatwierdzenie bilansu i rachunku Strat i Zysków za 1930 r.; 3) Zatwierdzenie Budżetu na 1931 r.; 4) Wybory Statutowe; 5) Zatwierdzenie obciążenia hipotecznego; 6) Sprawa przeniesienia siedziby Spółki do Opoczna i w związku z tem zmiana § 2 Statutu; 7) Wolne wnioski.

W razie nieprzybycia dostatecznej liczby Akcjonariuszów, w dniu 3 lipca r. b. w tymże lokalu i o teje godzinie odbędzie się drugie zebranie, prawomocne bez względu na ilość obecnych Akcjonariuszów i reprezentowanej przez nich części kapitału.

Polska Spółka Obuwia Bata Sp. Akc.

KRAKÓW

Bilans na dzień 31 grudnia 1930 r.

AKTYWA		zł
Bank		273.364'52
Nieruchomości		191.295'00
Urządzenia		298.078'00
Towar		1.088.844'58
		<u>1.851.582'10</u>

PASywa:		zł
Kapitał akcyjny		250.000'00
Rachunki personalne		1.539.999'38
Zysk		61.582'72
		<u>1.851.582'10</u>

Rachunek Strat i Zysków
na dz. 31 grudnia 1930 r.

		zł
Cło		1.516.368'18
Wydatki		1.244.639'37
Netto zysk		61.582'72
		<u>2.822.590'27</u>

		zł
Brutto zysk		2.822.590'27
		<u>2.822.590'27</u>

Komisja Rewizyjna—za zgodność: *Marjan Paszkowski mp.*
Elkan Rosenzweig mp.
Roman Hessel mp.

Prezes: *Tomasz Bata mp.*

Polskie Zakłady Babcock-Zieleniewski, S. A. (dawn. W. Fitzner i K. Gamper) Fabryka w Sosnowcu

Bilans w dn. 30 września 1930 r.

STAN CZYNNY		zł
Drobne przyrządy i urządzenia		58.146'15
Weksle		2.027.846'11
Banki		631.466'10
Gotówka		12.501'61
Dłużnicy		3.222.316'14
Zapasy		4.309.168'93
Sumy Przechodnie		5.005'85
Straty w 1930 r.		80.492'68
		<u>10.346.943'57</u>

STAN BIERNY		zł
Kapitał Akcyjny		1.000.000'00
Wierzyciele		9.247.453'05
Sumy Przechodnie		98.939'21
Zysk w 1929 r.		551'31
		<u>10.346.943'57</u>

Rachunek Strat i Zysków

WINIEN:		zł
Strata na produkcji		92.536'51
Odpis na pokrycie wątpliwych należności		15.000'00
		<u>107.536'51</u>

MA:		zł
Różnice kursowe		5.331'96
Różnice cen materiałów		21.711'87
Strata		80.492'68
		<u>107.536'51</u>

Z ramienia firmy *Babcock & Wilcox Londyn*
podp. *L. H. Hemsley*

Polskie Zakłady
Babcock-Zieleniewski, S. A.
podp.: *E. Zieleniewski, St. Bloch*

Bilans zamknięcia na dz. 31 grudnia 1930 r.

Towarzystwa Elektrycznego „BEZET“, S. A. w Warszawie

AKTYWA:

Koszta Organizacyjne Sp. Akc. 80.661'42; Plac 76.330'16; Budynek 270.174'00; Maszyny i Urządzenia Fabr. 410.764'57; Narzędzia Monterskie 11.345'16; Ruchomości Biurowe 61.512'93; Akcjonariusze 300.000'00; Banki 12.139'66; Kasa 9.184'58; Weksle 3.063'36; Odbiorcy 514.574'38; Dłużnicy Różni 161.400'00; Papiery wartościowe 15.949'63; Kaucje 4.244'20; Sumy Przechodnie 43.033'39; Magazyny: Materiały Instalacyjne 100.956'12; Surowce (fabr.) 165.071'47; Półfabrykaty 132.988'48; Wyroby gotowe 246.520'74; Roboty Nieskończone: dla odbiorców fabr. 52.992'80, na skład fabr. 37.427'24, dla odbiorców instalac. 65.244'56; Straty 276.490'97; **Razem zł 3,052.069'82.**

PASYWA:

Kapitał Akcyjny 1.500.000'00; Kapitał Zapasowy 31.661'45; Kapitał Amortyzacyjny 175.707'09; Banki 120.494'90; Akcepty 754.567'66; Wierzyciele dostawcy 192.944'33; Wierzyciele finansowi 102.742'85; Zaliczki odbiorców 45.900'00; Podatki i świadczenia społeczne 53.666'83; Sumy przechodnie 41.234'80; Rezerwa na Należności Wątpliwe 14.869'91; Instalacje Nieskończ. Prowizor. Fakturowane 18.280'00; **Razem zł 3,052.069'82.**

Straty i Zyski na dz. 31 grudnia 1930 r.

STAN BIERNY:

Koszta Ogólne 660.969'00; Świadczenia społeczne (Kasa Chorych, Fundusz Bezrobocia, Fundusz Emerytalny, Urlopy) 96.362'96; Podatki 70.986'41; Procenty bankowe i wierzyciele finansowi i różnice kursu 112.561'51; Amortyzacje 20.123'30; Zmniejszenie wartości magazyn. 35.910'57; Amortyzac. należności wątpliwych 30.587'03; **Razem zł 1,027.500'78.**

STAN CZYNNY:

Zysk na instalacjach i dostawach 172.666'42; Zysk na produkcji i dost. fabryczn. 578.343'39; Straty 276.490'97; **Razem zł 1,027.500'78.**

Na Walnem Zgromadzeniu Członków Spółki w dn. 19 maja 1931 r., na którym reprezentowany był cały kapitał Spółki, jednogłośnie uchwalono: 1) Sprawozdanie Zarządu z działalności Spółki za rok operacyjny 1930 oraz bilans Spółki i rachunek Zysków i Strat za tenże rok operacyjny 1930 zatwierdzić i udzielić Zarządowi całkowitego absolutorjum, 2) Wykazane w bilansie oraz rachunku Zysków i Strat za ubiegły rok operacyjny 1930 straty Spółki w sumie zł 276.490'97 pokryć w części, to jest w sumie zł 31.661'45 z kapitału zapasowego Spółki, wynoszącego taką samą sumę — w pozostałej zaś kwocie zł 244.829'52 przenieść na następny rok operacyjny 1931, 3) Do Zarządu, na miejsce ustępujących drogą losowania, wybrani zostali wszystkimi głosami PP.: Armand Pirot, Jean van Vliet i Emile Rousseau — wszyscy ponownie.

ZJEDNOCZONE BROWARY WARSZAWSKIE p. f. HABERBUSCH i SCHIELE, S. A.

Bilans zamknięcia na dzień 31 grudnia 1930 r.

STAN CZYNNY:		zł	STAN BIERNY:		zł
Nieruchomości		12.262.315'80	Kapitał zakładowy:		
Ruchomości		9.355.536'64	stanowi 120.000 akcji po zł 100 każda		12.000.000 00
Zywy inwentarz		62.365'00	Kapitał specjalnej rezerwy		1.021.320'54
Naczynia i butelki		1.393.144'90	Kapitał umorzenia		6.356.116'65
Remanenty		2.678.942'79	Kapitał zapasowy		1.929.606'78
Dłużnicy różni		4.393.388'76	Kapitał rezerwowowy		541.671'03
Papiery procentowe		76.295'01	Kapitał inwestycyjny		1.000.000 00
Kasa		101.458'51	Banki		1.231.375'47
Banki		60.707'25	Wierzyciele		1.084.445'02
Inwestycje nieskończone		31.568'36	Akcepty własne		110.000'00
Weksle		1.022.681'67	Dywidenda nieodebrana		21.061'45
			Redyskonto weksli		542.783'44
			Rezerwa na podatki		537.200 00
			Zyski z roku ubiegłego		365'44
			Zysk netto za rok sprawozdawczy		<u>5.062.458'87</u>
					Razem: <u>31.438.404'69</u>
Rachunki depozytowe		2.246.154'74	Rachunki depozytowe		2.246.154'74

Rachunek Ogólny Zysków i Strat

WINIEN:		zł	MA:		zł
Utrzymanie administracji i personelu fabr.		3.545.779'24	Dochód brutto		11.258.716'34
Koszty handlowe i procenty		1.863.561'59	Dochody z nieruchomości		396.458 86
Utrzymanie środków przewozowych		456.614'52	Dochody różne		73.872'99
Wydatki na utrzymanie nieruchomości		331.333'24			
Różne straty		469.300'73			
Zysk roku sprawozdawczego		<u>5.624.458'87</u>			
		Razem: <u>11.729.048'19</u>			Razem: <u>11.729.048'19</u>

ZARZĄD SPÓŁKI AKCYJNEJ

POLSKIE ZAKŁADY CHEMICZNE „NITRAT“

zawiadamia powtórnie PP. Akcjonariuszów Spółki, że dn. 10 czerwca 1931 r. o godz. 17 w lokalu biura w Warszawie, ul. Mińska Nr. 25 (Praga) odbędzie się

ZWYCZAJNE WALNE ZGROMADZENIE AKCJONARIUSZÓW

z następującym porządkiem obrad:

- 1) Wybór przewodniczącego; 2) Rozpatrzenie i zatwierdzenie sprawozdania, bilansu i r-ku strat i zysków za 1930 r. i projektu podziału zysków oraz udzielenie Radzie i Zarządowi pokwitowania z czynności; 3) Plan działań i budżet na 1931 r.; 4) Kupno i sprzedaż nieruchomości; 5) Upoważnienie Zarządu do korzystania z kredytów hipotecznych zabezpieczonych; 6) a) określenie liczby członków Zarządu i upoważnienie Zarządu do kooptacji; b) wybory do Zarządu i Komisji Rewizyjnej oraz określenie wysokości wynagrodzenia członków Zarządu i Komisji Rewizyjnej; 7) Wybór pism do ogłoszeń Spółki; 8) Zmiana projektu statutu, uzgodnionego z prawem o spółkach akcyjnych, uchwalonego na Walnym Zgromadzeniu z dn. 30/X 1930 r., przez skreślenie w § 5 ustępu, rozpoczynającego się od wyrazów: „jednak jeden akcjonariusz nie może...”

PP. Akcjonariusze, pragnący wziąć udział w powyższym Zgromadzeniu, winni najpóźniej dn. 3 czerwca 1931 r. do godz. 16 złożyć swoje akcje, świadectwa tymczasowe, lub odpowiednie kwity depozytowe lub zastawowe w biurze Zarządu (Mińska Nr. 25). Właściciele akcji imiennych mają prawo udziału w Walnym Zgromadzeniu i nie są obowiązani do składania akcji, o ile są zapisani w księgach Spółki conajmniej na 7 dni przed terminem Walnego Zgromadzenia.

Pierwsza Warszawska Palarnia Kawy, Cykorji i Surogatów Kawy

„PLUTON“

T. I. M. TARASIEWICZÓW
Spółka Akcyjna w Warszawie

BILANS NA DZIEŃ 31 GRUDNIA 1930 r.

STAN CZYNNY: Nieruchomości zł 523.133'36, Maszyny, urządzenia fabryczne i ruchomości zł 257.229'08, Kasa zł 23.252'86, Banki zł 274.792'96, Weksle zł 66.839'28, Dłużnicy zł 365.367'39, Papiery wartościowe zł 129'00, Towary zł 370.124'88, Sumy przejściowe zł 15.745'50, **Suma bilansowa zł 1.896.614'31.** Depozyty zł 10.000'00, Depozyty w różnych instytucjach zł 65.388'53, Kaucje hipoteczne zł 14.534'00, Gwarancje udzielone zł 22.347'00. **Razem zł 112.269'53.**

STAN BIERNY: Kapitał zakładowy zł 781.250'00, Kapitał zapasowy zł 52.000'00, Kapitał umorzenia zł 153.144'47, Akcepty zł 5.961'00, Wierzyciele zł 466.162'87, Dywidenda niepodniesiona zł 29.220'38, Sumy przejściowe zł 6.409'82, Sumy hipoteczne zł 95.105'87, Zyski z 1929 r. pozostałość zł 3.955'13, Zysk za rok 1930 zł 303.404'77. **Suma bilansowa zł 1.896.614'31.** Depozyty zł 3'78, Różni za swoje depozyty zł 75.384'75, Różni za kaucje hipoteczne zł 14.531'00, Zobowiązania z tytułu gwarancji udzielonych zł 22.347'00. **Razem zł 112.269'53.**

RACHUNEK STRAT I ZYSKÓW.

WINIEN: Wydatki handlowe zł 578.923'53, Wydatki administracyjne i robocizna zł 489.854'21, Utrzymanie nieruchomości i nieruchomości zł 20.466'13, Procenty zł 5.831'69, Straty różne zł 56.382'28, Zysk za rok 1930 zł 303.404'77. **Ogółem zł 1.454.862'61.**

MA: Zysk brutto ze sprzedaży towarów zł 1.424.412'44, Procenty zł 24.676'39, Zyski różne zł 5.773'78. **Ogółem zł 1.454.862'61.**

X Zwyczajne Walne Zgromadzenie
Sp. Akc. S. W. Niemojowski, Fabryka
Papierni i Wyrobów z Papieru w Bielsku

odbędzie się **dn. 20 czerwca 1931 r. o godz. 12 w po-**
łudnie, w biurach fabryki w Bielsku, z następującym porządkiem dziennym:

- 1) Sprawozdanie Rady Zawiadowczej, oraz przedłożenie bilansu zamknięcia i rachunku strat i zysków za X rok administracyjny 1930,
- 2) Wniosek na zmianę amortyzacji z czynnej na bierną za lata 1924, 1925 i 1926,
- 3) Sprawozdanie, oraz wnioski Komisji Rewizyjnej na zatwierdzenie przedłożonego bilansu i rachunku strat i zysków, jakoteż udzielenie absolutorjum Radzie Zawiadowczej,
- 4) Wniosek na rozdział czystego zysku.
- 5) Wybór 3 członków Rady Zawiadowczej (par. 14 statutu).
- 6) Wybór 3 członków Komisji Rewizyjnej i 2 zastępców na rok administracyjny 1931, oraz ustalenie rocznego wynagrodzenia dla członków Komisji Rewizyjnej, jakoteż Komitetu Wykonawczego za rok 1931 (par. 29 statutu),
- 7) Zmiana statutu,
- 8) Wolne wnioski akcjonariuszy.

Rada Zawiadowcza

Par. 23 statutu. — Celem wykonywania prawa głosowania należy akcje, względnie dowody depozytowe, uzasadniające to prawo, złożyć najpóźniej na 8 dni przed Walnem Zgromadzeniem (§ 25 statutu) w kasie Spółki.

SPROSTOWANIE

XI Zwyczajne Walne Zebranie
Akcjonariuszów

Sp. Akc. Towarzystwa Ubezpieczeń
„PRZYSZŁOŚĆ”

w dniu 16 czerwca r. b. odbędzie się o **godz. 5 i pół po południu**, a nie o godz. 5, jak mylnie podano w ogłoszeniu, umieszczonem w zesz. 21 Tygodnika.

ZARZĄD SPÓŁKI AKCYJNEJ

FLUID

niniejszem podaje do wiadomości PP. Akcjonariuszów, że **dn. 23 czerwca r. b. o godz. 12 w południe** w gmachu Stowarzyszenia Techników w Warszawie, ul. Czackiego Nr. 3/5, odbędzie się

Zwyczajne Ogólne Zebranie Akcjonariuszów

z następującym porządkiem dziennym:

- 1) Wybór Przewodniczącego zebraniu; 2) Rozpatrzenie i zatwierdzenie sprawozdania i bilansu za 1930 r.; 3) Wybór 1 Członka Zarządu i 1 Zastępcy; 4) Wybór Dyrektora Zarządzającego na 1931 r.; 5) Wolne wnioski.

Zarząd Towarzystwa Zakładów
Przędzalni Bawełny, Tkalni i Blecharni
„ZAWIERCIE” S. A.

w Warszawie, ul. Nowy Świat 7

podaje do wiadomości, że **dn. 26 czerwca r. b. o godz. 4 po południu** w lokalu Zarządu odbędzie się

Zwyczajne Walne Zgromadzenie Akcjonariuszów

z następującym porządkiem dziennym:

- 1) Wybór przewodniczącego Zebrania,
- 2) Rozpatrzenie sprawozdania Zarządu i Komisji Rewizyjnej za rok 1930,
- 3) Zatwierdzenie bilansu i rachunku zysków i strat za rok 1930 i udzielenie pokwitowania Zarządowi,
- 4) Wybór instytucji kredytowej i zagranicznej, w których mogą być deponowane akcje T-wa w myśl § 10 statutu,
- 5) Wybór pisma, w którym obok „*Monitora Polskiego*” i „*Polski Gospodarczej*” zamieszczane być mają ogłoszenia T-wa w myśl § 2 statutu,
- 6) Uzupelnienie § 8 statutu, co do przedłużenia terminu zwoływania Zwyczajnych Walnych Zgromadzeń Akcjonariuszów,
- 7) Wybór członków Rady Nadzorczej w myśl § 19 statutu,
- 8) Wybór członków Zarządu w myśl § 12 statutu,
- 9) Wybór członków Komisji Rewizyjnej w myśl § 20 statutu,
- 10) Ustalenie wysokości wynagrodzenia dla członków Rady Nadzorczej oraz Komisji Rewizyjnej,
- 11) Wolne wnioski akcjonariuszy.

PP. Akcjonariusze, którzy pragną wziąć udział w powyższym Zebraniu, raczą zgodnie z § 10 statutu złożyć w biurze Zarządu, Nowy Świat 7, swoje akcje najpóźniej do dn. 19 czerwca r. b.

ZARZĄD TOWARZYSTWA PRZEMYSŁOWEGO

K. WASILEWSKI i S-ka

Sp. Akc. w Warszawie

podaje do wiadomości PP. Akcjonariuszów, iż **dn. 22 czerwca r. b. o godz. 6 popołudniu** odbędzie się w Biurze Sprzedaży przy ul. Elektoralnej Nr. 5,

ZWYCZAJNE WALNE ZGROMADZENIE
AKCJONARIUSZÓW

z następującym porządkiem dziennym:

- 1) Sprawozdanie Zarządu i Komisji Rewizyjnej; 2) Zatwierdzenie bilansu za rok oper. 1930; 3) Budżet na rok 1931; 4) Wybory Zarządu i Komisji Rewizyjnej; 5) Wolne wnioski.

LIKWIDATOR

„TOWARZYSTWA PRZEMYSŁOWO-HANDLOWEGO
KAZIMIERZ DĄBROWSKI S. A. W LIKWIDACJI”
w Warszawie

Edward Dąbrowski, zamieszkały w Warszawie przy ulicy Nowowiejskiej 25, wzywa wierzycieli wyżej wymienionej firmy, ażeby zgłosili swe wierzycielności od dnia 1 czerwca 1932 r.

BILANS

TOW. AKC. FABR. OŁÓWKÓW

„St. Majewski i S-ka”

na dzień 30 września 1930 r.

STAN CZYNNY:

Gotowizna zł 9.678'85; Banki zł 88.958'99; Papiery procentowe zł 125.397'04; Weksle w portfelu zł 479.677'77; Weksle w inkasie zł 5.429'77; Weksle zdyskontowane pł. po 30/IX 1930 r. zł 170.983'37; Odbiorcy zł 376.337'26; Dostawcy i Różni dłużnicy zł 318.104'13; Wkłady Udziałowe w innych przedsiębiorstwach. zł 55.037'96; Wydatki 1930/31 r. zł 8.789'76; Kaucje i Depozyty zł 27.250'00; Zapasy surowców i towarów zł 845.557'42; Nieruchomości zł 1.634.764'11; Maszyny i Utensylja zł 1.375.609'64; Ruchomości zł 23.691'37; Środki przewozowe zł 16.157'23; **Ogólna suma zł 5.561.424'67.**

STAN BIERNY:

Dostawcy i Różni Wierzyciele zł 571.957'93; Banki zł 51.371'30; Dywidenda niepodnies. zł 13.689'70; Rezerwa na podatki zł 60.544'04; Pożyczka Długoterm. T-wa Kr. Przem. Polsk. zł 405.828'00; Obligo za weksle zdyskont. pł. po 30/IX 1930 r. zł 170.983'37; Depozytariusze zł 27.000'00; Kapitał Akc. zł 2.100.000'00; Kapitał Zapas. zł 138.806'34; Fundusz Umorzenia zł 1.254.707'34; Fundusz Rezerwowy zł 227.358'21; Dochód Brutto zł 539.178'44; **Ogólna suma zł 5.561.424'67.**

Rachunek Zysków i Strat za czas od 1 października 1929 r. do 30 września 1930 r.

WINIEN:

Umorzenie budowli, maszyn, ruchomości i t. p. zł 152.598'95; Podatek dochodowy zł 96.800'00; Tantiemy i Gratyfikacje zł 55.000'00; Kapitał Zapasowy zł 26.958'92; Fundusz Rezerw. zł 60.820'57; Dywidenda zł 147.000'00; **Ogólna suma zł 539.178'44.**

MA:

Dochód Brutto 1929/30 r. zł 539.178'44.

Świadczenia i Podatki obciążające 1929/30 r.

Opłaty stemplowe i blankiety wekslowe zł 10.220'20, Świadczenia Przemysłowe i Patenty zł 4.570'50, Ogłoszenia Obowiązkowe zł 928'50, Opłaty w Urzędzie Patentowym zł 330'44, Podatki Komunalne zł 7.955'54, Podatek od kotłów zł 360'00, Opłata za podwyżkę Kapit. Akcyjn. zł 659'00, Odsetki od rat podatkowych zł 2.847'50, Podatek obrotowy zł 78.190'82, Podatek Majątkowy zł 4.214'81, Podatek dochodowy za rok 1929/30 zł 96.800'00, Kasa Chorych zł 31.782'19, Ubezpieczenia od wypadków zł 4.872'22, Fundusz Bezrobocia zł 6.438'09, Ubezpieczenia Pracowników Umysłowych zł 6.792'00, Urlopy robotnicze zł 24.094'65, Dopłata do Kasy Przejrzności i inne Świadczenia nieobowiązujące zł 11.060'56, **Suma ogólna świadczeń i podatków zł 292.117'02.**

Dywidendę po zł 4'20 za kupon Nr. 10 wypłaca Bank Towarzystw Spółdzielczych w Warszawie, Jasna Nr. 1, od dnia 23 maja 1931 r.

BILANS

ZGIERSKIEJ FARBIARNI I APRETURY, S. A.

w dniu 31 grudnia 1930 roku

STAN CZYNNY. — Nieruchomości zł 515.892'06, Ruchomości zł 33.365'31, Maszyny i utensylja zł 445.168'86, Tabor zł 22.346'87, Konie i zaprzęgi zł 3.934'00, Magazyn zł 49.912'28, Kasa zł 9.049'10, Banki zł 2.108'01, Dłużnicy zł 213.075'83, Wątpliwi odbiorcy zł 45.157'08, Weksle w portfelu zł 1.940'60, Weksle protestowane zł 24.534'36, Sumy przechodnie zł 13.998'64, Straty i zyski zł 96.652'73, **Razem zł 1.477.135'73.**

STAN BIERNY. — Kapitał akcyjny zł 800.000'00, Kapitał zapasowy zł 23.404'64, Kapitał rezerwowy zł 105.055'70, Kapitał amortyzac. zł 324.785'67, Wierzyciele zł 215.334'58, Niepodniesiona dywidenda zł 4.555'14, Akcepty zł 4.000'00, **Razem zł 1.477.135'73.**

Rachunek Strat i Zysków

WINIEN. — Rabaty i bonifikacje zł 214.279'42, Koszty handlowe zł 212.766'73, Podatki zł 73.220'24, Świadczenia społeczne zł 20.387'22, Koszty fabrykacji zł 722.435'40, Remonty zł 17.478'31, Konie i zaprzęgi zł 1.045'00, Straty na wątpliwych odbiorcach zł 19.353'04, Strata na wekslach protestowanych zł 10.514'72, **Razem zł 1.291.480'08.**

MA. — Zysk z roku 1929 zł 7.808'77, Niepodniesiona dywidenda za 1924 rok zł 152'74, Zysk brutto z rachunku fabrykacji zł 1.186.865'84, Strata za 1930 rok zł 96.652'73, **Razem zł 1.291.480'08.**

ZARZĄD

Towarzystwa Handlowo-Ajenturowego,

SP. AKC.

(która istniała uprzednio pod firmą: „Towarzystwo Handlowo-Ajenturowe, Sp. Akc., dawniej Dom Handlowy Herman Meyer, Oddział we Lwowie”) zawiadamia PP. Akcjonariuszów, że

DOROCZNE WALNE ZGROMADZENIE

odbędzie się **dn. 10 czerwca 1931 r., o godz. 5 po poł.**, w lokalu Zarządu Spółki w Warszawie, Plac Małachowskiego Nr. 2, z następującym porządkiem dziennym:

- 1) Wybór przewodniczącego;
- 2) Rozpatrzenie i zatwierdzenie sprawozdania Zarządu, bilansu i rachunku strat i zysków oraz projektu sposobu pokrycia strat i sprawozdanie Komisji Rewizyjnej;
- 3) Zatwierdzenie planu działań i budżetu na 1931 rok oraz formy i wysokości wynagrodzenia Zarządu;
- 4) Upoważnienie Zarządu do sprzedawania i nabywania nieruchomości oraz do korzystania z kredytu;
- 5) Ustalenie liczby i wybór członków Zarządu;
- 6) Wybór członków Komisji Rewizyjnej;
- 7) Wybór pisma do ogłoszeń Spółki;
- 8) Przeniesienie siedziby Spółki do Lwowa i odpowiednia zmiana par. 2 Statutu;

PP. Akcjonariusze, pragnący wziąć udział w Zgromadzeniu, winni conajmniej na siedem dni przed terminem Zgromadzenia złożyć w Zarządzie swe akcje, względnie przedstawić świadectwa depozytowe instytucji kredytowych.

Warszawa, dn. 27 maja 1931 r.

Zachodnie Tow. Handlu Produktami Spożywczymi, S. A. w Warszawie Bilans netto na dz. 31 grudnia 1930 r.

STAN CZYNNY

Kasa zł 25.962'65; Banki zł 10.528'63; Weksle w portfelu zł 6.961'46; Oddział Gdańsk zł 138.532'22; Towary rolne zł 75.763'90; Towary kolorjalne zł 122.047'49; Dłużnicy zł 109.086'85; Sumy przechodnie zł 27.457'40; Ruchomości zł 6.300'00; Partycypacje zł 2.000'00; **Razem zł 524.640'60.**

STAN BIERNY

Kapitał zł 300.000'00; Dostawcy zł 65.350'10; Zaliczki bankowe zł 58.262'33; Traty akceptowane zł 66.237'31; Sumy przechodnie zł 15.466'08; Zysk netto zł 19.324'78; **Razem zł 524.640'60.**

Rachunek Strat i Zysków

STRATY

Koszty handlowe zł 99.735'96; Pensje zł 90.091'25; Procenty zł 14.014'58; Podatki zł 27.477'00; Należności wątpliwe zł 23.809'20; Weksle protestowane zł 5.718'82; Straty przypadkowe zł 5.035'98; Różnica kursu zł 1.691'32; Amortyzacja ruchomości zł 611'75; Zysk netto zł 19.324'78; **Razem zł 287.510'64.**

ZYSKI

Zysk brutto na towarach zł 287.510'64.

Wyciąg z protokołu Walnego Zgromadzenia Akcjonariuszów

SPÓŁKI AKCYJNEJ POLSKI FIAT

zeznanego w dn. 13 maja 1931 r. przed Notariuszem Karolem Hettlingerem.

Postanowiono:

- 1) zatwierdzić bilans Spółki za rok 1930, zamknięty sumą zł 5,635.558'25, oraz rachunek Strat i Zysków, wykazujący stratę w sumie zł 183.417'75,
- 2) zatwierdzić budżet wydatków Spółki na rok 1931 w sumie zł 760.500'00,
- 3) na pokrycie strat 1930 roku użyć kapitał rezerwowy w sumie zł 71.494'23, resztę zaś przenieść na rachunek roku bieżącego.

OGŁOSZENIE.

Rada Zawiadowcza Spółki

Elektrownia Bielsko-Biała, Sp. Akc. w Bielsku

zwołuje na **dz. 18 czerwca 1931 r.**

I-sze Zwyczajne Walne Zgromadzenie Akcjonariuszów

które odbędzie się o **godz. 17** w lokalu Spółki w Bielsku, ul. Batorego 13-a.

Porządek dzienny:

- 1) Sprawozdanie Rady Zawiadowczej i przedłożenie bilansów za lata gospodarcze 1929 i 1930;
- 2) Sprawozdanie Rewizorów i powzięcie odnośnej uchwały;
- 3) Powzięcie uchwały co do użycia czystego zysku;
- 4) Wybory do Rady Zawiadowczej;
- 5) Wybór Rewizorów na rok operacyjny 1931;
- 6) Ustalenie honorarjów Rady Zawiadowczej, Komitetu Wykonawczego i Rewizorów;
- 7) Powzięcie uchwały co do wysokości kosztów założenia Spółki;
- 8) Powzięcie uchwały co do organów prasowych, w których powinny być umieszczane obwieszczenia Spółki (art. 49 Statutu).

Akcjonariusze, pragnący na tem Walnem Zgromadzeniu korzystać z prawa głosu, zechcą złożyć swe akcje, wraz z bieżącymi talonami i kuponami, do dn. 15 czerwca, godz. 12 w południe, w Banku Handlowym w Warszawie, lub w likwidaturze Spółki Niederösterreichische Escompte-Gesellschaft w Wiedniu, am Hof 2, gdzie będą wydane odnośne legitymacje, uprawniające do wykonywania prawa głosowania i wykazujące ilość głosów, jaką akcjonariusz rozporządza.

Bielsko, dn. 30 maja 1931 r.

Zarząd Spółki Akcyjnej

ZAKŁADY ROLNICZO - PRZEMYSŁOWE ZIEMI GRÓJECKIEJ

zawiadamia PP. Akcjonariuszów Spółki, iż **w dn. 22 czerwca 1931 r. o godzinie 14** w Grójcu w lokalu Spółdzielni Rolniczej Warszawskiej, odbędzie się

NADZWYKAZNE WALNE ZGROMADZENIE AKCJONARIUSZÓW SPÓŁKI

Porządek dzienny:

- 1) Wybór Przewodniczącego;
- 2) Sprawozdanie Zarządu;
- 3) Wybór Komisji Likwidacyjnej;
- 4) Wolne Wnioski.

BIBLIOTEKA EKONOMICZNA

TYGODNIKA

„POLSKA GOSPODARCZA”

DAWNIEJ

„PRZEMYSŁ i HANDEL”

	zł		zł
1 — 18) bez serji — wyczerpane.		42) Tom XXIV — <i>Stefan Konopski</i> . — Ochrona celna w poszczególnych państwach w świetle badań międzynarodowych (wyczerp.)	1'00
19) Tom I — <i>J. Kulikowski</i> . — Bankowość polska i problem jej sanacji. 1926 (wyczerp.)	1'20	43) „ XXV — <i>Henryk Romanowski</i> . — Obrót bezgotówkowy (wyczerpane)	1'00
20) „ II — <i>Dr. J. Podkomorski</i> . — O właściwej formie monopolu spirytusowego w Polsce, 1926	0'70	44) „ XXVI — <i>Karol Bajer</i> . — Zarys uprzemysłowienia Woj. Łódzkiego ze specjalnym uwzględnieniem przemysłu włókienniczego	1'50
21) „ III — <i>Dr. F. Młynarski</i> . — Międzynarodowe znaczenie spadku złotego, 1926	1'50	45) „ XXVII — <i>Dr. Stanisław Wachowiak</i> . — Targi i wystawy w Polsce	1'00
22) „ IV — <i>St. Pszczółkowski</i> . — Stabilizacja kursu złotego, 1926 (wyczerp.)	1'20	46) „ XXVIII — <i>Jan Miklaszewski</i> . — Ogólny rzut oka na rozwój produkcji leśnej i obrotu drzewnego Polski współczesnej	2'50
23) „ V — <i>Inż. Cz. Klarner</i> . — Dorobek czterech miesięcy (dwie mowy program.), 1926	1'00	47) „ XXIX — <i>Inż. Czesław Klarner</i> . — Zagadnienie mieszkaniowe w niepodległej Polsce	2'00
24) „ VI — <i>Dr. L. Barański</i> . — Uwagi nad obiegiem pieniężnym w Polsce w latach 1924 — 1926	1'50	48) „ XXX — <i>Inż. Jędrzej Moraczewski</i> . — Roboty publiczne	0'80
25) „ VII — <i>F. Prochaska</i> . — Klauzula największego uprzywilejowania (wyczerp.)	1'50	49) „ XXXI — <i>Władysław Gieysztor</i> . — Przedsiębiorstwa państwowe	1'00
26) „ VIII — <i>A. Siebeneichen</i> . — Rozwój czy upadek portu gdańskiego (wyczerp.)	1'20	40) „ XXXII — <i>Józef Kożuchowski</i> . — Wojna w życiu gospodarczym Polski	1'00
27) „ IX — <i>J. Gieysztor</i> . — Tranzyt jako problem międzynarodowy	1'00	51) „ XXXIII — <i>Dr. Marcin Szarski</i> . — Bankowość polska (wyczerp.)	1'50
28) „ X — <i>Gustaw Taube jr.</i> — Komercjalizacja Warszawy	1'50	52) „ XXXIV — <i>Inż. Dr. Stanisław Olszewski</i> . — Fosforyty polskie i ich znaczenie gospodarcze	1'00
29) „ X — <i>Wincenty Jastrzębski</i> . — Zadania i metody pracy Komisji Ankietowej (wyczerp.)	1'00	53) „ XXXV — <i>Prof. Dr. Witold Staniewicz</i> . — Uwagi o reformie stosunków rolnych w Polsce	1'50
30) „ XII — <i>Stanisław Pszczółkowski</i> . — Kredyty zagraniczne i ich rola w polskiej polityce kredytowej	2'50	54) „ XXXVI — <i>Janusz Butler</i> . — Konkurencja portów bałtyckich w świetle współzawodnictwa kolei polskich i niemieckich	1'50
31) „ XIII — <i>Z. R. Gauronński</i> . — Zwalczanie trustów w Stanach Zjednoczonych	2'00	55) „ XXXVII — <i>Adolf Peretz</i> . — Od kartelu do koncernu	3'00
32) „ XIV — <i>S. Fr. Królikowski</i> . — W sprawie metody obliczania stawek celnych (wyczerp.)	1'50	56) „ XXXVIII — <i>J. Mieszalski</i> . — Wpływ wzrostu budżetów na obciążenie dochodu społecznego zagranicą i w Polsce	1'50
33) „ XV — <i>St. Starzyński</i> . — Położenie klasy robotniczej po przewrocie majowym	1'20	57) „ XXXIX — <i>Feliks Młynarski</i> . — Reforma waluty dewizowo-złotowej	1'50
34) „ XVI — <i>J. Kulikowski</i> . — Rozbudowa miast i jej finansowanie	2'00	58) „ XL — <i>Dr. Henryk Gruber</i> . — Stan kwestji mieszkaniowej w Polsce	1'00
35) „ XVI — <i>S. Szwalbe</i> . — Polityka państwa w zakresie obrotu żytem (wyczerpane)	2'00	59) „ XLI — <i>Stanisław Sasorski</i> . — Podstawy rewizji ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym	1'50
36) „ XVII — <i>S. Starzyński</i> . — Stan Finansowy Polski w roku 1927	2'00	60) „ XLII — <i>Tadeusz Woynowski</i> . — Kształtowanie się cen chleba w Polsce	2'00
37) „ XIX — <i>Józef Kożuchowski</i> . — Kapitał zagraniczny w przemyśle polskim (wyczerp.)	2'00	61) bez serji — <i>Stefan Starzyński</i> . — Rola Państwa w życiu gospodarczym	1'00
38) „ XX — <i>Henryk Rozenberg</i> . — Polityka Państwa w dziedzinie zaopatrzenia ludności w chleb (wyczerpane)	1'50	62) „ „ — <i>Stefan Starzyński</i> . — Życie gospodarcze a ustrój państwa	1'50
39) „ XXI — <i>Zygmunt Karpiński</i> . — Waluta złota i pożyczana	1'50		
40) „ XXII — <i>Jerzy Lubowicki</i> . — Zasady reformy podatkowej	3'00		
41) „ XXIII — <i>Marjan Turshi</i> . — Problem aktywizacji bilansu handlowego	3'00		

DO NABYCIA WE WSZYSTKICH KSIĘGARNIACH ORAZ BEZPOŚREDNIO W ADMINISTRACJI TYG „POLSKA GOSPODARCZA” — WARSZAWA, ELEKTORALNA 2, POK. 26

„POLMIN”

PAŃSTWOWA FABRYKA OLEJÓW MINERALNYCH
SIEDZIBA DYREKCJI: LWÓW, ULICA SZPITALNA Nr. 1

TELEFONY: 2-48, 3-28, 39-20, 39-21

FABRYKA OLEJÓW MINERALNYCH
W DROHOBYCZU — TELEFON 105

REPREZENTACJA W WARSZAWIE
ul. Szkolna 2; telefony: 71-11, 114-75, 512-33 i 177-8

Reprezentacja w Gdańsku — Polish Petroleum Company — Krebsmarkt 7 — 8
Przedstawicielstwa zagraniczne we wszystkich stołecznych miastach Europy

POLECA ZNANE ZE SWEJ PIERWSZORZĘDNEJ JAKOŚCI

OLEJE I SMARY SAMOCHODOWE

Polmin AS, Polmin AL, Polmin AZ, Polmin AF, Polmin AP, Polmin AD i Polmin AT

OLEJE CYLINDROWE, ODPOWIEDNIE DO
WSZYSTKICH WARUNKÓW PRACY. WYSOKOGA-
TUNKOWE OLEJE ŁOŻYSKOWE. OLEJE DO
SILNIKÓW SPALINOWYCH, DO KOMPRESORÓW PO-
WIETRZNYCH I KOMPRESORÓW CHŁODNICZYCH.
OLEJE TURBINOWE i TRANSFORMATORO-
WE. OLEJE WIERTNICZE. TŁUSZCZE MA-
SZYNOWE. SMARY DO LIN I KÓŁ ZĘBATYCH.
SMARY DO WÓZKÓW KOPALNIANYCH I OLEJE
OSIOWE. — PARAFINE, ŚWIECE, WAZE-
LINĘ TECHNICZNĄ. — BENZYNY: EKSTRAKCYJ-
NA, LOTNICZĄ, SAMOCHODOWĄ I MOTOROWĄ. —
NAFTĘ: RAFINOWANĄ I SILNOPLOMIENNA. OLE-
JE GAZOWE. ASFALTY BEZPARAFINOWE I PARA-
FINOWE. SULFOKWASY, KWASY NAFTENOWE.

ODDZIAŁY W KRAJU:

BIAŁYSTOK, ul. Warszawska 7, tel. 10-34

KRAKÓW, ul. Szczepańska 9, tel. 15-82

LUBLIN, ul. Krak. Przedm. 46, tel. 10-74

LWÓW, ul. Szpitalna 1, tel. 3-23

ŁÓDŹ, ul. Piotrkowska 152, tel. 6-27,

WARSZAWA, ul. Szkolna 2, tel. 714-75

POZNAŃ, ul. św. Marcina 18, tel. 35-36

SOSNOWIEC, ul. Naftowa 4, tel. 2-03

TORUŃ, ul. Mostowa 17, tel. 3-99

WILNO, ul. Jagiellońska 8, tel. 1-72

SKŁADY WŁASNE I KOMISOWE:

BIAŁYSTOK, BIELSK PODLASKI, BILGORAJ, BĘDZIN, BRODY, BYDGOSZCZ, CHELM, DOLINA, DRO-
HOBYCZ, GARWOLIN, GDYNIA, GRUDZIĄDZ, JAROSŁAW, KALISZ, KIELCE, KOŃSKIE, KOŁOMYJA,
KOWEL, KRAKÓW, KRASNYSTAW, LIDA, LUBLIN, LUBARTÓW, LWÓW, ŁĘCZYCA, ŁOMŻA, ŁÓDŹ,
MIĘDZYRZEC PODLASKI, NOWOGRÓDEK, OPOCZNO, OSTROWIEC, OSTRÓW, PABJANICE, RADOM,
RADZYŃ, RÓWNE, RYKI, SANDOMIERZ, SAMBOR, SIEMIATYCZE, SIEDLCE, SKIERNIEWICE, SOBOLEW,
SOSNOWIEC, STANISŁAWÓW, STRYJ, TOMASZÓW MAZ., TORUŃ, TARNOPOL, WARSZAWA, WILNO,
WIELUŃ, WIERZBNIK, WÓLKOWYSK, WŁOCŁAWEK, ZDUŃSKA WOLA, ZŁOCZÓW, ŻYRARDÓW

WŁASNY PARK CYSTERNOWY

POCZTOWA KASA OSZCZĘDNOŚCI P. K. O.

CENTRALA: WARSZAWA, JASNA 9
ADRES TELEGRAFICZNY: POKO

ODDZIAŁY: KATOWICE, KRAKÓW,
POZNAŃ, WILNO, ŁÓDŹ

C Z Y N N O Ś C I   B A N K O W E :

INKASO WEKSLI I INNYCH DOKUMENTÓW WIERZYTELNOŚCIOWYCH:

P. K. O. PRZYJMUJE DO INKASA WEKSLA I INNE DOKUMENTY (FRACHTY I T. P.) PŁATNE WE WSZYSTKICH MIEJSCOWOŚCIACH KRAJU. WALUTA ZAINKASOWANA DOPISYWANA JEST NATYCHMIAST NA KONTO WIERZYCIELA.

PRZECHOWYWANIE PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH (DEPOZYTY):

ZŁOŻONE DO DEPOZYTU WALORY SĄ NIE TYLKO PRZECHOWYWANE, LECZ I ADMINISTROWANE, TO ZNACZY, ŻE P. K. O. BEZ DAJSZYCH ZLECEŃ, SAMA DOKONUJE REALIZACJI ZAPADŁYCH KUPONÓW I WYLOSOWANYCH PAPIERÓW, ORAZ PRZEPROWADZA KONWERSJE I NOWE EMISJE (CENTRALA W WARSZAWIE).

ZLECENIA GIELDOWE:

ZLECENIA GIELDOWE KUPNA I SPRZEDAŻY WYKONUJE P. K. O. NA WARUNKACH NAJKORZYSTNIEJSZYCH ŚCIŚLE WEDŁUG KART UMOWY (SZLUSÓW GIELDOWYCH). P. K. O. SKUPIJE RÓWNIEŻ KUPONY WALORÓW PAŃSTWOWYCH ORAZ REALIZUJE WYLOSOWANE OBLIGACJE PAŃSTWOWE. .. (CENTRALA W WARSZAWIE). ..

OBROT PIENIĘŻNY Z ZAGRANICĄ:

P. K. O. NA ZLECENIE UCZESTNIKÓW OBROTU CZEKOWEGO LUB OSZCZĘDNOŚCIOWEGO PRZEKAZUJE ZAGRANICĘ DOWOLNE KWOTY BĄDŹ TO CZEKAMI NA BANKI ZAGRANICZNE DO WSZYSTKICH ZNACZNIEJSZYCH PAŃSTW, BĄDŹ TO CZEKAMI PRZEKAZOWYMI NA URZĘDY CZEKOWO-POCZTOWE, JAK RÓWNIEŻ ZAPOMOCĄ PRZELEWÓW NA ZAGRANICZNE KONTA CZEKOWO-POCZTOWE DO AUSTRII, BELGII, DANII, FRANCJI, CZECHOSŁOWACJI, HOLANDJI, JUGOSŁAWII, LOTWY, NIEMIEC, SZWECJI, SZWAJCARJI.

PRZEKAZYWANE Z ZAGRANICY PIENIĄDZE DO POLSKI DOPISYWANE SĄ NA KONTA P. K. O. W POLSCE LUB PRZEKAZYWANE DO WSKAZANYCH MIEJSC ZAMIESZKANIA ADRESATÓW W KRAJU.

UDZIELANIE POŻYCZEK (LOMBARD):

UCZESTNICY OBROTU CZEKOWEGO I OSZCZĘDNOŚCIOWEGO MOGĄ OTRZYMYWAĆ POŻYCZKI LOMBARDOWE NA ZASTAW PAPIERÓW PAŃSTWOWYCH, KOMUNALNYCH ORAZ AKCYJ BANKU POLSKIEGO NA DOGODNYCH WARUNKACH.

WSZYSTKIE FORMALNOŚCI MOGĄ BYĆ ZAŁATWIANE RÓWNIEŻ W DRODZE .. .. KORESPONDENCJI. .. ..

SAFESY (CENTRALA I ODDZIAŁ W KRAKOWIE)

P.K.O. wynajmuje Kasetki (safesy) różnych wymiarów na bardzo dogodnych warunkach